

New York Off. Magazine

I LAISVE

SUSITIKSIMĖ ŠI VASAR

- 41-moji LFB Lietuvišk j studij savait Dainavoje (JAV) bus birželio 8-15 d.
- Pasaulio Lietuvi Bendruomen s seimas vyks liepos 1-7 d. Lietuvoje.
- laisv fondo Lietuvos filialo 6-tosios studij dienos numatomos prad ti birželio 26 d. Kaune. Iš ten garlaiviu bus plaukiama Jurbark , kur jos bus užbaigtos birželio 29 d.
- Nepaprastoji Ateitinink Federacijos konferencija vyks liepos 11-13 d. Palangoje.
- 44-toji Europos liet. studij savait bus liepos paskutin savait Vasario 16 gimnazijoje.

Tikslesn s ir platesn s informacijos bus skelbiamos spaudoje.

LAISV leidžia Lietuvišk Studij Centras (Center for Lithuanian Studies, Inc.) ikagoje.

Redaktorius: Juozas Baužys

Redakcijos talkininkai: dr. Kazys Ambrazaitis, Paulius Jurkus ir Vidmantas Valiušaitis.

Redakcijos adresas: J. Baužys, 9240 Cliffside Ln., Orland Park, IL 60462-7790, USA.

Administratorius: Jonas Prakapas.

Administracijos adresas: J. Prakapas, 14 Thelma Dr., Bakersfield, CA 93305, USA

Administratorius Lietuvoje:
Ignas Misi nas, tel. 734058, Kaunas

SL617. " LAISV " Fondo Lietuvos filialas
Spausdino "Spaustuv MORK NAS ir K^o

LAISV (TOWARD FREEDOM)—a journal dealing with issues pertaining to the cultural and social development of Lithuania and Lithuanians throughout the world.

LAISV is published by the Center for Lithuanian Studies, Inc., Chicago, IL.

REZISTENCINĖS MINTIES IR KULTŪROS ŽURNALAS

TURINYS

Redakcijos Skiltis	2
K.A. - Demokratizacijos keliu	
J.B. - Moralinio nuosmukio gr sm	
E. Šar nas - Porinkiminiai komentarai.....	4
Skaitytoj žodis	6
Kun. dr. Andrius Baltinis - Modernusis žmogus ir rezistencija.....	8
Tekl Kulvinskien - Partizanai Suvalk krašte.....	18
Antanas Sabalis - LFB našas Seimo rinkimuose.....	27
Jonas Kairevi ius - Lietuvos evangelik liuteron bažny ia šiandien.....	29
Janina Semaškait - Kam skamb jo Kudirkos varpas?.....	34
Paulius Jurkus - Telsi vyskup Vincent Borisevi i prisiminus.....	42
Bunkeris, kur žuvo Julijonas B t nas.....	46
Henrikas Kudreikis - Lietuvos partizanai bolševikin je literat roje	47
Dr. Zenonas Pr sas - Prisiminimai apie 1941 met sukilim	50
Vidmantas Valiušaitis - Pažad tosios žem s piligrimas (poetas K stutis Genys).....	52
Paminklas Juozui-Lukšai Daumantui	56
Juozo Kojelio knygos „Iš nakties ryt " pristatymai.....	58
Knyg apžvalgos	61
rašo - dr. Algis Norvilas, Povilas Vai ekauskas, Janina Semaškait	
Atsi sta pamin ti	68
Los Angeles literat ros vakar 30 met ciklas.....	70
rašo - Juozas Kojelis, Al R ta, dr. Zigmas Brinkis	

Viršelyje: Piet Žemaitijos K stu io apygardos partizan grup (visi žuv) 1951 metais miške prie Juodai i , Raseini aps., vos 300 m. nuo „ Laisv " administra toriaus Jono Prakapo t višk s.

Autoriaus pavarde ar slapyvardžiu pasirašyti straipsniai neb tinai atstovauja leid ju ar redakcijos nuomonei ir yra atviri diskusijoms • Nepakei iant autoriaus minties, straipsniai gali b ti taisomi ir tvarkomi redakcijos nuoži ra * Redakcijai siun iami laišakai ir atsiliepimai pasirašomi tikrosiomis pavard mis.

DEMOKRATIZACIJOS KELIU

Dar vyresniajai ir vidurinei kartai atmenamoje praetyje lietuvi tauta sud jo milžiniškas gyvyb s aukas, besiekdama laisv s ir valstybin s nepriklausomyb s. S moningam lietuviui niekad nepritr ko dr sos aktyviai ar pasyviai kovoti už ties ir laisv . Buvo tada moment , kada pati kova atrod beviltiška, kada rod si, jog vergija jau baigia sugriauti moral ir iš daugelio partijon nu jusi žmoni padaryti l li teatro artistus, be valios pastumd lius. Bet rezistencija prieš vergij vis tiek laim jo. Lietuvos žem , maitinama kraujo ir kan ios auka, atneš derli . Prieš devynerius metus prad jo ryšk ti laisv s aušra. Persitvarkymo S j džio atsiradimas liks svarbiu momentu naujojoje Lietuvos istorijoje. Nors S j džio organizacinis gyvenimas ir buvo trumpas, ta iau jis buvo tas, kuris pirmasis sudrebino Blogio imperij . 1991 met kovo 11-t j taip pat reikt lai-kyti ir organizuotos demokratijos pradžia Lietuvoje.

Nors pradžioje buvo ir netobulum , vis d lto demokratizacija Lietuvoje vyst si sistemingiau ir tvarkingiau, nei kitose buvusiose sovietin se respublikose. Juk su kiekvienais rinkimais buvo parodyta daugiau susiorientavimo ir subrendimo laisvam valstybiniam gyvenimui. Prad jo sugr žti ir tautinis jausmas. Nors buvusieji komunistinio valdymo aktyvistai po poros met ir sugr žo valdži , bet j valdymo laikas dav prog lietuviui labiau suprasti demokratizacij ir pad jo apsispr sti sekan iuose rinkimuose 1996 metais. Demokratijos veikla dažnai b na skausminga, bet ir pamokanti.

Tad paskutiniai Seimo rinkimai jau parod tikr j tautos veid . Rinkim rezultatai parod , kad anks iau suklaidinta visuomen pasikeit demokratiniu b du, be kraujo aukos. Bendra tautos nuotaika pakilo, pradeda atsirasti noras bendrai siekti geresnio ir saugesnio gyvenimo. Išrinktuosius Seimo narius sudedamos viltys, kad jie valstyb s žiningiau tvarkys, kad demokratizacija tobul s. Tikimasi, kad vyks reikalingi statym pataisymai, aukl jimo sistem refformos, kad visi gaus teising užmokest už darb .

Pasibaig paskutinioji „valdan iosios partijos okupacija“. Kokios dabar geresn s viltys? Demokratizacija pavyzdgingai vyksta: naujai Seim išrinktieji ir toliau dirba kartu su anks iau išrinktu Respublikos prezidentu, kuris dar neseniai aktyviai reprezentavo sovietin okupacij , b damas kompartijos vadovu. Yra vilties, kad iki sekan i rinkim tur sime geresn politin sistem , nes Lietuvos politin s partijos bus labiau subrendusios ir išryškinusios savo programas. Visuomenin s organizacijos, atskirai dalyvavusios rinkimuose, pamažu glausis prie pagrindini partij . Ateis laikas, kad partijos, nor damos laim ti, remsis rinkimuose savo tobulai paruoštomis programomis, o ne tik pataikavimu visuomen s nuotaikoms. Išrinktieji dabar bus labiau visuomen s stebimi: jie aiškiai

tur s rodyti, kad valdži ar Seim at jo ne savo gyvenimui apr pinti, bet r pintis pili i gerove. Tad nenustebkime, jei visuomen pasteb s ir daugiau klaid ministerijose ar Seime, jei jos ne iš blogos valios, b kime atlaid s: neturime dar patyrusi ministr , visiems to meno reikia dar išmokti. Vergijoje pilietis netur jo teis s kritikuoti, tad daugelis klaid buvo nusl pta.

Demokratizacija iš l ir daugiau teigiam moment . Nomenklat rin s „partijos” buvo balsuotoj atpažintos ir negavo nei minimumo bals . Panašiai vyko ir su radikaliomis grupuot mis. Balsuotojai nesizav jo ir tais kandidatais, kurie m gino pirkti balsus, arba kurie buvo pagars j savo nemoraliais darbais. Tad džiaukim s kartu su visa tauta, tik dami, kad jos entuziazmas ir darbas atneš laim ir gerov laisvoje ir saugioje valstyb je.

K.A.

MORALINIO NUOSMUKIO GR SM

Paskutiniuju laiku, ypa prieš Seimo rinkimus, daugiausia Lietuvoje buvo kalbama ir rašoma apie klausimus, lie ian ius valstyb s politin bei ekonomin pad t . Labai retai d mesys buvo nukreipiamas vien didžiausi blogybi — šiuo metu Lietuvoje ryškiai pasireiškiant žmoni moral s sunykim . Blogiausia, kad šis sunykimas jau pastebimai pradeda veikti ir jaun j kart , m s tautos ateities žied .

Mokyklose dar daug kur tebeviešpatauja senoji sovietin švietimo sistema su nemažu skai iumi jos išaugint mokytoj . Religijos ir moral s d stymas statymais varžomas. Žmon se auga materializmas, pelno visokiais b dais geidimas, netikras liberalizmas ir visiškas nihilizmas. Bažny ios ir religin s organizacijos ne visada sugeba ir ne visur turi galimybi išpl sti savo tak . Atsiranda daugyb sekt , net satanist , bandoma ieškoti keli pagonyb . Moral s smukim ir moralin sumaišt tautoje skatina nežabota televizija ir kai kuri spauda, kurioje peršama pornografija. Nusikaltimai Lietuvoje auga. 1996 metais buvo užregistruota virš 68,000 vairi nusikaltim , 30% iš j sunk s. Iš nusi-kalt li — beveik kas tre ias yra paauglys. Gimstamumas tautoje maž ja, kasmet padaroma apie 50,000 abort , kurie Lietuvos Respublikos statymais leidžiami. Kas antros vedybos Lietuvoje baigiasi skyrybomis. Visos tos blogyb s skverbiasi žmones, tautos dvasi . Tad neveltui bujoja alkoholizmas, kai žmon s alkoholyje bando paskandinti savo r pes ius.

Neretai pasigirsta teigimai ir kaltinimai, kad toks moralinis nuosmukis yra išdava neribotos laisv s, atsiradusios po nepriklausomyb s atstatymo, ir užkre ian i vis t blogybi pavyzdži , ateinan i iš Vakar pasaulio. Teisingai, visa tai panašiai randama ir Vakaruose, šiapus ir anapus Atlanto. Ir ia yra daugyb žmoni , kurie piktnaudžiauja laisve, kurie neturi atsakomyb s ir asmeninio sipareigojimo jausmo savo valstybei, tautai ir artimui. Tik Lietuvoje procentualiai šiuo metu tie blogybi skai iai kažkaip jau labai dideli, tod l ir

ryškiai pastebimi. Ir apskritai, argi tik blogus pavyzdžius iš Vakar reikia savintis?

Dedame viltis, kad naujasis Seimas, nauja vyriausyb ir veiksmingas dabartinis valdžios reagavimas Lietuv užpuolusias blygybes pakeisti begri van i tautos moral . Ta iau valdžia viena to padaryti negali. Jai b tinai reikia visuomen s pagalbos ir paramos. Jai reikia pagalbos iš pa i žmoni , iš Bažny ios — katalik ar evangelik , — iš visuomenini organizacij , iš vis , kuriems r pi tautos ir valstyb s likimas, kurie tebenešioja rezistencin dvasi . Šioje kovoje su Blogiu negali b ti pasyvi ži rov , nes tik tada, kaip kun. dr. Andrius Baltinis, kurio straipsnis perspausdinamas šiame numeryje, dar 1960 metais raš , — „Kol mumyse bus gyva rezistencin dvasia, tol než sime nei kaip žmon s, nei kaip lietuviai”.

J.B.

Porinkiminiai komentarai

1996 met Seimo rinkimuose rink jai pasirod protingesniais, neišbarstydami savo bals tarp 25 partij -partij li , nepatik dami staiga atsiradusiais „saldžiais" pažadais. Taip. Tai buvo lietuvi tautos bendras s moningumo ir širdies balsas, vilties kibirkštis. Tai buvo pasipriešinimas T vyn s dvasiniam ir materialiniam skurdui, korupcijai.

Iš T vyn s S jungos (LK) ir jos koalicijos atstov s Krikš ioni demokrat partijos buvo suformuota Seimo vadovyb ir naujoji vyriausyb . Suprantama, kad šioms partijoms tenka neišpasakytai sunki dalia, paveld jus nualintas kio šakas, skurd finansin palikim , apleist energetin k , neišspr st socialini klausim kr v , senatv s pensij bei pašalp padidinim , tautin s mokyklos k rim ir kt. Ištraukti T vyn iš gri ties, tai ne dien ir ne savai i klausimas. Istatymdavyst teis -

saugos ir teis tvarkos strukt ros, prieš prad damos šal traukti iš nuosmukio, pirmiausia tur t paskelbti gyventojams problem esm , j degradacin lyg , sud tingum ir realias galimybes pasiekti teigiam rezultat . Šios vyriausyb s strukt ros tur t pasitelkti ir visuomen s informacijos šaltinius bei neabejingus Lietuvai intelektualus. Tik savalaik objektyvi informacija, tik vis valstyb s valdžios strukt r ir vis gyventoj kantrus, s žiningas ir temptas darbas gal s ištraukti Lietuv iš klaiikos klampyn s. Tepadeda mums Dievas! 1996.XII.10

E. Šar nas

Šis trumpas m s bendradarbio E. Šar no-Edmundo Misi no komentaras yra jo paskutinis. E. Misi nas mir 1997 sausio 3 d. Kaune. (Red.)

1996 gruodžio 5

Didžiai gerbiamam
profesoriui Vytautui Landsbergiui,
Lietuvos Seimo Pirmininkui

Su džiaugsmu „laisv“ žurnalas — jo skaitytojai, bendradarbiai ir redaktorius — sveikina Jus kaip naują Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininką.

Lietuva išlaikė egzaminą, idealizmas ir demokratinis sąmoningumas vėl laimėjo prieš nomenklatūros vienvaldystę. Jūsų asmenyje ir naujojo Seimo bei naujosios vyriausybės koalicijoje mes matome gražesnę Lietuvos ateitį.

Priimkite nuoširdžiausius linkimus, kad sunkus Jūsų darbas nuolat lydėtų Viešpaties palaima.

„laisv“ redaktorius

1996 m. gruodžio 17 d.

J. Baužiui,

„laisv“ redaktoriui

Gerbiamasis Redaktoriau,

ai už sveikinimus ir linkimus. Priimkite ir mano linkimus, kad kuo daugiau mūsų — lietuvių ir Lietuvos draugų — visuose kraštuose sujungtų svarbiausias 1997-ųjų metams siekis: gauti Lietuvai daugiau tarptautinės apsaugos! Tai ir Lietuvos kelio „laisv“ tyla, patikrinimas, ar turime „laisv“ pasirinkti sąjungininkus, ar esame to verti.

Jūsų —

Vytautas Landsbergis

SKAITYTOJU ŽODIS

Laukiu mielo sve io

Pirmiausia Jums ir visiems Lietuviai Fronto biuliams noriu palinkti ištvėrimą ir karingą ugnies leidžiant „laisv“, kuri turėtų pasiekti kiekvieną lietuvį, kur jis begyventų, jei jo širdyje dar gyva Tėvynė Lietuva.

Su domumu skaitau tokius rašinius kaip O. Girniuvienės apie dr. Juozą Girnį, kuris sovietinėje Lietuvoje buvo beveik nežinomas. Domu tai, kad ten užsiminta ir apie „Naujosios Romuvos“ redaktorių Juozą Keliuotą, su kuriuo man yra tekę susitikti ir susirašinti. Apie jį yra išlikę mano gražūs, šviesūs prisiminimai. Gaila, kad dabar „Naujoji Romuva“ leidžia neva atgaivinti žurnalą žmonėms, šiek tiek apsilinks marksizmo-leninizmo dulkiams.

Labai šaunu, kad kiekviename „laisv“ numeryje primenami Lietuvos laisvės kovotojai — partizanai, nes jie tik dabar prisimenami ir jų kovos už laisvą istorijos puslapiai tik dabar rašomi.

Gerai, kad neperkeliate žurnalo leidimo Lietuviai redakcijos pratę trumpinti ir ištaisyti straipsnius, kad keičiate rašinio pagrindinį mintis. Tokiu nusiskundimu teko girdėti iš rašančių „Kardui“, „Tremtiniui“, o apie kitus ir nekalbu.

Tad ir toliau laukiau mielo sveio „laisv“.

Eduardas Plekaitis,
Vilkaviškis

Prisiminkime
eslov Grinceviči

„laisv“ nr. 124 buvo parašyta, kad Maironio lietuvių literatūros muziejus Kaune renka vairių medžiagą apie a.a. rašytoją eslov Grinceviči.

Noriu paprašyti, kad tokia medžiaga — prisiminimai, asmeniniai laiškai, nuotraukos ir kt. — būtų siunčiami muziejui nurodant mano pavardę. Taigi adresą toks: Virginija Paplauskienė, Maironio lietuvių literatūros muziejus, Rotušės aikštė 13, Kaunas 3000. Toki medžiagą noriu gauti bent iki šio metų rudens... Tai vėliausias terminas.

Virginija Paplauskienė,
Kaunas

Didvyrio prisiminimui.

Dviejuose paskutiniuose „laisv“ numeriuose įsderamai prisimintame mūsų tautos didvyriui, neabejotinai patriotiškai šio žodžio prasme — Julijonui Butnui. Jis yra linkuvietis — tikras šiaurės Lietuvos sūnus. Man yra tekę Vokietijoje su juo šiek tiek bendrauti. Tada dalyvavome VLIK'o veikloje.

J. Butnui no staigus išvykimas Lietuvai jau tada buvo daugelio vairių aptariamasis. Visi tik žinojome, kad jis amerikiečių pagalbai buvo išmestas Lietuvos miškų partizanams. Tai jau vairiai buvo vertinamas šio žygio reikalingumas ir skirtingai buvo aptariamasis šios išvykos mažmenas.

Būtų labai naudinga, kad dar gyvieji šio žygio liudininkai įsderne žurnale išsamiau aprašytų visas šio žygio aplinkybes, pasirošimo smulkmenas ir vertintų tikrą šio žygio prasmę.

Tuo pačiu būtų dar daugiau išryškinta šio mūsų tėvynės asmeninė didybė.

Jonas Daugla,
Florida

„laisv“ — gyva istorija

Iš visos širdies noriu palinkti: laikykite iš visą jėgą ir kol kas neuždarykite ir neatiduokite savo leidinio niekam. Pas mus tokia padėtis kol kas, kad įsderne žurnalas pražūtų

arba pavirst kitokiu. Bet labai gaila, nes „laisv“ žurnalas pats savaime — gyva istorija. Reikia apgailestauti, kad Lietuvoje jaunoji karta, kuri dirbt iš id jos, kuriai r p t istorin praeitis — dar neat jo m s gyvenim . Galb t ateityje, jeigu dabar laim jusios dešiniojos j gos nepraras autoriteto ir sugeb s ne tik išsilaikyti, bet ir patraukti daugum žmoni , viskas pasikeis. Galb t?

Dabar tikrai dar sunku: bedvas , be ideal ir didesnio tikslo išauginta karta artimiausiu laiku nieko neduos. Tuo tarpu ir pas mus tegalima remtis tais paskutiniaisiais, dar senosios kartos idealais aukl tais žmon mis, o jie jau nebejauni ir, beje, neturtingi. Tie, kurie sovietme iu sugeb jo susikrauti turtus, teturi vienintel diev , — pinigus. Tie, katrie s kmingai pasidalino po nepriklausomyb s paskelbimo Lietuvos turt — irgi nei žino, nei supranta, kas yra tikroji T vyn s meil ...

Ties sakant, iš naujos vyriausyb s aš irgi nesitikiu, jog greit sulauktume didesnio d mesio m s pokario laikotarpio istorijai. Jiems atsirast kstan iai reikal ir problem , ir tie m s kartai brang s dalykai bus atid ti v lesniam laikui. Tik li dna, kad vis daugiau to laikme io gyv j liudinink išeina Amžinyb . Ir kai pati vyriausyb tuo susir pins, gali j , pra jusi partizan kelius, ma iusi okupant rengtas genocido akcijas, jau nebeb ti.

Janina Semaškait ,
Kaunas

Reikia prisiminim ir fakt

1941 met Birželio sukilimo metu žuvo gal apie 3000 lietuvi . Tai daugiau negu per nepriklausomyb s kovas 1918-20 metais. Kai kurie, ypa žyd bendruomen je, visus prie šio sukilimo vienaip ar kitaip prisid jusius ir dabar tebevadina naci bernais, karo nusikalt liais bei žyd

šaudytojais. Mes žinome, kad tai netiesa, bet per pra jusius 55 metus labai mažai padar me jai atitaisyti. Pasitenkiname daugiausia tik bendryb mis, o ne fakt surinkime. Dar už 10 ar daugiau met bus išmir dauguma šio sukilimo dalyvi ar liudinink . J pareiga yra rodyti, kad tie 3000 žuvo ne veltui ir kad šie ar jie patys nebuvo antisemitai ar kraujo ištrošk sadistai.

Prie to aktyviau gal t prisid ti „laisv“ žurnalas, ragindamas visus rašyti asmeninius atsiminimus apie Birželio sukilim ir juos savo puslapiuose skelbdamas. Jei kurie neb t tinkami spausdinimui, b t galima juos laikyti specialiame archyve, kurio medžiag gal t panaudoti istorikai.

Paremdamas savo si lym , ia ir siun iu savo paties prisiminimus. Jie gal n ra intelektualiniai stipr s, bet tai yra tikri faktai.

Zenonas Pr sas,
Chillicothe, Ohio

Redakcija d kinga bi . Zenonui Pr sui už š dom raginim ir už kartu atsi stus jo paties atsiminimus, kuriuos šiame numeryje spausdiname. Prašome skaitytojus atkreipti tai d mes ir savo atsiminimais iš 1941 m. sukilimo prisid ti prie tiesos išryškavimo, kaip tai retkariais ir anks iau šio žurnalo puslapiuose buvo daroma.

Redaktorius

Dar negreitai...

Gerbiamoji redakcija, sveikinu jus visus su Naujaisiais metais. Žinokite, kad j s ir dabar reikalingi Lietuvai. Dar negreitai j s leidinys gal s pasivadinti „Jau laisvi“...

Leiskite per jus pad koti savo lagerio draugui Povilui Vai ekauskui iš ikagos, užsakiusiam man „laisv“ žurnal .

Zenonas Jaška,
Telsiai

Modernusis žmogus ir rezistencija

ANDRIUS BALTINIS

... Didmies io apgaul • Naudingumo nenauda •
Abstrakcijos galia • Patogum kaina • Pesimizmo našta •
Technokratijos perspektyva • Šio amžiaus filosofija •
M s nelaim s pamoka • Rezistencin dvasia

Didmies io apgaul

Kalb ti apie modern j žmog yra sunkus uždavinys jau vien d l to, kad tuoj iškyla klausimas, kas iš tikro šis modernusis žmogus yra. Turime pabr žti, kad moderniuoju žmogumi vadiname ne kiekvien žmog , kuris gyvena dabartiniu metu, bet tuos žmones, kurie leidžiasi nauj aplinkybi formuojami, kurie k nija moderni j laiko dvasi savyje, kurie yra aktyv s ir, nors b dami mažumoje, duoda viskam ton ir kuri pavyzdys ir sprendimai nustato viso gyvenimo standart ir sudaro jo stili . Šia prasme perd m moderniško žmogaus visai n ra, arba labai reta. Yra tik j gos ir veiksniai, kurie žmog formuoja ir artina, tarsi kokiam idealui. Šios j gos ir veiksniai m gina kurti tarsi kok nauj žmog , nors tai retai jiems visiškai pavyksta. Senojo raugo visada lieka daug.

Kas yra šios j gos ir veiksniai? Atsakymas apskritai n ra sunkus. Juos sudaro modernusis didmiestis. Didmiest savo ruožtu kuria pramon . Pramon reikalauja organizacijos, o organizacija didmies io. ia visko pradžia. Bet pirmoji priežastis duoda tik pirm sias pasekmes, kurios darosi priežastimi, ir duoda naujas pasekmes. Susidaro sunkiai suvokiam priežas i ir pasekmi grandin .

Modernusis žmogus tad bus pramoninio didmies io gamini gaminys. Dar jis n ra galutinai susiformav s, bet kiek jau sp j s save parodyti, yra daugel pažadin s padaryti pesimistiškiausius sprendimus. Daugelis rimt m stytoj mano, kad moderniojo žmogaus siaut jimas gali privesti pasaul prie tragiško galo.

Bet ar tai n ra tik senosios kartos b dingas nepasitenkinimas nauj ja karta ir jos pažanga? B t gera, kad taip b t . Ta iau faktai liudija apie modern j žmog , ir ši fakt paneigti negalima. M s pa i buvimo tremtyje faktas yra moderniojo žmogaus darb vaisius. Milijonai palengva mirštan i kankini Sibire yra kitas faktas. Milijonai sudegint koncentracijos stovyklose yra v l kitas faktas. Subombarduoti miestai nuo Maskvos iki Paryžiaus, nuo Londono iki Romos v l kitas faktas. Hirošima ir Nagasaki v l kitas. Tai vis moderniojo žmogaus darbai, neži rint kur jis gyvent , Rytuose ar Vakaruose. Ir šie darbai n ra sus-

Kun. Andrius Baltinis, šio straipsnio autorius, filosofijos daktaras, daug raš s filosofin mis ir visuomenin mis temomis lietuviškoje iševijos spaudoje. Gim 1909.X.12 Birž aps., mir 1975.IX.5 ikagoje. ia perspausdiname jo straipsn iš 1960 m. birželio m n. „laisv“ žurnalo, kuriame beveik prieš 37 metus kun. dr. Andrius Baltinis išsak savo r pest d l gr sming modernizmo tak žmogaus dvasiai. M s manymu, tuometin s jo mintys tinka ir dvidešimtojo amžiaus pabaigoje begyvenan iam lietuviui.

toj , o tik užkliuv , kiekvien akimirksn jie gali b ti t siami toliau ir pasaul nustumti praž t. M s taika laikosi tik šantažu, vienas kito g sdiminu, o tai negali ilgai t stis. Pasaulis yra ant bedugn s kranto, ta iau viso to priežastis yra ne kokios gamtos katastrofos, bet pats žmogus, m s dien žmogus, b tent — modernusis žmogus. Kad su šiuo žmogumi yra neviskas tvarkoje, kiekvienam aišku. Bet kas iš tikro yra netvarkoje ir kokios to priežastys?

Žmon s, kurie gali padaryti tokius baisius darbus, turi tur ti kok ypating galvojimo ir jutimo b d . Pirmiausia, žinoma, vadai, bet paskui ir mažieji žmon s, kurie vadus palaiko ir remia. Kokios ši žmoni dvasin s savyb s, matosi iš j darb . Aišku, kad jie yra paneig visa tai, k vadiname krikš ioniška dvasia, kad žodis „artimas“ jiems tuš ia fraz , kad jie neturi užuojautos kitiems žmon ms, nesupranta j kan i . Tai reiškia, kad jie neturi ryšio su kitais. Ši ir kit panaši dvasios savybi apžvelgimu ir išaiškinimu mes ir norime prad ti moderniojo žmogaus charakteristik .

Pabr žiame, kad modern j žmog kuria didmiestis. Sustokime prie didmies io tak , panagrin kime, kaip jos „modernizuoja“ žmog .

Žmon s, gyvendami mažame miestelyje, jau iasi nelaisvai. ia visi kaimynai žino, k kas valgo, kiek turi drabuži , kokia j r šis, kas pas k lankosi. Didmiestyje žmogus jau iasi išlaisvintas iš šio aplinkos spaudimo. ia galima metais gyventi ir nežinoti, kas šalia gyvena ir kas ten atsitinka. ia niekas jumis nesidomi, ir j s nieku nesidomite. Rodos, nieko geresnio negali b ti. Ta iau tai yra pirmosios moderniojo žmogaus nelaim s žym s. Blogiausias didmies io gyvenimo pas kos yra šios: ryši suirimas su kitais žmon mis, pratimas nekreipti d mesio juos, praradimas galimyb s sijausti kitus, užsidarymas savyje. Tai reiškia, kad daug gili pergyvenim sielai liks svetim , daug sielos gali liks neišnaudot , ir neišgyventa daug toki dalyk , kurie žmog padaro turtingiausi ir vertingiausi . Didmies io gyvenimas sunaikina žmoni tarpusavio ryšius, tod l žmogus niekur nesijau ia toks vienišas, kaip did-

miesty. Jis ia tik sm lio gr delis tarp kit gr deli .

Su išnykimu ši dvasini ryši , kurie kelia dvasi ir duoda gyvenimui šilimos, žmogus su laiku tampa savo dvasioje vis šaltesnis ir neturtingesnis. Paliktas tik sau, žmogus neturi kit troškim , kaip tik patenkinti asmeninius reikalus, nes niekas jo nemato, niekas jo nepaž sta ir niekas jo nevaržo. Jis gyvena tik sau, r pinasi tik savo reikalais. Kiti domina j kuo mažiausiai. kitus žmones jis pamažu pradeda ži r ti kaip daiktus. Stebi juos tik iš oro, bet nejau ia ir negyvena drauge su jais. Taip didmiesty keis iausiu b du d l didelio susikimšimo žmon s tampa vienas kitam labiausiai svetimi. Tai veda prie tautini ir kitoki ryši išnykimo ir žmoni sumas jimo. Moderniojo žmogaus tad pirmoji ir pagrindin žym yra toji, kad jis yra izoliuotas žmogus, be vidujinio suaugimo su kitais žmon mis: nei jam jie r pi, nei jis kitiems.

Naudingumo nenauda

Didmiestis n ra vienintelis veiksnys, kuris sukuria moderniojo žmogaus izolacij , paprot ži r ti kitus žmones, kaip daiktus. Modernus didmiestis yra technika besiremian ios pramon s gaminys. Technika ir pramon yra tie veiksniai, kurie ugdo tarp žmoni praktiškus — pirkliškus ryšius, nes technikos pamatuose yra naudingumas. Niekio tad n ra paprastesnio, kaip prad ti ži r ti žmones — su kuriais jau dvasiniai ryšiai sunyk — vien tik naudingumo žvilgiu. Tuo žmon s prilyginami daiktams, kuri vert nustatoma pagal kain , peln ir naudingum . Amerikoje, pvz., labai paprastas dalykas apie žmog pasakyti, kad jis vertas tiek ir tiek doleri .

Kad žmog ži rima kaip prek , mes visi sitikinome, važiuodami užj rius. Tada vairios komisijos spaud m s raumenis, ži r jo dantis kaip parduodamiems arkliams, vertino mus tik kaip darbo j g . Patys prekes degraduotieji žmon s yra taip jau su tuo apsiprat , kad ži ri kaip visai normal dalyk , kai yra laikomi tik darbo automatais, neturin iais jokio vidinio ryšio su tuo, k dirba, ir jokios dorovin s atsakomyb s. Tod l atsitinka, kad ligoni priži r tojos palieka ligonin , kai tik darbo valandos pasibaigia, nors koks ligonis ir b t kritiškoje pad tyje.

Buvo laikai, kada buvo visai kitaip. Žmon s taip juto savo ypating vert , kad neleido vartoti joki metod , kurie juos bent iš tolo prilygt daiktams. Aristokratai neleisdavo siuv jams sav s matuoti kaip koki d ž ar spint . Jiems drabužius tur jo si ti iš akies. Dabar ši nuomon apie žmogaus ypating vert ir garb yra jau visai išnykusi. Dirv šiam žmogaus pažeminimui paruošia techniškasis industrializmas, kuris yra baugi nežmoniškumo mokykla.

Visai nesustojant prie komunizmo siaubing darb , prisiminkime, kad tokiame Vakar Europos kult ringame krašte kaip Vokietija, Hitleri-

o laikais senesnieji žmonės savo metus ir ligonius savo ligas, nes priešingu atveju jie prieglaudose nuo „saldžios arbatos“ amžinai užmigdavo. Psichiškai nesveik naikinimas buvo oficialiai pripažintas ir viešai vykdomas. Tam buvo išdirbti projektai ir planai. Iš tikro, jei žmogaus vertė tik jo naudingume, tai nėra jokio pagrindo apsiėti kitaip su žmogumi, kaip su mašina, kuri jau sugedusi ir taisyti neapsimoka. Iš praktiškai ir realiai galvojanio žmogaus kitko ir netenka laukti.

Abstrakcij galia

Praktiškasis naudingumo principas, jei jis priimtas visko matu, turi dar ir tolimesni pasekmes. Pagal šį principą visur stengiamasi žinoti tik tai, kas naudinga. Visa kita sistemingai ignoruojama. Miško pirklys, atėjęs mišką, stebi tik medžio storumą, apskaičiuoja jo medieną, bet visiškai ignoruoja visa kita: nepagalvos nei apie medžio grožį, nei apie jį kaip dirbimą palaikytoją, nei kaip apie prieglobstį paukščiams. Visa tai bus šalia jo dėmesio ir neateis jam galvoti. Praktiškasis žmogus mato tik tas dainas savybes, kurios jam naudingos, ir tik tas. Tuobdu praktiškasis žmogus, priešingai paplitusiai nuomonei, kaip tik yra didžiausias abstrakcij mėgėjas, abstraktiausias galvotojas, kai tuo tarpu filosofas stengiasi suvokti daiktus visoje jų pilnumoje.

Blogiausia iš to, kad nuo daiktų prieinama prie žmonių: fabriko nedomina žmogus kaip ypatinga asmenybė su turtingu dvasios pasauliu, bet tik kaip darbuotojas, turintis pagaminti kuo daugiau ir kuo pigiau. Visa tai yra abstrakcij pavyzdžiai, konkrečiai tikrovei prilipinta etiketė, kuri iškelia tik koki nors vien daikto ypatybę, už kurios daugiau nieko nematoma. Tos liudnos pasekos yra privedusios žmones prie šiurpulingiausio darbo: pirmieji krikščionys su etikete „valstybės priešai“ buvo mirtimi žvejojami, deginami ant laužo, o dabar po „liaudies priešų“ ar „buržuazų“ etiketę naikinami milijonai žmonių. Ši etiketė segiojimas yra giliai leidęs šaknis ir mūsų gyvenimui: prisegę etiketę „krikdemas“, „frontininkas“, „tautininkas“, „liaudininkas“ ar pan., mes lengvai pasmerkiame žmones, visai nežinodami, kas po šia etikete slepiasi. Ir didžiosios valstybės po etiketę „trukdytojai tarptautinei taikai“ nenori pripažinti mažosioms tautoms teisi ir suprasti jų troškimus.

Bandinga moderniojo žmogaus etiketė, kuri jis prisega visiems daiktams, yra kiekybės vietoje kokybės. Paveikslus vertina ne pagal jo grožį, bet pagal sumokėtą pinigų sumą, filmo artistas — ne pagal jo talentą, bet kiek apie jį rašoma laikraščiuose. Apskritai, viską vertina pagal didumą ar aukštumą.

Yra tragiška, kad šie žmonės tampa dideli tautų ministeriais, parlamentariais ar visuomenės veikėjais. Jie tada nemato mažų tautų ir jų reikalų.

Garbindamas kiekyb , modernusis žmogus yra materialistas. Materializmo dvasi išugdo technika ir pramon . Nuo technikos rengim priklauso visas m s gyvenimas. Mums atrodo, kad be j visai negalima gyventi. M s nor persikelti iš vietos viet , gauti šviesos ar šilumos, susikalb ti su toli esan iais asmenimis, išgirsti muzik ar paži r ti kino patenkina technikos rengimai. Dažnai užtenka paspausti tik kok mygtuk . D l to technikos prestižas m s akyse pasidaro labai didelis. Dar didesnis šis prestižas t žmoni akyse, kurie kasdien turi reikalo su milžiniškom mašinom, kurios žia, zvimbia, žvilga ir juda, tarsi kokios gyvos b tyb s. Skai iau atsitikim apie negr , kuris tur jo priži r ti didel dinamom mašin . Grandiozin mašina savo milžiniško rato žimu ir žib jimu, savo neapsakoma j ga nepaprastai t negr veikusi. Jis prad j s j garbinti kaip kok diev ir pasiaukodamas jam, šoko rat , leisdamas save sudraskyti gabalus.

Bet dar didesn tak daro mums visi tie daiktai, kuriuos pagamina mašina. Esame apipilti daiktais. Visi langai, gatv s, butai ir sand liai pilni daikt . Jie tokie vilioj , kad mes išeiname iš sav s ir vis savo siel sutelkiame prie j . Visas m s gyvenimas yra apkrautas technikos gaminiais. Jie patraukia mus taip, kad pasijuntame visai j valdomi. Nes moningai mummyse atsiranda sitikinimas, kad, jei kas yra vertingo, tiktai šie gaminiai. Tod l kiekvienas m ginimas rodyti, kad jie nepadaro žmogaus laimingo, mums atrodo visai ne tik tinas, nesuprantamas ir sta iai juokingas. Taip modernusis žmogus nes moningai pasidaro materijos garbintojas, užmiršta pats save ir savo dvasios gyvenimo visai neįjunta.

D l viso to moderniojo žmogaus dvasios gyvenimas pasidaro labai skurdus. Visos kilniosios emocijos išnyksta ir j viet užima juslingumas. Kartu su tuo ir visas gyvenimas, gamta ir žmon s jam pasidaro be rezonanso, be atgarsio. Nejausdamas dvasios savyje, nepajunta jos n kituose. Gyvenimas pasidaro pilkas, be galo prozaiškas ir beprasmiškas. Tokios pad ties žmogus negali pakelti ir ieško išsiblaškyimo.

Išsiblaškyimas jam reikalingas dar ir d l to, kad nuobodus, temptas ir beprasmis darbas fabrike neduoda jokio pasitenkinimo, bet nepaprastai išvargina. Išvargintas žmogus ieško tokio išsiblaškyimo, kuris erzint tik jusles, bet nepalies visai dvasios. Kadangi ir jusl s jau atbukusios, tai reikalinga labai stipri jaudikli . Tod l alkoholis, bais s kriminaliniai filmai ir triukšmingos sporto rungtyn s yra tinkamas maistas jo nervams. Tod l kartu su turt did jimu eina dvasios smukimas. Technikos gaminiai visi standartizuoti, gaminami visiems, neatitinka žmogaus dvasios reikalavim . Tod l jis jau iasi viduje tuš ias ir nepatenkintas.

Pesimizmo našta

To pasaka, kad mūsų dienų žmogus nemylė gyvenimo. Tai liudija šimtai vardų tiek literatūroje, tiek filosofijoje, tiek laikraščiuose. Tai atrodo keista. Juk ši dienų paprasto darbininko gyvenimas yra šimtą kartų patogesnis, negu kokio viduramžių kunigaikščio. Jis Amerikoje kiekvienas turi gražų butą su minkštais baldais, šaldytuvu, skalbiamąją mašiną, dulkių siurbliu, radijo ir televizijos aparatu, automobiliu garaže ir kinu antrojo puslį gatvės. Ar ko geresnio galima norėti? Keistu būdu žmogus vis dėlto nėra patenkintas. Nežini, kaip patogumai — ir kaip tik dėl jų — gyvenimas nėra lengvas. Visi minėti patogumai ir daugelis kitų, kuriuos komercinė propaganda kasdien kala galvoti visiems, kaip būtinai reikalingus kiekvienam padoriui žmogui, labai brangiai kaštuoja. Už juos tad reikia dirbti kaip botagu varomam su didele skuba ir visiškai išseimiant save. Todėl išeina, kad vadinamasis „aukštasis gyvenimo standartas“ duoda visa kita, tik ne laimę. Modernusis žmogus nemylė gyvenimo. Tai vaizdžiai matyti ir iš ciniško pasakymo, kad gyvenimas yra „dirty joke“ — nešvarus juokas. Todėl galima sakyti, kad visai nepriklausomai nuo atominio karo baimės ir kitų pavojų, kurie mūsų dienų žmogui gresia, būdingasis šio gyvenimo bruožas yra pesimizmas, kaip kad visais laikais, kada gyvenimas sutelktas malonumuose. Izoliuotas kaip smilgio grūdėlis, be gilesnių ryšių su kitais žmonėmis, gamta ir gamtos Krėjų, žmogus nepajigia nieko tikrai pamilti, ir todėl negali būti laimingas.

Pamilti galima tik tai, kas individualu, kas duota tam tikru laiku ir tam tikroje vietoje. Modernioji technika sunaikina visa, kas individualu ir sava. Ji stengiasi viską suuniforminti, žmogą paveriant neasmeniniais, nesurišant su laiku ir vieta. Prancūzų rašytojas Sant Eksiperi apie amerikiečių lakunus vienoje Šiaurės Afrikos bazėje rašo, kaip jie būriuojasi kaip avys, kaip šaltai jie viską priima, kaip kiekvienas akimirksniu sutinka ir jais likti ir kitur eiti, nes nėra nei vienos vietos, nei žmonių grupės, su kuria jie jaustų susirišimą. Jie yra taip nualinti, kad jiems visur vienodai gerai arba blogai, nes jie niekur nesijaučia namie, nieko negali pamilti. Bet nieko nėra labiau pasigailėjimo verto, kaip žmogus, kuris nieko negalimylėti, nes meilė yra vienintelis kelias savo sielos gelmių atidengimui. Kam šis kelias užlėsus, tas visada jaus alką ir niekad nebus patenkintas.

Bet modernusis žmogus yra nutraukęs ryšius ne tik su žmonėmis ir gamta, bet ir su pačia gamtos Krėjų — Dievu. Tai jau buvo paskelbta savo metu Nietzsche šūkiu „Dievas yra miręs“, kur dar ir dabar kartoja kai kurie moderniosios dvasios gynėjai. Bet šiam šūkiui, kur Nietzsche paleido Šveicarijos kalnuose, dabar prisijungia aidas — Ir žmogus yra mirties agonijoje. Tarp šių dviejų šūkių yra tamprus ryšys: negalima

žmogaus atitraukti nuo didžiojo, amžinojo gyvybės s Medžio, kad jis nepradėtų patsai vysti ir nykti, kaip dži sta ir nyksta kiekvienas nuo medžio nukritęs lapas.

Technokratijos perspektyva

Pastaraisiais metais daug kalbama apie tai, kad visas gyvenimo vadovavimas ir jo tvarkymas gali patekti technikos specialistų rankas ir kad gali sikurti tai, ką vadiname technokratija. Galimas dalykas, kad kažkas panašaus jau ir vyksta. Jei tai vyksta, žmogaus ateities grąstas didelis pavojus. Iš tikro technikos pagrindinis principas yra praktiškasis naudingumas. Kur tai veda, iš dalies jau parodyta. Jei tik praktiškasis naudingumas, o ne viso žmogaus psichologinės būtis gerovė yra galutinis tikslas, gali vykti tai, ką anglų rašytojas Aldous Huxley aprašo savo knygoje: „Naujasis drąsus pasaulis“ (Brave New World). Technikai reikalingi vertingi žmonės tik viršintyse. Daugumai darb geriau tinka idiotai, negu normalūs žmonės. Huxley tad ir prileidžia, kad technika suradusi galimybę tokius žmones išauginti tam tikruose inkubatoriuose. Ten, deguonies davim keičiant, galima reguliuoti smegenų išsivystymą. Duodant mažai deguonies, galima išauginti menkiausio proto žmones. Juos pagal graikų alfabeto penktą raidę pavadina „epsilonis“. Ši penktos rąšies žmonė uždaviny s — atlikti žmonė bendruomenėje pačius nešvariausius darbus. Šie žmonės, ypating chemikal palaikomi, jausis labai patenkinti šiais darbais, bus laimingi ir jais net didžiūosis. Gyvendami be susirgimo iki 60 metų, jie staiga sugrius per porą savaičių. Tada jie bus nuvežami specialius namus, kur chemikal švirkštimu bus palaikoma jų gera nuotaika ir didinamas jų sugriuvimo procesas, taip, kad jie džiaugdami baigs savo gyvenimą. Truput geresniems darbams bus auginami „deltos“ — pusidiotai, dar geresniems — „gamos“ — ketvirtadalio idiotai, ir geriausiems „betos“ — aštuntadalio idiotai. „Alf“, pilnai išsivystę žmonė, bus auginama labai mažai, tik pagrindini direktori postams.

Ar tai nėra ideali tvarka? Ir ką žmogus su sveiku, praktišku protu galėtų prieš tai pasakyti? Jei žmonės vadovaujasi tik praktiškuoju naudingumo principu, tai gyvenimas gali eiti ta kryptimi, kad galutinėje išdavoje bus tik „epsilonis“ ir „deltos“.

Jei Huxley knyga yra daugiau satyra, tai daug baisesnį spąsdą daro Orwelio ir lietuviškai išverstoji knyga „1984 metai“. Baisesnį spąsdą ji daro todėl, kad nėra jokios priežasties, kuri sutrukdytų ten aprašytą utopiją vykdyti. Žmogui perauklėti nebūtinai reikia panaudoti biologiją, galima paimti žmogų, koks jis yra iš prigimties ir jį keisti propaganda, teroru ir priespauda. Orwelis pramato aparatus, kuriais bus galima sekti žmogų visur, ir tuo pasiekti, kad žmogus darys tik tai, kas jam sakoma.

Ir mes žinome, kad yra viet , kur ši Orwelio utopija yra arti vykdymo. Tod l, kaip sako Berdiajevas, dabar yra at j laikai, kada reikia kovoti ne už utopij vykdym , bet prieš j vykdym , nes moderniosios technikos pagalba gali b ti vykdoma net ir neprotingiausia utopija.

Technokratijos pavojai gl di tame, kad vis gyvenim pradeda planuoti ir tvarkyti žmon s — technikai, kurie neturi jokio gilesnio supratimo nei apie pasaul , nei apie žmog , kuriame yra toks netechniškas dalykas, kaip siela. Kai technikai šios savo nekompetencijos nesupranta ir imasi tvarkyti dalykus, apie kuriuos nieko nežino, pas ka gali b ti didžiausia žmonijos nelaim .

Modernioji filosofija

Visa ši moderniojo žmogaus gyvenimo tragik yra savo išraišk radusi modernioje filosofijoje. Viena jos srov vadinasi egzistencializmas, kuriame yra daug kryp i , bet visoms joms bendra nuotaika, kad moderniajam žmogui nyksta gyvenimo prasm , kad jam gresia pavojus, liekanti tariai gyvenan iam, prarasti save ir nusk sti neb ties bedugn je. Pagal Heidegger ši gr sm sudaro netikrumas, nenuoširdumas su savimi ir kitais, banali žmoni nuomoni pri mimas, ne sigilinimas save, nenoras žvelgti tikrovei akis. Egzistencializmas neranda iš šios pad ties jokios išeities ir ragina herojiškai priimti savo likim kelyje visišk išnykim .

Egzistencialistai, nors ir nemato išeities iš moderniojo žmogaus klystkeli , ta iau jais yra nepatenkinti. Bet yra žmoni , kurie yra patenkinti šia pad timi ir j gina. Šie žmon s suk r ypatingai moderni filosofij , vadinam neopozityvizm , kuris gina modern j žmog su visais jo iškrypimais. Neopozityvizmas duoda moderniajam degraduotam žmogui suraminim ir net pasididžiavim , nes jis yra ne kas kita, kaip vis moderniojo gyvenimo iškrypim loginis pateisinimas, ši filosofija, prasid jusi Cambridge ir Oxford universitetuose, dabar yra paplitusi visuose anglosaks kraštuose. Kadangi m s jaunoji karta mokosi Amerikos universitetuose, tai mums darosi aišku, kod l m s lietuviškoje studentijoje atsiranda karšt m s dien modernizmo gyn j .

Nelaim s pamoka

Kalbant apie moderni j s lyg gr sm žmogui, nevienam iš m s gali atrodyti, kad visa, kas iki šiol pasakyta, yra kažkas labai nerealu, abstraktu, sugalvota ir paruošta labai subtilioje min i analiz je. Nevienas gal iš m s gal t klausti, kurgi yra tas ryši suirimas, kuriame atsiskleidžia dvasios tuštumas, gyvenimo nebranginimas ir kiti panaš s reiškiniai? Tai, k mes matome, yra visai kas kita: matome žmones, kurie

ieško darbo ir buto, kurie galvoja ar jau perka namus, automobil , kurie s di baruose ir geria al , rengia iškytas, ži ri televizij , eina kalnus ar koncertus, šoka sal se. Štai kas yra tikrov je, o ne m s sumin tos abstrakcijos! Amerikie iai taip gal t sakyti, nes jie n ra dar išgyven to, kai vadinama abstrakcija staiga pasidaro reali ir gyva. Mes tok patyrim turime.

Pas mus ilgai buvo rašoma ir kalbama apie komunizmo baisum , brutalum ir vis žmogišk j savybi praradim . Buvo kalbama ir rašoma, kol visi su tuo apspiratome, ir visa tai mums prad jo rodytis, kaip abstrakcija arba fantazija, kurios tikrov je visai n ra (Vakaruose daugelis ir dabar taip mano!) Bet tada staiga vien dien (galime sumin ti ir dat 1940 m. birželio 15 d.), istorija, kaip sako Arnold Toynbee, mus sugrieb už gerkl s: abstrakcija tapo gyva, raudonoji armija žygiavo per sien . Prasad jo rodymas, kuris ir dabar dar t siasi, kad visa, kas buvo kalb ta, buvo tiesa, kad žmoniškumo praradimas n ra abstrakcija ar fantazija, bet baisi realyb ! Jei kas sakyt kad ten Sovietijoje yra komunistai, kad mes ia esame toli nuo j , tai tokiems turime pasakyti, kad komunizmas pri-lygsta aukš iusiam moderniojo žmogaus išsivystymui ir kad Vakar industrinis žmogus yra tikras jo brolis, kuris galutiniame savo išsivystyme gali pasiekti t pa i rezultat .

Rezistencija prieš moderni j dvasi

Ta iau pasaulyje yra j g , kurios veikia priešinga kryptimi, yra žmoni , kurie kovoja prieš m s laik nelaim — žmogaus degrada- vim ir gyvenimo sumechaninim moderniam pasaulyje. Kad toki žmoni yra, rodo jau ir tas faktas, kad šis modernusis technikos sukurtas žmogus ir visas modernusis gyvenimas yra skaudžiausios kritikos objektas. Jei daugelis žmoni pasiduoda moderniojo gyvenimo takoms visai nes moningai, nes n ra paj g s jom suprasti, tai yra žmoni , kurie tai supranta, kurie paj gia ši gyvenimo srov stabdyti, išlipti ant kranto ir š gyvenim apžvelgti ir vertinti. Šie žmon s tikriausia rezistencijos žodžio prasme yra rezistentai ir j veikla rezistencin . Toki rezistent yra visuose kraštuose, pradedant Bergsonu, Schweitzeriu, Spengleriu, baigiant Ortega y Gasset, Jaspersu, Toynbee, vairiais bažny i žmon mis bei rezistenciniais ir kitais vardais vadinamais s j džiais. Jie kovoja už žmogaus pirmenyb prieš daikt , už dvasini vertybi pri- mat prieš medžiag , už žmogaus asmens vert ir jo laisv apsisprendim , už religines, kult rines, etines ir estetines vertybes. Jie kovoja už taut laisv pasirinkti tok gyvenimo b d , koks joms patinka, ir už laisv tvarkyti savo politin , visuomenin , socialin ir kult rin gyve- nim , pagal savo nuoži r . Tuo b du rezistencija yra labai plati ir sud tinga s voka, išsišakojusi vairias gyvenimo sritis. Joje tarsi ko-

kiame fokuse susikryžiuoja ir susijungia visi m s žmogiškieji ir tautiniai siekimai, visos žmogiškosios ir antžmogiškosios vertybės.

Šiaip suprasta rezistencija yra ne tik m s žmogiškosios egzistencijos, bet ir m s tautos laisvės ir m s politiniai siekimai pagrindas. Yra savaimė aišku, kad Lietuva tik tada atgaus laisvę ir galės kaip valstybė egzistuoti tik tokia pasaulyje, kuriame bus nugalėta moderniojo barbarizmo dvasia ir jos vietą užims krikščioniškasis humanizmas.

Rezistencija yra ir m s lietuvių išlaikymo pagrindas. Lietuviai išliksime tiek, kiek pajėgsime pasipriešinti visus tautinius ir žmogiškus santykius naikinančiai moderniajai oportunistų dvasiai ir apginti savo tautines vertybes milžiniškoje šios grėsmės juose.

Rezistencija yra ir m s tautinių vienybės pagrindas. Išblaškyt po vairius pasaulio kraštus, gyvenant skirtingose aplinkose, m s sielos kas dieną prisipildo skirtingais turiniais bei pažiromis, kurios gali sumaišyti m s kalbą, kaip prie Babelio bokšto. Bet jei mums yra dar likęs kiek rezistencinės dvasios — pasipriešinti m s tautos didžiajai nelaimei — tai ši dvasia mums visuose yra ta pati, neži rint, ar mes gyvename Sibiro tundrose, ar Australijos stepėse, ar Amerikos didmiesiuose, ar Lietuvos kolchozuose. Rezistencinė dvasia jungia mus visus vien rezistencinė bendruomenė. Kol bus lietuviai, kurie savyje jau rezistencinę dvasią ir pagal ją gyvena, tol nežime kaip tauta ir vėl kelsimės iš naujo.

Ši faktakivaizdoje naivūs atrodo visi tie, kurie stengiasi rodyti, kad mes nesame rezistentai, kurie rezistenciją nori susiaurinti iki pogrindžio veikimo ar militarinio pasipriešinimo. Rezistencinė dvasia veria mus budėti, pajusti pavojų ir jam pasipriešinti visomis galimomis priemonėmis, neži rint, ar jos būtų religinės, kultūrinės, politinės ar kitokios. Kas s moningai neigia rezistenciją, parodo, kad jis jau yra pasidaręs moderniu žmogumi bloga šio žodžio prasme — netekęs ryšio su kitais žmonėmis, su savo tauta, ir davęs save formuoti aplinkoms, kuriose gyvena.

Mūsų laisvės atgavimas, lietuvių išlaikymas ir m s žmogiškosios vertybės išsaugojimas pareis nuo to, kiek bus rezistencinės dvasios mums ir aplinkiniame pasaulyje. L. F. biuliai yra sujungę šį pasaulio rezistencinį sąjūdį. L. F., pabrėždamas rezistencinį savo pobūdį ir jo ugdymą savo veikloje, yra suvokęs laiko dvasią, atspindį laiko reikalavimus ir atsistojęs ant pagrindų, kuriais remiasi ne tik m s tremtyje esančios tautos dalis, bet ir visos m s tautos ir kitų žmonių ateitis. Kol mums bus gyva rezistencinė dvasia, tol nežime nei kaip žmonės, nei kaip lietuviai. Rezistencinė dvasia, mūsų tautos geriausias narkotikas ir aukomis prasminta, išgelbės ir mūsų žmoniškumą, ir mūsų lietuviškumą.

Partizanai Suvalk krašte

TEKL KULVINSKIEN

Mano šaknys

Esu kilusi iš Lenkijos ribose esanios Punsko apylinkės. Gimiau 1922 m. Vairiūškio kaime, Suvalk apskr. ir nuo neatsimintam laik gyveno mano protėviai, visada laikydami save lietuviais. Tiksliai nežinau, kada jie ten apsigyveno, pasirinkti sodybai vietą prie aukšto kalno, bet iš mano senelio Simo Pauliukonio pasakojimų galima spręsti, kad protėviai ten gyveno jau 17-ame šimtametyje. Jie pergyveno karus, sukilimus, badmetus, epidemijas — viską atlaikė. Ir tik už jų komunizmo bangai, įeiniai 1949 m. buvo išmesti iš protėvių žemės.

Mano protėviai buvo laisvi, raštingi kininkai. Kuo galėdami padėjo sukilėliams, kovojantiems prieš caro priespaudą. Po 1863 m. sukilimo ilgą laiką savo namuose slapta sukilėlius. Už tokio slapto išmetimas iš namų: buvo uždrausta lietuviška spauda, mokykla; net ir melstis lietuviškai buvo draudžiama.

Seneliai gražiai išaugino tris dukras ir keturis sūnus. Dvi dukros ir du sūnūs išemigravo į Ameriką ir ten pasiliko. Mano tėtis Vincas Pauliukonis dar jaunystėje redagavo ir platino proklamacijas, ragindamas lietuvius reikalauti lietuviškos mokyklos ir laisvos spaudos. Buvo išduotas, todėl jam grąšė ištrūmimas Sibiryje, bet vienas rusų žandarviršininkas apie tai pranešė seneliui, kuris pinigų pagalba išrūpino tėveliui emigracijos dokumentus į Ameriką. Apsigyveno su Amerikoje pasidomėję Bernardu Bostone, greitai sujungė lietuvišką veiklą, bendravo su lietuviais. Nors ir neblogoje ten situacijoje, nostalgija savam kraštui jį nepaleido. Po penkerių metų grąžo namus. Baigiantis Pirmajam pasauliniam karui vedė Oną Linkaitę iš Radvilkiškio kaimo. Bet neilgai teko džiaugtis šeimos laime. Lenkams sulaužius Suvalk sutartį, lenkų policija pradėjo areštuoti lietuvius šaulius, kuriems jungėsi tėtis priklausomai. Trisdešimt metų tėtis turėjo pabėgti į Lietuvą.

Prisiglaudusi prie aukšto, stataus kalno, apsupta medžių vainiku, buvome visi sodyba. Kalnas ne tik saugojo sodybą nuo rytėjų, bet buvo ir ištikimas mūsų poilsio, džiaugsmo ir liudies draugas. Viena kalno pusė buvo apaugusi išsišakojusiais alksniais ir nuolat drebančiomis drebulėmis. Tarp medžių augo išbujoję aviečiai krmai. Vasarą, nunokus avietėms, kalnas būdavo žaliai raudonas. Kita kalno pusė stėjo pilka. Nemėgo jos medžiai, tik kur ne kur išsikeroję augo kadugynai, krmai, pavasariais žydėdavo jobreliai, ramunėlis, augo žemuogės, didelės ir

saldžios. Kalnas buvo labai aukštas ir status: norint užlipti reik jo eiti strižai. Kalno virš n je augo javai, o per vidur jo siauras takelis kit kaln , vis numyl t Kap iuk .

Kap iukas buvo aukš iausias Punsko apylink s kalnas, gal supiltas senov s lietuviu, kurie ia uždegdavo ugnis, kai priešas užpuldavo j žem . Virš n je augo beržai, o prieš akis atsiverdavo graži gimtojo krašto gamta, nus ta kalvom kalvel m, padabinta kalnais ir juoduojan iais miškais ir ežerais, apvainikuotais piev žalumu. Kap iukas buvo m giamiausia šeimos poilsio vieta. Seneliui buvo sunku užlipti kaln , bet, pamažu lazdele pasirams iuodamas, jis buvo neretas Kap iuko sve ias. Mudvi su sesute, grei iau pasiekusios kalno virš n , laukdavome pasirodant senelio. Senelis tada užsir kydavo pypk ir atverdavo mums savo prisiminim krepšel . Jis pasakodavo labai domiai, atkreipdavo d mes apylink , rodydavo lazdele tol ir sakydavo, kad ten toli matyti Lietuva.

Trikampis

M s krašte veik 1925 m. kurta Šv. Kazimiero draugija, kurios tikslas buvo pl sti lietuvišk kult r , tautiškum ir religin susipratim . Jai priklaus jauni ir seni. Pirmininko troboje sekmadieniais b davo susirinkimai, vaidinim repeticijos, Vasario 16-tosios min jimai ir kt. Draugijos skyriai tur jo knygyn lius, stat kryžius, paminklus. Punske veik skaitykla. Daug kur buvo rengiami bent kart metuose vaidinimai, kuriems reik davo gauti valdžios leidim . J ne visada duodavo, kartais reikalavdavo išversti veikal l lenk kalb . Sal s nebuvo, vaidinimus reik jo ruošti kluonuose, kai jie buvo tušti. Kluono paruošimas, valymas, dekoravimas medži šakomis, suol ir scenos rengimas — visa tai užimdavo daug laiko. Bet visi dirbo noriai ir be atlyginimo.

Žmon s vaidinimus palaikydavo, suvažiuodavo iš tolim kaim . Po vaidinimo b davo dar koncertas ir šokiai. Veik pas mus ir jaun j kinink kuopel s, kurias globojo agr. Jonas Pajaujis. Ruden jie rengdavo Punsko miestelyje kio parodas, skirdavo premijas už geriausios kokyb s daržoves.

Mirus Pilsudskui, pad tis m s krašte lietuviams pablog jo. 1936 m. buvo uždarytos lietuviškos mokyklos, uždrausta Šv. Kazimiero draugijos veikla. Po Pirmojo pasaulinio karo buvo išvesta demarkacin linija tarp Lietuvos ir Lenkijos. J saugojo vidaus kariuomen s pasienio apsaugos korpuso daliniai (KOP). Pasienio keletos kilometr zonoje pad tis buvo lyg karo metu. Jud jimas zonoje buvo leidžiamas tik skirtomis valandomis. Namuose, kad neb t matyti šviesos, reik jo uždengti langus, nebuvo galima laikyti šun , buvo uždrausti bet kokie susib rimai. Kai KOP'ai pagaudavo k nors po skirt valand zonoje, vesdavosi b stin

ir smarkiai bausdavo už sakym laužym : liepdavo gulti ir stoti, nepaklusnius mokydavo šautuvo buože, liepdavo skaldyti jiems medžius ir t.t. Norintieji iš toliau atvykti ir lankytis zonoje tur jo gauti specialius KOP leidimus.

Karas

Antrasis pasaulinis karas mane užklupo mokykloje. T dien , prisime nu, negal jau miegoti, anksti nubudau. Nenor dama draug ms trukdyti, iš jau sve i kambar . Rytas buvo gražus, saul tas, pro lang dar nebuvo matyti jokio jud jimo. Direktor s kabinete gird jau jos žingsnius. sijungiau radij ir pirmi žodžiai „Šiandien vokie iai mums paskelb kar “ mane išg sđino. Nub gau direktor s kabinet šaukdam: Karas, karas... Tai buvo 1939 met rugs jo 1 diena. Iš mokyklos namus buvo 40 km. Visos draug s jome namo p s ios, nes susisiekimas tuoj buvo pajungtas karo reikalams.

Pasitraukus lenk kariuomenei, beveik be m šio at jo sovietai. Kaime j nemat me, tik iš Punsko sugr ž s t velis pasakojo, kad vis tvark ten palaik kažkokie vyrai su raudonais raikš iais ant rankovi . Pra jus m nesiu ar daugiau, m s kiem važiavo sunkvežimiais pilnas vokie i kareivi , kuri dauguma kalb jo lietuviškai — buvo Klaip dos vokie iai. Iš j sužinojome, kad rusai jau buvo pasitrauk . Punsko miestelyje gyveno daug žyd . Už jus vokie iams, jie, padedant vietiniams ir Lietuvos valdžiai, išb go Lietuv , apsigyveno Kalvarijoje, kur buvo sudarytas žydams gelb ti komitetas.

Reichas su sovietais pasiraš sutart d l repatriacijos, pagal kuri lietuvi ir rusai, gyvenantys Lenkijoje, gal s b ti perkelti Lietuv , tuo metu jau soviet okupuot . Punska 1941 m. pradžioje atvažiavo soviet Lietuvos atstovai ir prad jo žmones raginti repatriuoti. Žmon s del s ir nenor jo registruotis. Vokie iai taip pat prad jo spausti, skelbdami, kad pasilikusieji b si išvežti darbams Vokietij . Lankydavosi repatriacijos atstovai ir pas mus. T veliai nesireng vykti, bet aš prad jau apie tai galvoti. Nor jau išvažiuoti Lietuv ir t sti moksl , nes Lenkijoje tos galimyb s nebebuvo: mokyklos Lenkijoje buvo tik vokie iams. Tod l užsirašiau, bet prie išvažiavimo dat susirgau, tur jau aukšt temperat r , tad t veliai man s neleido važiuoti. M s Vai iuliški kaime iš 24 šeim liko tik šešios. Kiti kaimai dar labiau ištušt jo. Tuš iose lietuvi sodybose apsigyveno lenkai.

Vos pasibaigus repatriacijai, prasid jo vokie i kariuomen s jud jimas prie Lietuvos sienos. Mano t višk je buvo apgyvendinti vokie i karininkai, buvo vedami telefono laidai. Tik jom s v l karo veiksm . Birželio vidury 3 km nuo sienos zonoje išk l visus gyventojus. Vokie iai ten sutrauk daug motorizuotos kariuomen s. Prie m s sody-

bos stov jo daug tank ir kit karo pab kl . Birželio 21 dienos vakare karininkas, mokantis lenkiškai, praneš , kad anksti ryt jie puls rusus, liep išsikasti sl ptv , nes trobose pasilikti b si pavojinga. Dar tamsoje išgirdome l ktuv žim , karo pab klai prad jo traukti Lietuvos pus n, ta iau š vi nesigird jo. Sogr žome namus.

Komunistams sugr žus

Pra jo treji metai. Frontas v l art jo, dund jo patrankos, šiaur raudonavo nuo gaisr . Vokie iai greit trauk si. Iš j vien dien iš sl ptv s, pamat me, kad nuo kaimo jo pilka mas žmoni — soviet kareiviai, purvini, išvarg . Skurdžiai atrod tie nugal tojai. kiem važiavo j mašina, išlip s karininkas išvar mus iš nam mišk ir liep kareiviams mus saugoti. Miške radome ir daugiau toki išvart šeim . Per nakt pabuvus, leido gr žti namo. Sodyb radome sunaikint : kieme v jas nešiojo supl šytus knygy lapus, sudaužyti indai, išvartyti ir apdaužyti baldai. Ko negal jo paimti, sudauž ir supl š .

Prie Suvalk laikinai sustojus frontui, aplinkini kaim gyventojai buvome iškeldinti. Mes pasitrauk me Lietuv , apsigyvenome motinos t višk je, bet po poros m nes i sovietai pralauž front ir mes gal jome gr žti savo sodyb . Dideli m ši Punsko apylink je nebuvo. Tik naktimis vakar pus je raudonavo nuo gaisr dangus, primindamas, kad ž t b tin abiej prieš kova tebevyksta.

Lenkijoje su soviet pagalba tv r si komunistin valdžia. Žmon s pasidalino: vieni r m komunistus, bet didesn dalis nauja valdžia nebuvo patenkinti. Miškuose dar laik si ir viešum neiš jo kovoj prieš vokie ius lenk partizanai. K r si ir nauji partizan daliniai prieš komunistus. Pasiėkdavo mus žinios iš Lietuvos, kad ten veik partizanai, o valdžia buvo suorganizavusi NKVD stribus. 1945 met pavasar , jau karui pasibaigus, iš Lietuvos per dar nesustiprint sien atb gdavo vyrai grup mis po 10-15 žmoni . Prisimenu, t velis rytais sakydavo, kad kluone guli b rys vyr ir jiems reik s paruošti maisto. T veliui jie sakydavo, kad Lietuvos pasienyje jiems yra žinoma, kad Vai iuliški kaime pas Pauliukonius visada saugu užėiti. Pralaid dien ir pails j , vakare jie traukdavo tolyn. Neklausin davome, kur jie keliavo, ar buvo tikri lietuviai, ar tik Lietuvos lenkai.

Partizanai

1945 m. geguž s m nes Soviet Lietuvos ir Lenkijos sien per jo trys Lietuvos partizanai: Vytauto rinktin s 4-tos kuopos vadas Adolfas Valenta-Ožys, Kubilius-Meška ir Vytas Prabulis-Žaibas. Šis buvo iš Mockavos kaimo, o jo t višk je mes gyvenome, kai buvome iškelti nuo

fronto. Per j sien , jie išsiskyr : Prabulis apsistojo m s sodyboje, jo draugai nu jo pas gimines.

Partizanai su savim ginkl pas mus nesinešiojo. Buvo saugiau, nes su laikyti jie gal jo pasiaiškinti, kad jie ia gyvena kaip pab g liai iš Soviet Lietuvos. Iš j sužinojome, kad Lietuvoje yra pla iai išsivys iusi ginkluota rezistencija. Partizanai steng si sutrukdyti tr mimus Sibir , kovojo su išdavikais, gyn Lietuvos kaimus nuo rus kolonizavimo. O j svarbiausias tikslas, sakydavo — parodyti pasauliui, kad Lietuva nesutiko ir nesutinka priklausyti Soviet S jungai. Per j sien Lenkij , jie ieškojo ryši su Vakarais ir lenk partizanais. Kart Prabulis-Žaibas iš jo pas kaimynus ir begr žtant namo pas mus j sugavo KBW kareiviai. Kadangi jis lenkiškai nemok jo ir dokument netur jo, kareiviai atsived j pas mus, o mes patvirtinome, kad jis pas mus gyvena ir Lietuv nenori gr žti. Kareiviai j v l išsived , bet nesaugojo ir leido jam pab gti.

Soviet Lietuvos - Lenkijos siena 1945 metais dar nebuvo labai saugoma. Atlik savo uždavinius, partizanai gr ždavo v l Lietuv . Jau berods 1946 m. Lenkij atvyko Erelio vadovaujamos kuopos vyrai paimti iš Vakar atsi stos informacijos. Partizanai Trikampyje apsistodavo pas patikimus kininkus. Ta iau gyventiems ia nebuvo lengva: pinig netur jo, buvo svetimos valstyb s teritorijoje. Mano t velis, gerai pažindamas kaimynus, nurodydavo partizanams, kuriais kininkais galima pasitik ti. Pas mus gyvenant Prabul-Žaib supažindinau su vietos jaunimu. Jis greit pritapo, buvo linksmas, iškalbus, mok jo daug partizanišk dain . Pam go j vietos jaunimas ir senimas, o v liau atvykstantieji jo draugai tur davo vietos apsistoti. Partizan glob j nemažai buvo ir Ramon kaime. V liau jiems už tai teko nukent ti nuo komunistin s lenk valdžios. Pas mus gyveno dar kitas partizanas — Antanas Šliževius iš R dnink kaimo. Vakarais m s sodybon rinkdavosi jo draugai. At jo kart abu broliai Valentos labai nusimin , nes j t vas sunkiai sirgo. Ta iau jis, palaimin s s nus, liep jiems nemesti ginklo, kol Lietuva nebus laisva. T vas buvo Lietuvos savanoris.

Miško broliai buvo linksmi; nepalauž j sunkus gyvenimas ir paskui juos slenkanti mirtis. Per j sien , jie dažnai susitikdavo su lenk partizanais, ta iau bendr veikl su jais nesijung . Tik draugiškai bendravo, kartu lankydavosi ir mano t višk je, kur skamb davo partizaniškos dainos lietuviškai ir lenkiškai. Praeitis buvo užmiršta, dviej taut s n s jung si kov prieš bendr prieš — komunizm .

Štai keliolika Lietuvos partizan , kurie 1945-49 metais su specialiais uždaviniais pasirodydavo Trikampyje:

Adolfas Valenta-Ožys, Valent —Adolfo brolis, Kubilius-Meška, Vytas Prabulis-Žaibas, Antanas Šliževius, Antanas Pakruopis, Aleksas (pavard s nežinau), Gurevi ius-Nykštukas, Antanas Marcinonis-Balandis, Bronius Saveikis, Gediminas Lastauskas, Jurgis Krišk i nas-Rimvydas,

Dvi dainos, kurias Lietuvos
miško broliai dainuodavo m s
sodyboje, Punsko krašte

X

Enkavediste, ko taip dažnai
Tu mano t višk lankai?
Ar ašarota aš tau graži,
Kad mano krait grobi, veži?

Ant brolio žirgo, jo balne
Atjojai, virkdinai mane...
Kiek graši kruvin gavai
Tuomet už mirt kankini ?

X

Ko palinko žilvi iai prie kelio,
Kam nuleido žali sias šakas, —
Sud mojo jaunieji broleliai —
Laisv s lekia t vynei atrast.

Ko j s daužot s, v tros, po šal
Ir kam laužot virš nes šak ?
Jau balnoja broleliai žirgel
Ir išjoja gint šal t v .

Neparneši aksomo nei aukso —
M s' šalis ir be turt brangi.
Jei man s, mylima, nesulauksi, —
Nerymok ilgesingai lange.

Kai gr šim per vieškelio dulkes,
Akmenukai po kojom ž r s,
Pasitiks merguž l su tulp m,
Pasitiks, akis paži r s.

Tavo akys jei man s neberast ,
Praret j s bus m s b rys.
Ašar les nubrauki nuo skruosto, —
Už t vyn žuvau kaip karys.

Juozas Lukša-Daumantas,

Ne visus ia išvardinau, po pus s amžiaus sunku prisiminti. Laikui b gant vis sunkiau dar si ir miško broliams. Komunist valdžia prad jo prad jo vietini žmoni areštus, daugiausia inteligentijos tarpe. Žmon s, nor dami išvengti kal jimo, prad jo slapstyti. Juk nereik jo didelio nusi-kaltimo, užteko tik papasakoti k juokingo apie Stalin . Daugelis žmoni bijojo tada ir partizanams pagelb ti. 1947-47 metais buvo išleistas sakymas visiems gyventojams tur ti pasus. Miško broliai taip pat vairiais b dais sigijo pasus. Ta iau šnipai veik . Vien nakt atvažiavo m s sodybon UB (saugumas), areštavo pas mus gyvenus Antan Šliževi i ir išvež Seinus. Mano sesuo Adel band su paž stam pa-galba j išpirkti, bet nepavyko, Šliževi ius buvo perduotas rusams.

1946 ar 1947 metais komunistin Lenkijos valdžia paskelb amnestij . Dalis lenk partizan gr žo legal gyvenim . Užsiregistravusius parti-zanus UB tard . Jan Sadowski, vienas lenk partizanas, po tardymo mums praneš , kad j ir kitus partizanus saugumas klausin jo apie m s šeim , apie ryšius su Lietuvos partizanais. Jis praš apie tai pranešti Lie-tuvos partizanams.

Pereiti Soviet Lietuvos - Lenkijos sien dar si vis sunkiau. Iš pasienio

Lietuvos pus je rusai iškl gyventojus. Keliom eil m buvo pastatyta 3 metr spygliuot viel tvora, prie jos t s si suarta ir suak ta lauk juosta, kuri kas por dien vis iš naujo ak davo. Netoli vienas nuo kito stov jo bokštai, iš kuri kareiviai per ži ronus sek apylink . Pasisl p sl ptuv se, lind jo rus slapukai, o prie pat sienos vaikš iojo kareiviai. Mums atrod , kad tik paukštis gal jo perskristi sien . Ta iau vis d lto miško broliai j pereidavo. Kartais, surad partizan p dsakus, rusai kartu su lenk UB šukuodavo m s apylink , bet partizan nepavykdavo surasti. M siškiai buvo labai atsarg s.

Gyvenamajame m s name jie pasidar sl ptuv , dar dvi sl ptuves tur jo laukuose. Prieš išeinant Lietuv kartais jie rinkdavosi m s sodyboje, b davo tyl s, susikaup , nes jo mir iai nagus. Bet Aukš iausias juos saugojo. Einant per sien kartais tekdavo susišaudyti su rusais, bet auk nebuvo. 1947-48 metais dalis partizan iš m s apylink s pasitrauk . Tuo metu liko vienas Gediminas Lastauskas. Kart atvažiav s saugumas nesp jus pasisl pti suareštavo pas asmen , kuris j buvo priglaud s. Kai apie tai mums tas asmuo praneš , nu jome su sesute sl ptuv , radome ginkl ir juos išneš me kit viet .

Prisimenu, buvo pavasario vakaras 1949 metais. Balose triukšm kl varli kurkimas, kiškio, gal katino, išbaidytos pemp s triukšmingai vijo prieš , kad neliest j lizdeli , t kstan iai karkvabali lyg bi i spie ius baig susidoroti su paskutiniais prie namo augan io kaštono lapais. Vakar tyloje j sparnai brašk jo kaip seni sudži v kailiniai. Ir šuneliai, m s sargai, po karštos dienos miegojo. Iš sl ptuv s išlip , darželyje s d jo miško broliai. Tok vakar , kai visa gamta r kia iš džiaugsmo, negi išlaikys gyvi palaidoti po žeme. J mintys gal buvo už geležin s uždangos pas savo artimuosius, negird jo žingsni kieme ir atidarom varteli . B dama troboj išgirdau atidarant darželio vartelius, aplinkui buvo dideli alyv kr mai ir iš kiemo daržel nesimat . Išb gau kiem ir pama iau du lenk apsaugos kariuomen s (VOP) kareivius su šautuvais. Siela išlipo ant peties — išsigandau. Bet greit susivaldžiau ir su malonia šypsena pasitikau neprašytus sve ius, prad jau labai garsiai kalb ti ir juokauti. Partizanai , išgird mane taip garsiai ir lenkiškai šnekant, pasteb jo kareivius, tuoj puol po kr mais ir pab g pasisl p . Kareiviai, atkreip vis d mes mane ir juokaudami, nepasteb jo.

1949-tieji metai miško broliams ir j glob jams buvo sunkiausi. Aktyviai veik UB, NKVD ir j kolaborantai, kuri tarpe, skaudu, bet buvo ir lietuvi . Kažkada tuo metu v l per jo sien Jurgis Krišk i nas-Rimvydas. Apie tai kažkaip sužinojo NKVD ir prad jo ieškoti. Kaip tik buvo mir s Punsko klebonas Antanas Žievys. Išvažiavome visa šeima jo laidotuves. Gr žtant namo jau iš tolo pamat me aplink m s sodyb su automatais gulin ius sovietus. Kieme mus tuojau suvar r s ir pastat saugoti lenk UB karinink . Pasiskundžiau, kad r syje šalta, tada

leido išeiti kiem . Sovietai dar krat , išvert šien , šiaudus bad durtu-
vais. Žinojau, kad kr muose, kelet šimt metr nuo sodybos, sl p si
Krikš i nas-Rimvydas ir Prabulis-Žaibas. Vasar buvo maloniau jiems
gyventi kr muose negu sl ptuv je. Bijojau, kad kareiviai, baig kratyti
sodyb , prad s šukuoti ir apylink . Kadangi iš kr m sodybos nesimat ,
reik jo rasti b d jiems pranešti. Kai mus saugojus karinink sovietai
pašauk kluon , o kiti kareiviai dar krat trobesiuose, prib gus atida-
riau kiaulid s duris. Kiaul s su triukšmu išb go pro vartus. Rusai,
išgird triukšm , su paruoštais automatais išb g kiem , galvojo turb t,
kad supa partizanai. Bet pamat , kad jiems baim var kiaul s, pasiunt
„matuškas" ir toliau kr t trobesius. Paprasčiau karininko leisti man
kiaules suvaryti tvart , kad nepridaryt žalos daržuose. Jis sutiko, o aš,
pasi mus kibir ir garsiai šaukdama, vaikš iojau po laukus ir varin jau
kiaules. Su partizanais buvome susitar , kad jei gu išgirs mane š kaujant,
tai reikš, kad yra pavojus. Išgird mano riksmus, Jurgis ir Vytas pasi-
trauk mišk . Rusai išvert visus kampus, bet nieko nepeš .

Jurgis Krikš i nas-Rimvydas

Vienas iš narsi j Lietuvos miško broli , kuriems azijatai nepaj g
užkirsti kelio laisv pasaul , buvo Jurgis Krikš i nas-Rimvydas, gim s
1919 metais Gorkyje, Rusijoje. 1921 metais su t vais sugr žo Lietuv .
Kaune 1938 m. baig Aušros berniuk gimnazij , stojo Karo mokykl
ir baig j 1940 metais atsargos leitenanto laipsniu. Studijavo Kauno Vy-
tauto Didžiojo universitete geodezij . Buvo aukštos kult ros, moral s,
didel s dr sos vyras.

Jo šeima 1944 metais pasitrauk Vakarus. T vas buvo mir s. Jurgis,
jaunas idealistas, myl jo T vyn , nuo vaikyst s buvo suaug s su Kauno
miestu, Nemunu, su Lietuvos saule. Kiekvienas garsas ia jam buvo sa-
vas, tad nenor jo jis bastytis po svetimus kraštus ir pasiliko vienas, nors
ir labai sunku buvo skirtis su motina, su seserim, kurias labai myl jo. Jis
pasiliko, bet rusai greitai j areštavo. Buvo kaltinamas, koku tikslu jis
pasiliko Lietuvoje, kai jo artimieji pab go Vakarus. Tardytojai žiauriai
kankino ir kartu kalbino ir spyr j prisid ti prie j . Nepalauž Jurgio nei
kankinimai, nei vilion s. Netapo jis tautos išdaviku. Paleistas iš kal jimo
ir truput sveikatai sustipr jus, Jurgis iš jo pas partizanus. Ten jis tapo
Dainavos apygardos partizan viršininkas, jo pareigos ir r pestis buvo
palaikyti partizan ryšius su Vakaraais. Keliaudavo iš apygardos apy-
gard , rinko žinias apie ištr mimus, areštavimus ir kitus okupant
priespaudos darbus, o paskui tas žinias reik davo išnešti Vakarus.
Ryšys su Vakaraais kaip tik ir ved per Lenkij , kuri pasiekti buvo
manoma tik su didel mis kli timis. Mums, pasienio gyventojams, at
rod , kad net kiškeliui buvo sunku ši sien perb gti, ta iau šie dr s s ir

mirties nebij asmenys ne vien kart tai padar .

Jurgis Kriškis ir nas-Rimvydas su Juozu Lukša-Daumantu, lydimi kit partizan vis atsirasdavo Lenkijoje. Daumantui išvykus toliau Vakarais, Rimvydas eidavo jo pareigas. Kart , einant per sien , pasteb jo juos rusai, prad jo vytis, šaud , bet partizanai be nuostoli pab go Lenkij . Tik v liau Rimvydas pasteb jo, kad jo drabužiai peršauti. Lenkijoje irgi buvo nesaugu, nes UB nariai kartu su rusais ieškojo toki perb g li . Su Rimvydu teko dažnai susitikti, kalb tis. Jis skyr si savo elgesiu nuo kit , buvo kuklus, draugiškas, visiškai atsidav s rezistencinei veiklai, apie save mažai galvodavo. Tik r pinosi, k gal s geresnio pasakyti draugams, sugr ž s Lietuv , nes žinios iš Vakar buvo beviltiškos.

1949 met liepos m nes Rimvydas ir Žaibas tur jo vykti Varšuv . Geležinkelio stotel je prie Suvalk juos sulaik milicija, bet kažkaip jiems pasisek pab gti. Po to dvi dienas Suvalk apylink se saugumas ir kareiviai kr t miškus ir sodybas. Bet vyrai laimingai išsisuko ir netrukus v l gr žo savo sl ptuv . M s sodyb po to vykio saugumas vis labiau saugojo. Buvo sunku partizanams net maist nunešti. Pasidariau piemenaitė, paleidusi nuo grandini gyvulius, juos ganydavau, apvaikš iojusi aplinkinius kr mus ir patikrinusi, kad niekur n ra slapuk , nueidavau sl ptuv s viet ir nunešdavau maisto. Artinosi 1949 m. žiema, pad tis blog jo, nes saugumo kareiviai dien ir nakt saugojo pasienio zon . B tinai reik jo partizanams keltis toliau iš zonos rib . Tad saugumo sumetimais Kriškis ir nas ir Prabulis iš m s pasitrauk . Po kurio laiko jie praneš , kad naujoje vietoje jie pasistat „namel ", buvo linksmi ir patenkinti. Ateidavo pas mus tamsiomis naktimis. Susitar me, kad jie ateis v l gruodžio 13 nakt . Bet nebeat jo... T nakt žuvo. Kas j nauj j sl ptuv išdav — nežinau. Jie buvo j pasidar Juozo Jakimavi iaus miškelyje. Partizanai ir vietiniai žmon s, kurie juos pažino, visi apgail jo j mirt . Žuvimo vietoje Jakimavi ius pastat kukl kryži . V liau Kriškis ir nas-Rimvydas ir Prabulis-Žaibas buvo palaidoti Suvalk kapin se. Suvalk žem priglaud Lietuvos kovotoj k nus.

Ištr mimas, kal jimas

Už poros savai i , 1949 gruodžio 28 d., lenk saugumas areštavo t vel ir išsivež Baltstog , o gruodžio 30 ryt m s sodyb v l apsupo saugumo ir vidaus korpuso kareiviai. Liep vežimus susid ti daiktus, pasiimti maisto, gyvulius ir jiems pašaro. Kadangi t velio jau nebebuvo, kareiviai išsivar mus vienas moteris. Baiminom s, gal varys Sibir . Lydimos kareivi su šautuvais, pasiek me geležinkelio stot , kur radome daugiau panašaus likimo šeim . Stotyje stov jo gyvuliniai vagonai, vienus suvar žmones, kitus - gyvulius. Niekas nesak , kur mus veš. Kitos

LFB našas Seimo rinkimuose

Lietuvi Fronto bi iuli konferencija 1995 geguž s 23 d. ikagoje pasisak už LFB dalyvavim Lietuvos valstyb s politiniame gyvenime. Tod l LFB taryba sudar Politin komisij Lietuvos reikalams, kuri buvo pakviesti dr. K. Ambrazaitis, dr. A. Damušis, dr. P. Kisielius, A. Raulinaitis ir A. Sabalis. Komisija pirmuoju savo uždaviniu 1995 spalio 21 d. pos dyje Lemonte apsi m organizuoti Seimo rinkim pagalbid iškai artimoms politin ms grup ms, b tent, T vyn s S jungai ir Lietuvos Krikš ioni demokrat partijai. Ten pat komisija nutar nerinkti pinig pa ioms partijoms ir j neperduoti partij centrams. Buvo nutarta remti tiktai konkre ius darbus šioms dviems partijoms pad ti. 1996 birželio m n. vykusioje LFB studij savait je Dainavoje komisija sudar konkre i

paramos darb eil : 1. pagalba kandidatams, 2. pagalba propagandini lapeli spausdinimui ir 3. masin s informacijos reklamos. Komisijos darb sunkino informacijos ir bendradarbiavimo iš Lietuvos pus s tr kumas. Tod l ir buvo pasirinktas tik atskir kandidat r mimas.

Pats didysis m s programos d mesys buvo nukreiptas televizijos reikiam parodym Lietuvoje. Prad jome kaip eksperiment , nes nebuvo aišku, ar surinksime pakankamai pinig tarti m s „žod " Lietuvos rink jams. Bet greit paaišk jo, kad tai manoma. ia daug prisid jo ikagos Lietuvi televizijos darbuotojai, labai greitai ir prieinama kaina pagamin dvi reklamines vaizdajuostes. Mums kainavo tik faktin s išlaidos. Net ir aktoriai šiam reikalui aukojo savo darb . Vienok ir ia neap-

dienos ryt išvažiavome ir gal po savait s ar daugiau pasiek me Š ecinek miest , buvusiose vokie i žem se. Repatriacin s staigos žmon s mus apgyvendino kažkokiame kyje kartu su lenk šeima.

1950 met vasario pradžioje mane areštavo ir išvež Baltstog s kal jim . Languose stikl nebuvo, tik grotos. Per jas ant grind buvo pripustyti sniego kauburiai, o užsikloti dav tik plon dek . S d jau viena, peršalau, prašiau, kad pakviest gydytoj . Jo liepimu buvau perkelta bendr r s. Tardoma buvau naktimis. Po dviej m nesi išvež kit kal jim . Ten cel je buvome daugiau moter , labai tr ko oro. Rugsj io pabaigoje karo teismas nuteis t vel ir mane po penkis metus kal jimo, konfiskavo vis m s turt .

Kal jime vis laik jau iausi blogai, tad kalinys gydytojas užraš mane plau i peršvietimui. Rado, kad sergu džiova. Vaist nedav , bet perk l mane ligonin ir dav geresn maist . Ligonin je buvo dar dvi panašaus likimo kalin s. Vienos t vai išsir pino iš užsienio vaist , bet kal jimo administracija neleido j naudoti. Kalin paskelb bado streik , j maitino per prievart . Kaip pasibaig , nebežinau, nes mane v l išvež kit politini kalini moter kal jim . Kal jimuose apskritai daugiausia buvo lenk inteligentijos.

sieita be siurpriz : valstybin Lietuvos TV m s ne sileido, motyvuodama tuo, kad jie politini reklam neduoda. Ar jie ned jo ir LDDP reklam — dar neaišku. Privai ios stotys (TV-3 ir LNK) m s reklamas sileido. Pasisek patekti ir rajonines TV stotis, tad m s žodis sklido iš Alytaus, Marijampol s, Klaip dos ir Panev žio TV sto i . Tai bene pirmas kartas, kada išeivijos politin grup tiesiogiai prabilo Lietuvos žmones. Mums buvo pažad ta pranešit reklam rezultatus, ta iau gavome tik labai ribot pranešim . Reklam agent ra, kuri tuos reikalus Lietuvoje tvark , apskai iavo, kad m s reklamas mat nemažiau pus s milijono, o gal ir milijonas ži rov . Rajonin televizij mat keturis kartus daugiau ži rogu priva i sto i . Kadangi m s reklamos buvo bendro pob džio, j turinys priklaus taip vadinamo „emocinio simbolizmo" grupei, pritaikytai ži roviui, kuris dar neapsisprend s kaip balsuoti, bet jau pavarg s nuo rinkimin s propagandos. Tod l es sunku nustatyti, kiek ir kas buvo toki reklam paveiktas, ta iau kiekvienu atveju esan iai

valdžioje partijai tai nepad jo.

Politin komisija taip pat parinko ir par m asmeniškai 12 kandidat Seim . Daugiausia ši parama pasireišk rinkimini broši r — lapeli išspausdinimu, bet buvo ir tiesiogiai parent kandidat . Visos veiklos apimt , be abejo, ribojo finansai. Ta iau bi iuliai nuoširdžiai visus šiuos darbus par m , šalia to, kad nemažos sumos iš LFB tarpo buvo sutelktos ir T vyn s S jungos bei LKDP reikalam. Kaip šios partijos tuos resursus panaudojo, ataskaitos neturime.

Visa ši akcija suteik LF bi iuliams nemaž patirt apie politin veikl Lietuvoje. Ži rint ateit , tekt pasvarstyti tiek pa ios politin s komisijos tolimesn veikl , tiek apskritai ir m s santykius su, pvz., Lietuvos KDP. Tuo tarpu neaišku, ar ši partija yra tikrai tokia, kaip skelbiasi, ar jos vad pastebima arogancija tiek m s , tiek ir išeivijos KD atžvilgiu, turi pagrind , ar tai — tik laikinas nesusipratimas? Šiuos klausimus LFB tur t išsiaiškinti.

Antanas Sabalis

Užsakykime laisv žurnal Lietuvos
žmon ms, mokykloms, bibliotekoms.
Tik 5 US doleriai užsakant iš užsienio

LIETUVOS EVANGELIK LIUTERON BAŽNY IA ŠIANDIEN

JONAS KAIREVI IUS

Lietuvos evangelik liuteron bažny ios statuto, kur 1995 m. liepos 29 d. pri m Sinodas, preambul je rašoma: „Lietuvos evangelik liuteron bažny ia, kaip Kristaus ir jo Evangelijos organizuota bendruomen (surinkimas), išpaž sta savo mokslo ir gyvenimo vienatiniu pagrindu Senojo ir Naujojo Testamento kanonišk sias knygas ir, aiškindama Švent j Rašt (Biblij), laikosi krikš ionijos istorijos eigoje atsiradusi Apaštališkojo, Nik jiškojo ir Atanaziškojo tik jimo išpažinim , nepakeistos Augsburguro konfesijos, Martyno Liuterio katekizm ir kit Santarv s knygoje (Liber Concordiae) surinkt rašt ... Lietuvos evangelik liuteron bažny ia nuo 1968 m. birželio 18 dienos yra Pasaulin s liuteron s jungos (PLS), kuri jungia vis žemyn liuteroniškas Bažny ias ir siekia tarp j dvasin s bendryst s (koinonia), nar ”.

Lietuvos evangelik liuteron bažny ios sinodas 1995 m. liepos 29 dien pri m Porvoo deklaracij , pagal kuri numatoma kartu su Baltijos krašt ir Skandinavijos Evangelik liuteron bažny iomis artimiau bendradarbiauti su Didžiosios Britanijos ir Airijos Anglikon bažny ia.

Toliau Statute sakoma, kad „Lietuvos evangelik liuteron bažny ia — tai Kristaus k no nar , ir jos ypatingas siuntimas (misija) yra skelbti Evangelij ”.

Per Antr j pasaulin kar Bažny ia labai nukent jo. Iš buvusi gal 200 t kstan i jos nari liko tik apie 30-40 t kstan i . Didžioji dalis bažny i buvo uždarytos. Jas griov arba jos pamažu griuvo d l neprieži ros. Jose rengdavo sporto sales arba naudojo kaip kio pastatus. Daugelis kunig buvo represuoti ar pasitrauk Vakarais. Lietuvoje liko tik vienas kitas. J tolesn kunigo veikla buvo ribojama. Prasid jus vadinamajam politiniam atšilimui, kunigas v liau vyskupas Jonas Kalvanas (1914 - 1995) vieno laikraš io žurnalistui pasak : „Aš ir nežinau, kaip mes išlikome“. Tas posakis nuskamb jo tarytum ironija ir priekaištas, nes pokalb paskelb komunistinis laikraštis. Ta iau gyvenimo saul lydyje vyskupas Jonas Kalvanas sak : „Kokie bebuvo laikai, aš dariau savo: skelbiau Dievo Žod , krikštijau, konfirmavau, tuokiau, laidojau...“ Tod l Bažny ia išliko. Ne pastatais ir ne labdara, o tik jimu. Ji išliko žmoni širdyse. „Aš kovojau ger kov , žyg pabaigdamas, tik jim išlaikydamas’ . (2 Tim. 4.7).

BAŽNYIOS RANGA IR VADOVAI

Lietuvos evangelikaliuteronių bažnyčia yra savarankiška, nuo valstybės valdžios nepriklausanti, religinė institucija su sinodaliu – episkopaliu santvarka, turinti juridinio asmens statusą. Jos aukščiausias organas yra sinodas. Vykdomasis organas yra konsistorija.

Lietuvos evangelikaliuteronių bažnyčia jungia Lietuvoje gyvenančius tikinčiuosius, taip pat bendradarbiauja ir turi artimus ryšius su lietuvių išeivių Bažnyčia.

Lietuvos evangelikaliuteronių bažnyčios pagrindinė tikinčiųjų organizacija yra parapija (bendruomenė). Ji yra juridinis asmuo. Parapija gali turėti savo statusą. Prie parapijos, sutinkant parapijos tarybą, gali būti steigiamos kultūros, labdaros ir kitos draugijos. Parapijose pareigos: krikščioniškai gyventi, lankyti parapijos pamaldas, nors kartą per metus priimti Šventųjų Vakarėnų, lėšomis, asmenišką darbą padėti parapijos reikmėse, kasmet mokėti priklausomumo parapijai našę. Krikščionitvi pareiga: krikščionitvi ir krikščioniškai auklėti vaikus, vesti juos parapijos gyvenime ir konfirmuoti. Kuriantieji šeimas sutuokiami bažnyčioje, mirusieji laidojami su Bažnyčios apeigomis.

Sinodas išreiškia Lietuvos evangelikaliuteronių bažnyčios valią. Jis priima Bažnyčios statymus bei nuostatas, galutinai išsprendžia visus bažnytinio gyvenimo reikalus. Eilinis sinodas šaukiamas kas 5 metus, o neeilinis — ypatingais atvejais. Sinodo nariais (sinodalais) yra vyskupas ir visi konsistorijos žinioje esantys dvasininkai, konsistorijos ir revizijos komisijos nariai bei kandidatai, delegatai iš parapijų, teologijos katedros vadovas.

Sinodo išrinkta Konsistorija (iš 11 asmenų) atstovauja Lietuvos evangelikaliuteronių bažnyčiai ir yra sinodo nutarimų vykdytoja. Ji valdo ir disponuoja kartu su parapijomis bažnyčios turtu, rpinasi jo atgavimu ir parapijų atnaujinimu. Konsistorijos prezidiumą sudaro vyskupas ir 2 prezidiumo nariai, kurie, prireikus, pavaduoja vyskupų administracines pareigas.

Lietuvos evangelikaliuteronių bažnyčios dvasininkai yra: diakonai, kunigai diakonai, kunigai, kunigai dekanai ir vyskupas. Jie teisėmis minėtai tarnystei ir pradėdami savo pareigas, jie viešai pasižada (paptvirtindami parašu) neskelbti ir nemokyti to, kas neatitinka Šventojo rašto, laikytis Santarvės Knygoje (Liber Concordiae) surinktų konfesinių raštų, Bažnyčios statuto ir savo gyvenimu rodyti gero krikščionio pavyzdį. Parapijos gyvenimo ir sielovados vadovas yra kunigas, kurį išlaiko parapija. Už savo darbą kunigas yra atsakingas Dievui, savo parapijai, sinodui, vyskupui ir konsistorijai.

Kunigai turi tapti turintys tam pašaukimą parapijietis, gijis aukštą te-

ologin išsilavinim , atlik s vieneri met praktik Bažny ioje ir vyskupo ordinuotas. Kunigu diakonu gali tapti parapijietis, prad j s aukšt sias teologijos studijas, atlik s vieneri met praktik Bažny ioje ir vyskupo ordinuotas. Diakonu gali tapti parapietis, gij s Konsistorijos egzamin komisijos ar Teologijos seminaro numatyt teologinio išsilavinimo minimum ir vyskupo vestas diakono tarnyst .

Vyskupas yra Bažny ios aukš iausias dvasinis ir administracinis vadovas bei konsistorijos pirmininkas, kuris taip pat atstovauja Evangelik liuteron bažny i valstybiniuose, tarptautiniuose ir tarpkonfesiniuose santykiuose.

BAŽNY IOS GYVENIMAS

Dabar Lietuvoje yra 53 parapijos ir dar dvi parapijos rengiasi atsikurti artimiausiu laiku. Didžiausia yra Taurag s parapija, kurioje 5000 tikin i j , o mažiausia — Juodkrant s, kurioje tik 20 žmoni . Klaip dos parapija turi 1056 narius. Visose parapijose tarnauja tik 14 kunig , kunig diakon ir diakon . Kunig tr ksta, tod l kai kurie kunigai aptarnauja net po kelias parapijas. Pad ti atvyksta kunig iš Latvijos, Vokietijos. Ta iau artimiausiais metais tur tume sulaukti jaun Bažny ios darbuotoj , nes Klaip dos universiteto Teologijos katedroje turime 35 studentus ir studentes. Vienas studentas studijuoja teologij Švedijoje ir vienas — Vokietijoje.

Pamaldos Lietuvos evangelik liuteron bažnyiose laikomos lietuvi kalba, ta iau kai kuriose parapijose, tikintiesiems pageidaujant, laikas nuo laiko laikomos pamaldos ir latvi ar vokie i kalbomis.

Pailiustruoti Bažny ios gyvenim nor iau Kauno parapijos, kurios nariu esu ir kurios gyvenimas man artimiau paž stamas, pavyzdžiu. Parapijoje yra 573 nariai, kurie priima Švent j Vakarien . Su j šeim nariais b t virš 1000 parapijie i . 1995 metais konfirmuota 12 jaunuoli ir 12 suaugusi . Pamaldos vyksta kiekvien sekmadien . Parapijai tarnavo kunigas Jonas Kalvanas jaunesnysis. Išrinkus j vyskupu, jis parapij perdav kunigui diakonui Sauliui Juozai iui. eilines pamaldas sekmadieniais susirenka apie 100 žmoni . Kiekvien ketvirtadien vyksta Biblijos studijos, kurias lanko 30 parapijie i . Parapija turi 20-ties asmen chor . Kartais pamald metu gieda solistai dainininkai ar groja profesionalai muzikai. Bažny ioje vargonais groja parapijos choro vadov V. Daugirdien .

Parapijoje yra jaunimo grup su 30 nari . Apytikriai kart per m nes vyksta jaunimo pamaldos. Jaunimo pamaldose kartais groja jaunimo orkestr lis iš muzikos akademijos. Parapijos jaunimas turi savo giedotoj ansambl iš dešimties žmoni . Vasar organizuojamos dvi jaunimo stovyklos. 1995 metais kartu su Brandenburgo jaunimu organizuota 3

savai i evangelizacijos stovykla. Konsistorija organizavo 10-ties dien vaik konfirmacijos stovykl .

Evangelik liuteron bažny ia Kaune yra jaunimo susitikim vieta Taize dvasioje. Štai, atvykus broliui Rob'ui, pamaldas at jo ir katalik Vytauto Didžiojo bažny ios jaunimas su katalik kunigu Rolandu Kaušu.

Suburtas 20-ties vaik chorelis. Veikia dvi sekmadienin s mokyklos klas s. Vienoje klas je mokosi 15 vaik nuo 7 iki 11 met amžiaus, o ki-toje — 20 vaik nuo 11 met iki konfirmacijos amžiaus. Mokytojos Viktorija Kalvanait ir Vilija Riteryt . Veikia taip pat sekmadieninis darželis, kuriame t vai, at j pamaldas, palieka iki 7 metuk amžiaus vaiku ius.

Prie parapijos prieš trejus metus prad jo veikti kursai, kuriuose ruošiami tikybos mokytojai sekmadienin ms ir kit parapij mokykloms bei bendrojo lavinimo mokykloms. Mokymo trukm 2 su puse met . Lanko 30 žmon i . 17-kai žmon i jau teikti kurs baigimo pažym jimai. Švietimo ministerija ši kurs baigimo pažym jimus pripaž sta. Dirbti kursuose atvyksta tik jimo broliai bei ses s iš Suomijos.

Parapijoje veikia diakonin s pagalbos organizacija „Sandora“. Jos na-riai globoja ir r pinasi seneliais, ligoniais, invalidais. Kunigas lanko juos su šventa Vakariene bei giedotojais. R pinamasi vaikais, daugiavaik mis šeimomis ir šeimomis, kurios sunkiai gyvena. Bažny ioje yra vaistin l . Toki asmen , kuriuos reikia lankyti yra apie 50.

Parapija turi leidybos grup , kuri kas 5 m nesius išleidžia laikrašt l „Liuteronai Kaune“, o taip pat parengia ir išleidžia vairiomis progomis leidin lius pamaldoms kitose parapijose, pvz. Marijampol je, Tolminkie-myje, ir kt. Išleista knygel „Martynas Liuteris“. Tad nedidel s parapijos veikla yra labai plati ir vairiapus .

DVASIN SITUACIJA

Lietuvos evangelikai liuteronai gyvena katalikiškoje apsuptyje. Mažiau išsilavinusi žmon i kartais mes buvome vardijami vos ne sek-tantais, kartais, pagal tautin priklausomum , — vokie iais, pamirštant, kad ir katalikyb Lietuvoje kažkada buvo vadinama „polska wiara“, t.y. lenk tik jimu. Kalbos ir literat ros mokslo darbuose buvo nutylima, kad Mažvydas, Donelaitis ir kiti iškil s lietuvi kult ros žmon s buvo e-vangelikai liuteronai, m s kunigai. Dabar, nors iš l to, aktyviai veikiant Reformacijos draugijai, ši spraga taisoma.

Lietuvai atgavus nepriklausomyb , bažny ias pl stel jo daugiau žmon i , kurie anks iau d l suprantam priežas i negal jo j lankyti. At jo nemažai inteligentijos, kuri siliejo bažnytini strukt r darb , lei-dybin veikl . Bažny ia savojoje organizacijoje tvarkosi demokratijos

pagrindais. Pasaulie i veikla ia ženkli. Po pirmosios pookupacin s bangos, kai kas, at j s tik iš inercijos, v l pasiliko nuošal je, ta iau parapijie i skai ius turi tendencij augti: atsikuria nauj parapij , ateina žmoni iš kit konfesij arba silieja Bažny ios gyvenim tie, kurie anks iau jai buvo indiferentiški, o dabar ieško dvasios atgaivos.

Turi takos bendravimas su broliais ir ses mis iš kit evangeliš k šali , tarp j ir Vokietijos. Paramos teikia vairios užsienio bažnytini s organizacijos bei fondai. Galimos teologijos studijos kituose kraštuose. Bendravimas su užsienio tik jimo broliais bei ses mis atveria naujas dvasini paiešk perspektyvas ypa jaunimui. Pamald metu m s bažny ios pilnos tikin i j . Tai didžiausias m s turtas, nors materialiai esame neturtingi.

Konsistorija leidžia periodin leidin Lietuvos evangelikams liuteronams ir evangelikams reformatams „Lietuvos evangelik kelias“. Kunigas Darius Petk nas redaguoja žurnal „Keleivis“. Rengiamas naujas giesmynas. Pakartotinai išleista velionio vyskupo Jono Viktoro Kalvano „Dievas ir gamta“ bei kiti leidiniai. Dabar kurtas konsistorijos leidybos centras, formuojama jo technin baz .

Šiandien galime pasakyti, kad Lietuvos evangelik liuteron bažny ia tikrai n ra be ateities.

EKUMENINIAI RYŠIAI

Lietuvos katalik bažny ios arkivyskupas Sigitas Tamkevi ius straipsnyje „Katalik Bažny ia Lietuvoje — dabartis ir ateities perspektyvos“, paskelbtame 1996.05.21 dienraštyje „Kauno diena“, ekumenin situacij Lietuvoje taip charakterizavo: „Sovietiniu laikotarpiu ekumeniniams ryšiams nebuvo s lyg . Ta iau per šešis nepriklausomyb s metus šioje srityje mažai kas pasikeit . Tradicin s konfesijos neturi vienos kitoms priešiš kumo, bet nesiekiamas ir suart jimo. Dažnai net vengiama kontakt , perd tai bijant, kad tie ryšiai netur t Bažny iai neigiam pasekmi . Reikia labai rimtai studijuoti Vatikano II ir povatikaninius dokumentus ekumenizmo klausimu ir ieškoti draugišk kontakt su kitomis, ypa krikš ioniš komis, konfesijomis“.

Su šiuo arkivyskupo apib dinimu galima sutikti. Jau yra ir geresni požymi . Šviesaus atminimo m s vyskupo Viktoro Kalvano iniciatyva buvo prad ta kurti, o po jo mirties kurta Lietuvos ekumenin Bažny i taryba. Šioje taryboje bendradarbiauja Lietuvos evangelik liuteron , Evangelik reformat , sta iatiki , krikš ioni baptist Bažny ios. Katalik Bažny ia bendradarbiauja steb toj teis mis. Jos pirmininku išrinktas dabartinis Lietuvos evangelik liuteron bažny ios vyskupas Jonas Kalvanas jaunesnysis. Leidžiamas informacinis lapelis „Ekumenin s žinios“.

Kam skamb jo Kudirkos varpas?

JANINA SEMAŠKAIT

Susitikimas su senosios kartos inteligentais man visada palieka ne tik žaves, bet ir li des. Žaviuosi j optimizmu, tvirta valia, neišduota meile T vynei. Li dna, kad jie jau sve iai m s žem je, o dar skaudžiau, kai pagalvoju apie kokias moralines vertybes gal s kalb ti ateities žurnalistai, rašydami sovietini met išaukl tos kartos istorij ? Ko be „pinig darymo“, karate pasispardym ir sekso revoliucijos šiandien trokšta sovietme io jaunimas? K jiems reiškia žodis T vyn ?

Kostui Jasinevi iui T vyn ir jos laisv nebuvo vien tik žodžiai. Tai buvo jo gyvenimas, esm ir tikslas. Pasitemp s, kaip ir dera senajam Lietuvos inteligentui, sant riai pasakoja apie tai, ko mums buvo neleista žinoti visus penkiasdešimt met . Vaišina kava, kukliais sumuštiniais ir labai ramiai kalba apie didelius ir gražius, baisius ir šiurpinan ius klausytoj dalykus. Tik susitikus su gyvais pirm j okupacijos met liudininkais pradedi suvokti, ko b ta iš tikr j , kokia baisi saugumo mašina, toji valstyb valstyb je, veik ir, nesuklysiu pasakydama, — tebeveikia Lietuvoje.

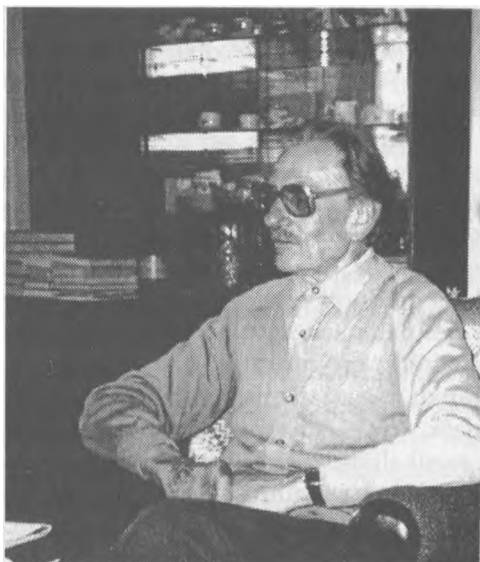
Tik tada atvirai, o dabar — pogrindyje.

Ta iau pasakojimas ne apie tai...

Kai j su m 1946 lapkri io 2 dien Rokiškio saugumo šnipin jimo padalinio viršininkas kapitonas Popovas ir tard leitenantas Kuznecovas, Kostas buvo Tumo Vaižganto gimnazijos 7a klas s gimnazistas. Pasakyti su m ir tard — ne tie žodžiai. Tai buvo kankinimas, toks žiaurus, kad ir prisiminti nenori. Juk pasekm s liko visam gyvenimui.

Jei komunizmo statytojai gal jo kankinti mokin iki s mon s netekimo, tai tuo apie juos jau viskas pasakyta.

— Buvau kaltinamas pogrindžio veikla, nukreipta prieš taryb valdži . O mes dar tik buvome prad j burtis, tos pa ios klas s gimnazistai: Jonas Kublickas iš Rokiškio, Bronius Zauka iš Latvijos pasienio, Onušio dvarelis, Laimutis Baltakis iš Kamaj , Jonas Šedys iš Lukšt parapijos ir aš — Kostas iš Misi niškio kaimo. k r me pogrindžio organizacij , pavadinome gal kiek vaikiškai „Laisv s trokštantieji“. M s tikslas buvo nuteikti gimnazistus prieš komunistin santvark ir komjau nim . Per Jon Šed palaik me ryšius su partizanais, mat jo brolis partizanavo. Per Jon perduodavome šaudmenis, kuriuos pavykdavo „sumedžioti“, gaudavome iš partizan užduotis išžvalgyti apylinkes, sužinoti, kur sustoj rus kariuomen s daliniai. Tur jom ir savo asmeninius ginklus. Jonas Kublickas mums vadovavo. Man teko pavaduotojo pareigos, — prisimena Kostas Jasinevi ius. — Beje, gimnazijoje veik ir kita grup , kurioje buvo trylika gimnazist . Jie susib r 1945- j pava-

Kostas Jasinevičius pokalbio su Janina Semaškaite metu.

sar ir jau t pa i met liepos 16 dien juos su m . Tai grupei vadovavo Vytautas Grižas. Jie netgi savo leidin tur jo, spausdino šapirografu. Dabar, suaugusio žvilgsniu žvelgiant gimnazisto dienas ir m s veikl , galima b t pasakyti, jog mes elg m s vaikiškai ir labai neatsargiai. Bet tuo buvo gyvos mano kartos jaunos širdys. Deja, mes buvome per jauni, kad suprastume su kokiu pavojingu priešu susid r me..

Platino gimnazistai savo leidin l — atskirus lapelius po aplinkinius kaimus. Išvežiodavo pasl p dvira io r muose. Netgi saugumie iai ši byl pavadino „Pugžlyno byla“. Ta iau atkent jo moksleiviai visai ne kaip vaikai..

Štai kaip apie tai raš Vytautas Grižas savo prisiminimuose: „1945 liepos 15 dien vaikš iojau po kiem ir ni niavau dain :

Užtemo saul giedr liepos dien

Ir kanos pasklido po laukus,

Ir užgul sunki ledin siena,

Ant tavo, m s Lietuva, vaik

but jo pusiau kariškai apsireng s žmogus, su juo dar keli ir prasidejo krata. Pasi m radijo aparat , fotografijas. Auštant Vytautas Kligys, Juozas Diržys, Juozas Kabiestavi ius, Rimas Balaišis, Eugenijus Ž kas, Albinas Galvanauskas, Albertas Žilyls ir dar keli gimnazistai buvome suimti. Iškan kin , išsity ioj , išblašk mus po Sibiro platybes kent ti bad ir pažeminim . Bet... likome gyvi“.

Sunkiausia ir buvo tas pažeminimas, nužmoginimas, užtruk s taip ilgai, kad gerokai atbukinta sovietin karta šito pastovaus pažeminimo prad jo netgi nebejausti.

Tais paiais metais buvo suimta ir trečia grupė, vadovaujama Tumo Vaižganto gimnazijos kapeliono Jono Buliausko. Šioje grupėje buvo nemažai mergaičių, iš viso apie septyniasdešimt jaunuolių, kurių veikla siekė net kelis rajonus.

— Buvome jauni, neturėjome rezistencinės kovos patirties, o saugumo sistema jau turėjo gerai paruoštus specialistus ir patyrimą pavergiant tautas, net specialiai kankinimais ir baime pagrįstus metodikus siekiant nutautinti okupuotą kraštą žmones. Bet buvome drąsūs ir, žinoma, neatsargūs. Suradome mes vokiečių paslaptus šaudmenis ir stengėmės juos perduoti partizanams. Pamenu, taip skubėjome juos pasiimti, kad ir prieš pamokas, ir po pamokų nešėm pilnas kuprines namo. Einu kartą su šoviniais pro mokyklą, o mano nešulys sunkus, portfelis senas, slysta iš rankų, žiojasi. Pamatė mane gimnazistas iš kitos klasės ir sako: „Neši, tai neš, tik ... Kad nesimatyt ...“ Tačiau išdavė mus ne tas mane „nusikaltimo vietoje“ nutvėrė mokinys. Mūsų grupė buvo infiltruotas parankinis saugumo agentas Povilas Jakubka. Gyvas dar žmogus, ramiai sau kininkauja Šilutėje: gal ir gailisi to krapadarį, o gal?.. Nesvarbu: tai jo nuodėmė, jo sąžinios skaita. Na, o mūsų grupės vadovas Kublickas pasirodė ne žvalgas. Nors aš labai suabejojau Jakubkos draugiškumu ir perspėjau Kublicką, jog mūsų naujasis mokinys tartinas, tačiau buvo pervelg. Kublickas jau mums tų naujokų agituoti grupę, netgi parsivedė namus, supažindino su grupės tikslais, parodė kur laiko naganą paslėpė. Rugsėjo mėnesį taip visai atvirai su juo pasišneko, o spalio viduryje jau buvo saugumo suimtas. Saugumiečiai jį taip žiauriai kankino, sumušė per tardymus, nurovė plaukus ir, aptemę sėmė, vaikas visus išdavė. Tik Jonas Šedys, kažkoks negero pajutęs, suspėjo pasitraukti iš Rokiškio. Tačiau ir jį jau sekė, su mums gruodžio mėnesį mieste. Mes visi stengėmės namuose nieko nelaikyti, kas galėtų mus išduoti, ir saugumiečiai, dar kratas, nieko nesurado. Taigi, rodymai, net mažiausi kalbėjė neturėjo. Tačiau Šedė pakankinai sugebėjo tikinti, jog mes visi viską prisipažinom ir jam nėra reikalo slėptis. Šedys išsidavė. Beje, prieš suimant mūsų gimnazistišką pasipriešinimo okupacijai grupę, buvo sušauktytas mokinys Petras Oleškevičius. Jis nujautė, kad gimnazijoje egzistuoja tokia grupė, bet jai nepriklausė ir nieko konkretaus nežinojo. Palaikė penkias dienas, pakankinai pagrįsino ir... užverbavo. Nieko konkretaus nežinodamas, Petras Oleškevičius apie mane pasakė, jog mokykloje, pasilėpė už eglėrkių ir dar... vien kartą matė, kaip man iš kišenės iškritęs pistoletas. Už tą pistoletą man labai kliuvo: reikalavo atiduoti. Neprisipažinau, kad turėjau ginklą ir neatidaviau, nes ginklas jau buvo pas partizaną Juozą Kurklietį, mano pusseserės vyro brolis....

Devynis mėnesius gimnazistą Kostą Jasinevičių išlaikė Panevėžio kalėjime. Tardymams ir kankinimams veždavo Rokiškį: gal Rokiškyje saugumas daugiau sužvėrė jausi kaulaužytoj turėjo, kas žino?.. Tar-

dydavo naktimis, neleisdavo užmigti ir kiekvien kart sumušdavo iki s mon s netekimo. Saugume buvo speciali patalpa kankinimams, vadinama „r t darželiu“: ten, ant cementini grind nutrenkdavo pusgyvius tardomuosius, o jei kuris dar laik si ant koj , t versdavo stov ti kampe. Kostas atkakliai neig priklaus s grupei, nes kal i saugumas netur jo, o suvesti akistaton su užverbuotu Povilu Jakubka irgi negal jo, nes sl p savo agent atei iai. Taigi, kankino Kost ne kart , kol ir j atved „r t daržel“. Pastat kampe ir budin iam sribui paliep , kad šis neleist Kostui nei sienos atsiremti, nei sukniubti. sak stov ti iki ryto, iki sekan io tardymo. Dvi savaites be vandens ir maisto išlaik . Tai toks ir stov jimas ant savo koj begal jo b ti:

— Prisiglaudžiau prie sienos ir ži riu srib , o jis mane. Ruselis buvo, ne vietinis. Nors keik si, kaip rusams prasta — triaukš iais, bet šiek tiek padorumo dar tur jo. „Ei, ty — š ktel jo: — Ložy! „Liep gultis, nusisuko ir pasitrauk toliau. Matyt, nebegal jo ži r ti kraujuojant žmog . O gal karas vardan komunizmo pasaulyje jam dar nebuvo paskutinio žmogiškumo lašo užmuš s. Kai atsigavau, po kurio laiko v l buvau atvestas tardyti. Ir v l susitikau su tuo ruseliu. Pamat s mane kruvin , jis tik paklaus : „Ar t vai žino?“ Sakau: „Ne“. Padav pieštuk , paliep : „Parašyk!“ Nulaužiau jam nematant pieštuko galel ir pasl piau po nagu, o jam pasakiau: „Nul žo“. Nudrož pieštuk ir padr sino: „Nebijok, perduosiu taviškiams!“ Parašiau kelis žodžius, kur esu. Žod rusas išlaik , perdav t vams žini per savo mergin , pas kuri lankydavosi tame pa iame kaime, kur gyveno mano t vai. Gav laiškel , t vai jau sekan i dien atvež maisto. Ta iau tardytojas Kuznecovas sak maist gr žinti, pasimatyti su t vais neleido...

Matyt, kankintojai pajuto jaunuolio dvasin j g ir stipryb , ištikimyb Lietuvai, padar visk , kad nepaisant kal i tr kumo, gimnazistas b t ištremtas iš Lietuvos ir... nebesugr žt atgal. Jiems reik jo išdavik , bevali verg , o šitas tiko vario r d kasykloms...

Romantika tarp kal jimo sien

Bta ir šito. Panev žio kal jime Kostas Jasinevi ius susipažino su savo b sima žmona Aldona Petrylaite, kilusia iš Verksnioni kaimo, Kamaj vals iaus. Ji buvo suimta už ryšius su partizanais. Merginos brol Broni Petryl nušov sribai. Kai Broni su m , uždar pirt prie Sal ežero. Laikinai, kol gal s saugum nuvežti. O Bronius buvo geras plaukikas: išlupo pirties langel , išlindo ir, šok s ežer , perplauk . Ta iau kitame krante irgi buvo sustoj s srib ir rus kareivi b rys ir j nušov . Palaidotas Verksnioni kaime. Aldona buvo suimta už brol ir ryšius su partizanais, nors konkretesni rodym saugumie iai netur jo. Merginas laik tre iame aukšte

— Tarp kamer ryšius su tardomaisiais Morz s ab c le palaik Gandras iš Birž . Tik slapyvard to žmogaus ir sužinojau. Kadangi jis greit tur jo b ti nuteistas ir išvežtas, tai ryšininko pareigas perdav man. Per tris dienas tur jau išmokti Morz s rašto. O kai pirm kart stuksenau, iš man s žinias pri m Aldona, tai ji man išpoškino: „Kali, kaip boba, o dar vadini esi Aras“. Tok slapyvard gavau kal jime perimant ryš .

Taip jie susipažino. Greit Aldona sitikino, kad jos naujasis paž stamas mielas ir doras vaikas, netgi patar , k ir kaip kalb ti, kad iš kal jimo grei iau ištr kt srib sulaikytas Aldonos t vas. Saugumie iai jos t v , berašt žmog , kaltino, jog šis nepraneš s, kad pas juos buvo už j parti-zanai. Kostas ir pamok j per tardym sakyti, kad t vo tuo metu nebuvo namuose, jis nežinoj s. T v patard , paleido. K iš beraš io peši? O dukter Aldon teis : jai teko sunk s tremties metai. Taip ir prasid jo draugyst su dora lietuviška šeima. Na, o busimasis uošvis Kostui Si-bir netgi siuntinuk atsiunt . Tik susitiko jiedu su Aldona negreit—po dvylikos met .

Teismas

Kalb ti apie okupant teism ir teisingum — tuš ias reikalas. Kuris tik pasipriešino žodžiu ar veiksmu okupantui, tam ir sukurp byl , rodym nereik jo. Teismo procesas — tik forma, kurios irgi gal jo neb ti. Ne kart Kosto Jasinevi iaus byla buvo gr žinta pertardymui d l kal i tr kumo, daug kart apklausin ti pedagogai ir gimnazistai, bandyta j pat užverbuoti, o nieko neišp šus byla buvo nusi sta Maskv . KGB — tos valstyb s valstyb je strukt ra, pasišovusi pavergti pasaul , jau buvo suk rusi „Osoboje soveš anije“. Kokio tai saugumo valdomo sraigtelio b ta, niekas ir dabar paaiškinti nesistengia, ta iau jo d ka buvo dalinami lietuviams lageri ir kal jim metai. Mat kažkam reik jo var-dan komunizmo kasti r d , anglis, statyti miestus ir naujus ginklo fabrikus Sibire, o komunistai patys knisti žem nesiruoš . Jie buvo pašaukti valdyti, negi gail si nelaisv s met lageriuose nepaklusnie-siems.

— Nei teismo reg jau, nei žinau, kokie žmon s mane teis . Iškviet iš kameros ir paskait nuosprend , kad esu nuteistas penkeriems metams lagerio! O tardytojas Kuznecovas (neabejoju, jog jam už tai medaliais bu-vo nukarstyti visi atlapai) turb t pasak : „Ty, svola ! Neprisipažinai! Vis tiek nukišim ten, iš kur nesugr ši!“ Ne tik bausm ir metelius padalino, bet mus visus penkis išskirst atskirus lagerius. Kal jim ir lageri didžiajai Rusijai niekada netr ko.

— Vež mane tranzitu Stolypino vagonuose, nuo kal jimo iki kal jimo. Iki nuvež viet , keturiolikoje kal jim teko pab ti...

Kuznecovas numat Aro - Kosto pasišventim Lietuvai, nepalaužiam

laisv s jausmu dvasin pol k ir patvark visk taip, kad jam buvo atimtos visos ir žmogiškos teis s. Kiti jauni tremtiniai tur jo teis mokyti, bet penkiems Tumo Vaižganto gimnazistams ši teis buvo atimta.

Džaskazgane

Gars jo verg miestas savo ypatingo režimo lageriais vario kasylose. Patekai ten ir tapo aišku: gyvas neišeisi, o jeigu ir išeisi, tai pats gyventi nebeonori. Kostas Jasinevičius Džaskazgan buvo ištremtas 1949 metais. Iš penki t kstan i kalini, atgabent ten 1945-aisiais iš vis Rusijoje okupuot valstybi, ia tebuvo lik gyvi vos keli šimtai. Kažin ar ir tie lik jaut si gyvi; tai jau buvo žmonė šeš liai. Dirbo kalinys po žeme po dvylika valand per par. Kl podamas ant keli vandenyje, prival jo iškasti ir vagon li suvežti vienuolika ton r dos. Neišpildai normos — gauni sumažint maisto davin, nors toji maisto norma buvo tokio didumo, kad lietuviškas katinas per pusryčius daugiau su sdavo. Po šeši m nesivergiško darbo Kost Jasinevičius, kaip nebetinkam r dai kasti, „iškl“ iš šacht žem. Pateko nurašyti brigad. Taciau ir nurašytiems reik jo dirbti — pakrauti ir iškrauti vagon lius. Visaip žmon s kent vergij ir kaip išganymo kartais lauk mirties. Kosto akyse vis tiek gal jai žvelgti nebyl protesto bals: „Sielos nužudyti nepavyks!“ Nepavyko užmušti laisv s jausmo, nors taciau jo žmogumi nelaik. Jis tebuvo CF - 646 numeris, neturintis nei vardo, nei pavard s. Apsiriko komunizmo statytojai — šitas numeris tebebuvo žmogus, tur jo šird, o joje — Lietuv .

— 1951 metais lapkričio 22 dien baig si bausm s laikas. Taciau, kai mane iškvieta pokalbiui, liep pasirašyti dokument, jog esu ištremiamas visam laikui. Jau atlikus bausm, mane vež kartu su kitais kaliniais Krasnojarsko kal jim. Mat buvo toks visuomenei nepaskelbtas didžiojo „taut t vo“ sakymas: nepatikimus bausti taip, kad gyvi nelikt. B damas Krasnojarsko kal jime parašiau vyresnybei pareiškim, jog manot vas buvo ištremtas 1948 metais geguž s 22 dien už mane, kaip nacionalist. T vai gyveno Kazachstano rajone, o tame rajone buvo laikomasi sako, išleisto d l šeim, ištremt Sibir, sujungimo. Prašiau, kad mane išleist pas t vus. Neleido. Išsiunt Abano rajon kirsti miško. Ten b damas v l kas m nes rašiau prašymus Maskv, primindamas mint sak. Pagaliau, po septyni m nes i susirašin jimo gavau atsakym, kad b siu išsi stas pas t vus. Ir v l mane su atlikusiais bausm kaliniais vež atgal Krasnojarsko kal jim, neleido pa iam nusigauti iki t v. R pinosi nepatikimais, o kaip r pinosi! Kai atsid riau vos per dvidešimt penkis kilometrus nuo t v, — net ir iš ten milicija vieno nepaleido. S d jo vietin s valdžios kr sle toks pareig nas Starkus, žydelis, krapšt galv ir tyl jo ži r damas mane. Ilgai tyl jo, o po to pasak :

„Vieno išleisti tav s negaliu. Bet ia, netoli tavo sesuo ištremta gyvena. Gal si su ja susitikti. Pranešiau, kad atvykt . Ar nori seser pamatyti?“

Galima vairiai nužudyti žmog šitokiu „gerumu“. Ta iau žydelis Starkus nemelavo. Netrukus at jo Kosto Jasinevi iaus sesuo kabinet ir klausia: „Kam iškviet t?“ O Starkus tyl jo ir ži r jo buvusius ir tebesamus kalinius.

— Maryte, — nebeišlaik Kostas tylos, — ar jau man s nepaž sti? siži r k, tai aš...

Sesuo apsipyl ašarom ir puol broliui ant kaklo. Už „mirtin " Kosto Jasinevi iaus nuod m — pasipriešinim okupantui — buvo ištremti abu jo t vai, sesuo Marija ir brolis Vladas, netgi drauge su šeima gyven s d d Juozas Augulis, kuris neatlaik s tremties kan i liko gul ti Sibiro žem je.

Rov komunizmo statytojai nepaklusnum su visomis šaknimis, kad net vaik vaikai užmiršt laisv s jausm ir savo T vyn s vard .

— Pasimatyti su seserimi leido, — pasakoja Kostas, — o laisvai vykti pas t vus ne... Vež kaip kalin kateriu iki Šidlos, Piskunovkos. Vež pro vietas, nuklotas tremtini kaulais, pro Sibiro miestus, pastatytus pavergt taut rankomis. Atvykus viet , informavo valdži telefonu ir iškviet brol... Kadangi motina tuo metu jau sunkiai sirgo širdies liga, broliai susitar iš anksto paruošti mam susitikimui. Juk ir iš džiaugsmo plyšta motin širdys.

Susitiko Dvoriš ioje, kur buvo ištremti t vai. Džiaugsmo ir skausmo ašaros ritosi motinos veidu. Jas mat susirink susitikim visi Dvoriš ios lietuviai.

O po trump susitikimo akimirk — v l sunkus darbas. Plukd Kos-tas medžius, išmoko vairuoti mašin ir tik 1954 metais j amnestavo. Gavo pas , ta iau t vams išvykti neleido. Negavo leidimo išvažiuoti ir sesuo. Sibirui reik jo verg . Taigi ir Kostui teko pasilikti „komunizmo statybose“.

1957 metais v l kreip si valdži , š kart jau lietuvišk , prašydamas leidimo sugr žti Lietuv . 1958 birželio m nes jam buvo leista išvykti Lietuv . Ta iau Lietuvoje niekas jo nelauk .

Vietiniai socializmo dievai gimtus namus sugr žti ir ten apsigyventi neleido. Niekas nenor jo priimti darb . Bijojo d l savo kailio? Kažin?.. Savi, taryb Lietuvos patriotai, socializmo propaguotojai prival jo pri-baigti buvus gimnazist , padaryti tai, ko ne steng saugumas. Negavo Kostas darbo, kol nesutiko savo kal jimo draugo, mat šis jau buvo sik r s. Tada ir prad jo dirbti mašin remonto dirbtuv se. Šaltkalviu, paskui automechaniku.

Gr ž s iš tremties, Kostas susitiko ir pasimat su Aldona. Susipažino, susidraugavo. Tuo metu ji dirbo medicinos sesele Rokiškio liginin je. Baigti medicinos instituto jai nebuvo leista, mandatin komisija

uždraud . Nepatikima buvo, pažym ta tremtin s dokumentu. Pamilo Kostas savo likimo draug ir jiedu susituok . Drauge išgyveno dešimt met , augino dukr .

Aldona jau tremtyje nuo sunki gyvenimo s lyg gavo skrandžio op , paskui ir v žys simet . Neilgai truko graži draugyst ir bendras gyvenimas. Liko Kostas našlys su septyneri met dukrele. Pats užaugino. Paliko mamos ne gyvendinta svajon tarytum priesakas dukrai: motinos atminimui ji baig Kaimo medicinos institut .

K Kostas Jasinevi ius veikia dabar?

— O! Dirbu visus šonus, kiek leidžia dar likusios j gos. Renkame medžiag apie Rokiškio pogrindžio veikl , partizanus, stengiam s amžinti tas vietas, kur buvo nužudyti ir palaidoti partizanai. Esu ir Šauli s jungos Rokiškio rinktin s b rio vado pavaduotojas, politikalinis ir tremtinis s jungos tarybos narys. Užtenka veiklos sri i , tik sveikatos neb ra. Gaila, baigiasi m s , sen j Lietuvos kovotoj už laisv , j gos, o jauni dar ne sijung ...

Atvirai suabejoju, ar iš viso Lietuva nenumir ? Ar dar atgims tauta?

Ir išgirstu atsakym :

— Lietuva bus! Neabejokit!

Nuovargio nepaisantis kovotojas, kitaip jo nepavadinsi, skuba užrašyti k surad s Lietuvos istorijai, pats rašo „Tremtin ” ir „Trimit ”, o kai parodo fotografijas iš surast kankini kapavie i , kai akivaizdžiai pamatai, k su mumis visais dar Lietuvos genocido vykdytojais, pasidaro baisiau nei baisu. Ži rime palaik , surast prie seno v jinio mal no Pand lyje, fotografij : žmogaus kaukol perpjauta pj klu. Taip saugumo budeliai kankino gyvus, nelaisv n patekusius partizanus. Ta iau skaudžiausia, kad kartu su okupantais žud lietuvius ir savi...

Nei sudejuoja, nei skundžiasi Kostas Jasinevi ius, nei savo iškent tas kan ias skai iuoja, jis tik labai nor t jauniems pasakyti, kad jie Lietuv myl t ne kaip egzistavimo ir pasipelnymo viet , o kaip T vyn . Vienintel . Daugyb kart žudyt ir vis dar gyv .

Atsisveikiname, d koju už pokalb , o Kostas Jasinevi ius dar pakartoja:

— Tik kite, tas bedvasis laikas praeis. Tik labai noriu, kad Lietuvos dvasia grei iau atgimt , kad Vinco Kudirkos laisv s varpas skamb t kiekvieno lietuvio širdyje.

Telši vyskup Vincent Borisevi i prisiminus

PAULIUS JURKUS

Tai atsitiko 1944 m. spalio 7 d., kai Raudonoji armija iš Šiauli prad jo didži j ofensyv Klaip dos kryptimi ir kai vokie i kariuomen trauk si. Buvau dar t višk je — Žemai i Kalvarijoje. T nakt , iš spalio 6 7, buvo baisu — šviet raketos, šaud artilerija. Ir k daryti, k daryti, kaip išlikti savam krašte, išsigelb ti iš toki dideli pavoj ?!

T spalio 7-tos ryt nerimas mane nuved klebonij . Tai buvo marijon vienuolynas. Viršininku buvo T v. Klemensas Ka ergius, malonus ir jaukus žmogus. Žinojau, kad vienuolyne slepiasi keliolika žyd , o j tarpe mano mokytojas iš Sedos vidurin s mokyklos dr. Samuelis Sauchatas.

Tame vienuolyne gyveno ir kita domi asmenyb — kun. Vladas Tašk nas, vokie i vos neišvežtas koncentracijos stovykl , dabar buvo uždarytas šiame vienuolyne. Jis buvo mokytas ir apsiskait s žmogus, mok j s kelet kalb , dom josi pranc z intelektual katalikišku jud jimu, vert j straipsnius lietuvi kalb ir spausdino „Naujojoje Romuvoje“, spausdino Ventos slapyvardžiu.

Š dramatišk ryt nor jau pasikalb ti su tuo išmintingu žmogumi. K jis patars? Iš jom pasivaikš ioti sod , kad niekas netrukdyt . Kun. Vladas Tašk nas taip ir pareišk :

— Aš nesitrauksiu Vakarus. Rytai ilgisi Kristaus, ir aš ten keliausiu. Dabar štai ir pasidaro proga. Buvau Amerikoje per 10 met , bet man svetimas j materializmas.

Man jis nieko tiksliai nepatar . Turiu pats apsispr sti.

Kai gr žom vienuolyn , prie gonk privažiavo automobilis iš Telši . Prie vairo s d jo vyskupas Vincentas Borisevi ius, mano geras paž stamas. Buvau ir aš jam nesvetimas, atlik s vairi patarnavim .

Pri jau prie atidaro automobilio lango. Pasisveikinome. Vyskupas neklaustas taip ir pasak :

Vysk. Vincentas Borisevičius (s di antras iš k.) ir vysk. Justinas Staugaitis (tre ias) su keliais Telši vyskupijos kunigais.

— Atvykau į Marijos globoje praleisti front . Aš negaliu trauktis iš pareig , iš vyskupijos. Turiu likti su tikinčiais, ginti juos, teikdamas visiems pagalb ir paguod .

Vyskupas buvo kuklus žmogus, spindėjo savo dvasingumu. Toks ir dabar buvo, kai kalbėjosi su manimi. Supratau, jis turi likti čia, paskui herojiškai ginti tikinčiuosius nuo bedievių persekiojimo.

Šioje stebuklingoje vietoje, prie Dievo Motinos altoriaus, Jos globa patitiki damas, jis man linkėjo Dievo palaimos nepažinti kelionėje ir išlikti glaudžiam ryšyje su savo tauta, su savo religija.

Taip ir išsiskyrė m. Praleidis front , jis grįžo Telšius, kur prasidėjo jau kitas karas — prieš jį, prieš Bažnyčią . Grįžęs Telšiuose katedros klebonu paskyrė kun. Vladą Taškūną, kaip nukentėjusį nuo vokiečių . Bet kun. Taškūnas bet kokiose sąlygose nesigailėjo tiesos žodžio: katedroje jis pasakė pamokslą, pasakydamas tiesą apie komunistus. Už šį pamokslą buvo suimtas, nuteistas ir ištremtas į Sibirį, kur jis nuėmė savo krikščionišką meilę kantiems žmonėms.

Vyskupas Borisevičius, nepabėgęs teikdamas pagalbą žmonėms — ir partizanams, ir visiems vargšantiems. Vėliau tardymo metu jis buvo kaltinamas teikdamas partizanams pagalbą maistu, patarnavęs laišku perdavimu. Tardomas prisipažino, kad pagalbą teikė visiems, kas tik jos prašė . Neskatino ginkluotai kovai, nes netikėjo naujo karo gandai, laikėsi Bažnyčios tradicijos dvasinę ir religinę pagalbą teikti ir mirštančiam herojui, ir mirti pasmerktam žmogžudžiui.

Vyskupas buvo areštuotas 1946 m. vasario 5 d. Telšiuose. Kalbėjosi bu-

vo žiauriai kankinamas, mušamas, nuteistas mirti. Jis buvo slaptaisušaudytas nakt Vilniuje kažkur netoli Gedimino pilies ir ten užkastas. Tiksliai jo sušaudymo data dar nežinoma. Daug kur rašoma, kad sušaudytas 1947 m. sausio 13 d.

Jam kal jim maisto atnešdavo sesuo Marijona, atnešdavo ir nauj baltini , nes jo apatiniai drabužiai nuo mušimo buvo kruvini. Tai seseriai valdžia praneš , kad vyskupas mir s kal jime 1946 spalio 12, bet kokiame nenurodyta.

Ir kaip simboliška: šventas ir geras žmogus sušaudytas Lietuvai brangiausioje vietoje — istorijos širdyje, kur deg pagoniška šventa ugnel , kur buvo pirmieji krikštoni altoriai. Ir naujos Lietuvos ištikimyb s au ka ten sud ta, kad Lietuva per savo kankinius ir šventuosius b t visada ir gyva...

šio kankinio istorijos final sijungia ir vienas nežinomas rus šventikas, kuris kruvinus vyskupo marškinius nuvež Rom ir teik popiežiui, greičiausiai Pauliui VI. Marškiniai buvo kankinio relikvija ir rodymas, kaip vyskupai, kunigai ištikimai eina savo pareigas ir miršta kankinio mirtimi už tik jim . Popiežius tur jo jausti, kokia tai didel j ga slypi kankinio relikvijoje.

Amerikoje kun. dr. Andrius Baltinis paraš ir 1975 m. išleido knyg „Vyskupo Vincento Borisevičiaus gyvenimas ir darbai“, 154 psl. Kankinys vyskupas prisimintas ir „Lietuvos Katalik Bažnyčios Kronikoje“ 1977 m., nr. 30.

Truputis istorijos

Vysk. Vincentas Borisevičius gim 1887 m. lapkričio 23 d. Bebrinink kaime, Paežeri valsčiuje, Vilkaviškio apskrityje. Mokėsi Šv. Kotrynos gimnazijoje Petrapilyje, kunig seminarij lank Seinuose ir Friburgo universitete Šveicarijoje. Kunigus šventintas 1910 m., kai jis buvo 23 met .

Prieš pradėdamas darb parapijoje, buvo kelis kartus žandar iškrastas, — ieškojo draudžiamos literatūros.

Nuo 1913 metų pavasario vikaras S. Kalvarijoje. Prasidėjus pirmam pasauliniam karui, vokiečiai greit užėmė S. Kalvariją ir kunig pasitraukė kaip miesto kaitis. Ofenzyvos metu rusai vėl atsiėmė S. Kalvariją. Jie kaltino kunigą, esantį, kam iš žmonių rinkti s vokiečių užduoties kontribucij .

1916-1917 buvo rusų X armijos karo kapelionas. Tuo metu Minske suorganizavo ratel lietuviams moksleiviams remti. Rateliui buvo Magdalenos Radvilienės paaukotas sidabro servyžas, kuris vėliau pasidarė Ateitininkų susiėlpimo fondo pagrindas ir kuris vėliau panaudotas Ateitininkų rėmimui statybai Kaune.

Dalyvavo Petrapilio lietuvi seime kaip Koidanovo (prie Minsko) lietuvi atstovas. 1918-21 Marijampol s valstybin s gimnazijos ir priva ios realin s gimnazijos kapelionas, miesto tarybos narys, 1922-1926 Sein kunig seminarijos profesorius.

Kai 1926 m. buvo suorganizuota Lietuvos bažnytin provincija su Kauno, Panev žio, Telši , Vilkaviškio, Kaišiadori vyskupijomis, Telši vyskupu 1926 m. buvo paskirtas Justinas Staugaitis. Jis buvo didel s veiklos žmogus, buvo Lietuvos Nepriklausomyb s akto signataras, Seimo vicepirmininkas ir pirmininkas. Vyskupo sost jis už m 1926 m. geguž s 24. Vysk. J. Staugaitis tada buvo 60 met . Vykdamas Žemaitij , jis pasirinko kelet kunig talkinink . J tarpe buvo ir kun. V. Borisevi ius, kuris tada buvo 39 m. ir kuris tuoj buvo paskirtas naujos vyskupijos kurijos kancleriu.

Vysk. J. Staugaitis 1927 m. k r Telši kunig seminarij ir jai 1928 pastat 3 aukšt r mus. Naujos seminarijos rektoriumi paskyr kun. V. Borisevi i . Jis tose pareigose buvo iki 1935 m., o nuo 1940 Lizijos titulinu vyskupu ir Telši vyskupijos sufraganu. Vysk. J. Staugai iui mirus 1943 liepos 8, V. Borisevi ius 1944 m. sausio 21 buvo paskirtas Telši vyskupu. Juo teko b ti tik 3 metus pa iais sunkiaisiais laikais.

Vysk. J. Staugaitis m go iškilmingas pamaldas su ceremonijomis, atrod išdidus, bet šiaip buvo r pestingas, globoj s kunigus. Bet j laidojant po Telši katedra buvo pasakyta kalba, kurioje išsireikšta, jog jau užteks vyskup ateivi suvalkie i . Tai jaudino vysk. Borisevi i , kuris tikrai nor jo kuo geriausiai eiti savo pareigas. Kai 1944 m. vasario 28 vyskupu augziliaru paskyr žemait Prancišk Ramanausk , j žemai iai sutiko labai iškilmingai kaip savo žmog . Ta iau vysk. Vincen-tas Borisevi ius, ir toliau stropiai r pindamasis vyskupijos reikalais, su vysk. P. Ramanausku sugyveno ir bi iulivosi, tad jokios trinties vysku-pijos administracijoje nebuvo. Juk visi jau tada jo kankini ir tremtini keliais.

Atk rus Lietuvos nepriklausomyb , atstatyta Telšiuose kunig semi-narija, atgauti vyskupo ir kurijos r mai. Dabar belieka organizuoti buvusi vyskup prisiminim , o vysk. V. Borisevi iaus atveju reikia r pintis ir jo kanonizacijos byla — paskelbti šventuoju. Taip tikrai daryt kitos tautos, o lietuviai kažkod l visada kukl s. Reikia pastatyti paminkl ir J. Staugai iui, kuris tiek daug šviesos ir kult ros atneš š miest . Vysk. V. Borisevi iui der t pastatyti paminkl Gedimino kalno pap d je, kur jis žuvo. Tegu jo šventumo dvasia sklinda vis krašt ir stiprina Lietuv .

Bunkeris, kur žuvo Julijonas B t nas

„laisv“ Nr. 124 išspausdintame reportaže apie Julijon B t n „Kryžiai prie bunkerio“ autor Vitalija Kazilionyt jautriai apraš tams ir dr gn bunker , kuriame Julijonas B t nas ir kiti partizanai gyveno. Autor s r pes iu neseniai gavome ir to bunkerio vidaus nuotraukas.

Ta pa ia proga norime atitaisyti por klaid aname V. Kazilionyt s reportaže. Pa iame pirmame sakiny (psl. 48) buvo išspausdinta „apie Broniaus Kuzmicko ž t“, o tur jo b ti „Broniaus Krivicko“. Sekan iame psl. sakiny, kur rašoma apie Petro B t no sodyboje pastatyt paminkl , tur jo prasid ti taip: „Sodyboje brolio Petro s naus Donato rankomis...“ Autor s ir skaitytoj atsiprašome (Red.).

LIETUVOS PARTIZANAI BOLŠEVIKIN JE LITERAT ROJE

Henrikas Kudreikis

Apie tragišką Lietuvos partizanų kovą prieš okupantus taip rašė 1991 metais buvęs kovotojas S. Radvila „Met“ žurnale: „Pasaulio jėgų žaidimo mastuose regimai pradingusi, negirdtos visuotinio vyksmo dinamikos užtrenkta, tyli, bet kruvina mūsų tautos kova dar neseniai atrodo neturinti vietos nei istorijos parašyti. Nežinojime ir iliuzijose paskendęs laisvojo pasaulio humanistai nenorėjo apie ją girdėti. Be principo ir be širdies politikos realistai ją smerkė kaip neatsakingą saujelę fantastų bei desperatų aviantų, kuri drumstą jį užbręžtą pokarinis taikos stabilizavimas“.

Vos tik bolševikams sugrįžus, 1944 metais okupant valdžia pradėjo triuškinėti savo politinius, ideologinius, religinius, kinius priešus ir tautininkus su smoniais kibirkšt besinešiojančius lietuvius. Paskelbus mobilizaciją iš kaimų ir miestų buvo iššluoti visi vyrai. Be jokio karinio apmokymo juos metė pirmąsias linijas. Pasilikusioms šeimoms tik iš seni, vaikų ir moterų raudonarmėi saugumui nebuvo ribų: plėšė, žudė, naikino, kas pakliuvo po ranka. Tad nenuostabu, kad lietuvių tautoje prirtvinko didžiulė neapykanta visam, kas buvo sieti-

na su bolševizmu. Beliko viena išėitis — imti ginklų rankas.

Raudonosios spaudos apaštalai ir ideologai — Antanas Venclova Cvirka, Liudas Gira ir kiti, be paliovos garbindami „didvyrišką raudonąją armiją“, greit atkreipė dėmesį lietuvių partizanų veiklą. Partizanai buvo apšaukiami bandidais. Beskaitant A. Venclovos raštus, akis krenta autoriaus nepaprasta neapykanta partizanams. Aiškiai pastebimi jo paties, ar didžiųjų tautos išdavikų sakymai, tvirtinimai, jog partizanai esą tik specialiai vokiečių apmokinti ir parašiotais nuleisti vokiečių agentai arba žmonės, kurie kaip nors buvo nusikaltę prieš sovietinį valstybę.

Pasirodo naujos apysakos ir romanai. Kiek išgaldami visi autoriai verčia pirmą ant partizanų galvą. Ko kito galima tikėtis iš stalinistų Baltušų, Sluckių, Dovydaičių ir jiems panašių?

1967 metais raudonasis rašytojas ir sribas Vytautas Petkevičius iškyla kaip tikras antipartizaninis literatūros meistras. Knygoje „Apie duoną, melą ir šautuvą“ Lietuvos partizanų judėjimą Petkevičius nupiešia juodžiausiomis spalvomis, o komjaunimas ir sribai išgriami. Komsorgas staiga virsta gudriu

detektyvu ir išaiškina, kad partizan atsišaukimai es rašyti gimnazijos rašom ja mašin le. Apkaltinama viena iš gimnazis i — Domic l Šk mait , pagal juos, pasileidusi mergina. Perduodama milicijai. Toliau komsorgas su saugumu išvynioja vis kamuol : pakli va keli gimnazijos vyrai, mokytojas, dvi literat ros mokytojos, kelios mergait s ir gimnazijos sargas. Pas juos rado por apr dijusi pistolet , kelet granat ir pusiau sumontuot radijo si stuv . „Teismas su jais nesiterliojo, spraud kiekvienam po dešimt meteli ir išsiunt taig kariauti su meškomis" — komsorgo žodžiai.

Puslapis po puslapio knygoje vaizduojamos partizan suorganizuotos žudyn s. Gr ždamas iš miesto, Skeltys pamato gaisro pašvaist . Parb g s namus, neranda nei nam , nei brolio, nei vaik , tik žarij kr v . Žmona dar buvo gyva ant sniego, stebuklingai išslinkusi, nors ir peršauta, iš degan io kambario. Mirdama pasak : Žilionis, Bružas, Pušku... Skeltys atr ksta srib b r .

Vien vakar srib b stin b ga sušil s kininkas ir surinka „Banditai kaime". Susišaudoma su šešiais. Komsorgo žodžiais: „Širmis užkasamas, o du banditus patiesiam vidury turgaus ir pastatom sargyb ". Ta iau sužeistas miršta ir vienas srib . ia jis pavadinamas naujuoju Matrosovu (raudonojo laivyno didvyris).

Visose kautyn se Petkevi iaus kungose kažkaip partizanai kren-

ta, atrodo, visiškai nesigindami. Stribai visada lieka laim tojais. Pa grindinis šios knygos (ir j vis) tikslas rodyti, kad lietuviai kov si su lietuviais. Kovos didvyriai — komjaunuoliai ir stribai. O kur keturios NKVD su 12-ka pulk divizijos, kur devyni pasienio NKVD batalionai, plius raudonosios armijos lengv j šarvuo i ir žvalgybin s aviacijos daliniai, kurie per kelius metus išpurt kiekvien Lietuvos kr m ? Apie tai neminama.

Paskutin je operacijoje prieš partizan vado Patrimpo grup pagalbon pakviesti 16-tosios raudonosios, vad. lietuviška, divizijos dalinys. Komsorgo Algio Bi iaus stribai ir raudonarmie iai sunaikina partizanus. Ž sta vienas lietuvi divizijos karininkas, nuo Pabrad s poligono, Rusijoje ir Kurše ištikimai už Stalin kovoj s, ir ia jam paaukoj s savo gyvyb .

Knygoje maža apie duon ir meil , daug apie šautuv .

Pirmoje „Sodyb tušt jimo me-to" knygoje rašytojas Jonas Avyžius visu savo dideliu talentu aprašo vietos komunisto, dabar soviet teroristo Mariaus Nemunio sugr žim savo t v žem . Parašiotu nusileido iš „didžiosios žem s" (atseit rus okupant - žudik žem s). Š termin sugalvojo didieji rus draugai: Antanas Venclova ir Petras Cvirka. Ta iau antroje šios knygos dalyje, Alberto Zalatoriaus žodžiais („Pergal " nr. 4, 1989), „J. Avyžiaus romane pokiečiai rezistentai pavaizduoti kaip retoriškos iškamšos. juos

ži rima iš Maskvos bokšto". Tod l kartais beskaitant nelengva susigaudyti, kurioje apkas pus je iš ties stovi autorius. J. Avyžius puikiai išstudijavo partizan gyvenimo ištraukas, bet kam aprašomi tie begaliniai civili žudymai? Juk partizanai buvo išleid griežtus elgesio statusus, draud žudyti civilius be teismo. Jie naikino tik pl šik -žudik bandas, kurios iš ties žud civilius, padedami majoro Sokolovo smogik , apvilkt partizan uniformomis ir sudaryt iš lietuvi išdavik . Deja, apie tai nerašoma.

Vienas knygos pagrindini heroj — Gediminas Džiugas atsiranda partizan eil se, bet jis atsiver ia ir tampa bolševiku. Bolševikai sunaikina apylink s partizanus. Pagal autori bolševikai laim jo.

Pats partizan jud jimas palaik gyventoj tarpe antibolševikin nusistatym ir neleido užgesti paskutin ms laisv s prisik limo viltims. Bet pagal autori , pasirod s raitelis buvo neegzistuojan ios valstyb s kariuomen s uniforma... Tai skaitant norisi šaukti: „Prasmek žem , autoriau! T kstan iams partizan ir šimtams t kstan i r m j ir Lietuvos patriot Lietuvos valstyb tebeegzistavo. Kovotojai nešiojo Lietuvos kariuomen s uniformas.

Skaitant Jono Mikelinško „Juod j egli šal ", ger ja prasme nustebino mane joje jau aiškiai pajau iamas laisv s priešaušris. Šiame romane Mikelinškas nebijo pasteb ti priežastis, kod l apskritai atsirado partizanai. Su šia knyga prasideda partizanini tem evoliucija geresn pus . Jonas Mikelinškas, Vytautas Bubnys, R. Kašauskas, Vytautas Martinkus nebesitenkino oficiali j sociologini tezi aiškinimu, jie tolo nuo dogmatinio realizmo sampratos.

Partizanini knyg evoliucija t s si toliau. Rašytojo Algirdo Pociaus romane „Kapai be kryži " bolševikai suima gimnazijos angl kalbos mokytoj . Tuoj partizan eiles išeina b rys aukštesni klasi vyruk . Išeina ir apysakos pagrindin s veik jos Dovil s Mažrimait s artimas draugas Šar nas. Jis tampa b rio vadu. Maišosi ir kitas klas s draugas, dabar sribas, Ži kus. Maždaug vienoje šviesoje parodomi sribai ir partizanai. Tik š kart rašoma, kad su sribais veikia ištisos kuopos rus kareivi . Ž na paskutiniai partizanai. B rio vad Šar n -Papart apsupa kapini koply ioje. Sužeistas jis nepasiduo da. Perkalb jimui pasiun iama Dovil , kuri dingsta juod dur angoje. Du š viai. Sribas Ži kus rado Dovil ir Šar n gulin ius greta vienas kito ant spali . Tai viena iš paskutini knyg lietuvi partizan tematika.

PRISIMINIMAI APIE 1941 MET SUKILIM

Zenonas Pr sas

Tuomet aš buvau 20 met Vilniaus Universiteto Mišk moksl fakulteto antro kurso studentas. Gyvenau student bendrabutyje senamiestyje, Bokšto gatv je, netoli Didžiosios gatv s, o dauguma paskait ir laboratorini pratyb vyko iurlionio g. Nr. 1 esan iame keturi aukšt pastate. 1941 m. birželio 20 d. antrasis kursas gr žome iš pratyb Trak apskrities miškuose, o birželio 21 prasid jo karas. Bendrabu io pastat miškininkai dalinom s su Meno akademijos studentais, kuri tik nedaugel artimiau pažinau, o kitiems tik labas pasakydavau, susitik s prausykloje. Iš j geriausiai pažinau, rodos, Stanul , kuris rim iau draugavo su mano nuomone, labai gabia Meno akademijos studente Katili te. Gr davausi jos tapyba. Berods birželio 22 dien Stanulis su dviem kitais savo draugais mane susistabd koridoriuje ir painformavo, kad mes keturiese tur sime užimti Vilniaus II milicijos nuovad . Tarp keturi tur jome tik vien maž revolver su keletu šovini . Antroji milicijos nuovada buvo kitoje miesto pus je, Pylimo gatv s pap d je, prie Tauro kalno, priešais didel NKVD pastat . Dreb dami nu jome t nuovad , kur radome kelet lietuvi milicinink . Atkiš t vien revolver ,

pareikalavome, kad jie pasiduot . Vietoj kad pasipriešin , jie labai apsidžiaug . Sako, — gerai, vyrai, bus m s daugiau. Gerai, kad at jote. Sand lyje jie tur jo nemažai šautuv ir šaudmen , taigi dabar visiems j užteko. Be t 4 milicinink ir m s keturi , iš kažkur dar at jo 4 ar 5 jauni vyrai, j tarpe ir Meno akademijos vyresnio kurso studentas Kazimieras Žoromskis, kur pažinau tik iš matymo. Kod l jis at jo ne kartu su mumis, taip ir nepaaišk jo. Atrodo, kad kairioji ranka nežinojo, k daro dešinioji. Kai sužinojome, kad Žoromskis yra atsargos jaunesnysis leitenantas, j ir išsirinkome vadu.

Neaišku buvo, k mums reik t daryti. Kitoje gatv s pus je, prie NKVD pastato enkavedistai rusai d zg kaip bit s. Visk krov si sunkvežimius ir ruoš si b gti. Karštesnieji iš m s lyg ir si l pulti j pastat ir išvaduoti kalinius. Bet buvome prastai apsiginklav , tik šautuvais, ne automatais. Be to, neatrod , kad enkavedistai rengt si vežtis kalinius. Tod l nutar me tik apšaudyti, kai sunkvežimiai pajud s. Keli savanoriai už m me pozicijas Tauro kalno šlaite, kuris tuo metu buvo tik apleistas laukas. Dabar ten yra gražus parkas. Atrod , kad NKVD kareiviai

važiuos Pylimo gatve pietus. Tai-
gi, atitinkamai išsidst me pagal
t gatv . Kai tik sunkvežimi vilk-
stin pajud jo, prad jome šaudyti.
Enkavedistai važiavo atviruose
sunkvežimiuose, be brezent , tai
taikiniai buvo labai geri, b nant
tik 20-30 metr atstume nuo kelio.
Jei b tume tur j kulkosvaidži ,
b tume gal daugel iššaud , bet
su paprastais šautuvais negali
daug šovini iššauti, nes reikia ke-
li sekundži d ti nauj šovin .
Staiga sunkvežimiai sustojo, en-
kavedist dalis išlipo, prad jo
mus šaudyti ir mus supti. Pasi-
trauk me per Tauro kabi
iurlionio gatv s pus ir pa-
sisl p me Vokie i kapin se, kur
mus paliko ramyb je. Iš m s nie-
kas nežuvo, o enkavedist
nuostoliai n ra žinomi. Sutemus
apsižvalg gr žome milicijos
nuovad . ia buvo ramu. Vadas
sitais guol po milicijos sunk-
vežimiu, kiti sugul patalpose ant
grind , o aš pats sp jau susidrau-
gauti su vienu dr siu žemai iu
milicininku (pavard s nebeprisi-
menu), kuris šaud NKVD
sunkvežimius ne atsigul s, o sto-
v damas.

Jis pasi l man su juo eiti jo
but , rodos, Žv ryno rajone. Sak ,
k ia mes gul sime ant grind !
Be to, esame vis dien nevalg ,
gal ten rasime k nors užk sti. Ro-
dos, tur s duonos. Tai taip nakt
su šautuvais ir nukeliavome jo
kambar . Truput užkandom, nu-

migom, o pary iu, jau užsid j
baltus raiš ius, gr žom nuovad .
Pusiaudien (birželio 24 d.?) Vil-
niuje jau pasirod pirmieji
vokie i kareiviai. Žoromskis pas-
idar II policijos nuovados
viršininku, o mane paskyr sekre-
toriumi. Prad jome išdavin ti
visokius pažym jimus ir šiaip
teikti atsilankantiems žmon ms
informacij , kurios ir mes patys
netur jome. Taip mums besidar-
buojant prisistat vyresnio
amžiaus ponas, kuris tur jo
pažym jim , kad dar prieš rusams
ateinant jis buv s tos nuovados
viršininku, tod l jis ir v l iš m s
j perim s. Mums pad kojo už at-
likt darb . Rodos, su juo daug
nesigin ijome. Su juo pasiliko ir
buv milicininkai, dabar jau pasi-
dar policininkais. Taip ir baig si
mano trumpa policijos karjera

Buvo ir vienas mažas inciden-
tas, kuris mane jaun , naiv
bernel gerokai sukr t . Iš kažkur
m s b ryje atsirado vienas
mums nepaž stamas, kiek už mus
vyresnis pilietis. Kai jau vokie iai
pasirod Vilniuje, jis mums išr ž
„patriotin " kalb , aiškindamas,
kad dabar at j s laikas atkeršyti
žydams, ir m s paklaus , ar nes
savanori , kurie su juo nor t eiti
pl štį žyd nam . Pagalvojau —
na ir patriotas idealistas! Savano-
ri neatsiradus, jis kažkur
pradingo. Nežinau, ar jis pats vie-
nas jo pl štį, ar ne. Atrod bailiu.

1996 m. gruodžio 18 d.

Pažad tosios žem s piligrimas

K stut Gen (1928-1996) Amžinyb n palydint

VIDMANTAS VALIUŠAITIS

Tret j Advento sekmadien (gruodžio 15- j), tuojau po Sumos, Amžinyb n iškeliavo daugeliu talent apdovanota asmenyb — pla iai žinomas aktorius ir poetas, valingas, atkaklus laisv s šauklys, o kartu paprastas, šiltas ir jautrus žmogus K stutis Genys.

Jo ryšk ir dramatišk gyvenim ženklina trumpos artisto šlov s akimirkos, ilgai truk s okupacinio režimo tylos s mokslas prieš nepripažint poet , jautriai meninei prigim iai b dingos silpnumo valand l s, pagaliau — Atgimimo bangos iškelto trib no ir pilie io stichija, leidusi išsiskleisti ne tik jo gaivalingai prigim iai, bet raiškiai paliudyti t tik jim ir vertybes, kuriems jis atidav savo gyvenim :

Grei iau T višk , savo Meil s krašt .
Ten mano Kryži kalnas, Vyturio dangus.
Ten mano žodis, kaip giesm , kaip šventas Raštas...
Nepriklausom ir laisv Lietuv gr žtu.

K stutis Genys gim 1928 spalio 10 Kaune šviesi ir susipratusi lietuvi Juozo ir Eleonoros (Skalandži nait s) Geni šeimoje, išauginusi ir išmokslinusi tris s nus. Tokie žmon s buvo pirmasis sovietinio okupanto taikiny. Okupacij negandose šeima tapo išdraskyta ir išblaškyta. Jaun lis K stutis paliko Lietuvoje su t vais, vyresnieji broliai atsid r Australijoje.

Jaunyst je K stutis negalvojo apie aktoriaus profesij . Trauk literat ra. „Saul s" gimnazijoje dalyvavo literat ros b relyje, kuriam vadovavo mokytojas ir rašytojas Jonas Šukys. Gimnazijoje K stutis ir prad j s rašyti. Kartu lank ir dramos ratel . Baig s gimnazij stojo Kauno universiteto istorijos ir filologijos fakultet . Universitete taip pat lank dramos studij .

Ta iau okupantui siau iant ir persekiojant patriotišk j visuomen s dal , nebuvo tinkam s lyg nei nat ralioms studijoms, nei produktyviam k rybiškumui. Motinos brolis veik partizan b ryje apie Veiverius. Bolševikams sunaikinus b r , jis sugeb jo išsigelb ti ir rasti prieglobst Geni šeimoje Kaune, Kapini gatv je. Ten iškastame bunkeryje Skalandži nas ir laik si, kol buvo sk stas ir suimtas.

Geniams teko palikti namus Kaune, b gti ir sl ptis. Motina slapst si pas gimes Plokš iuose, t vas — kitur provincijoje, o K stutis — Kaune pas savo bendramoksl Antan šilin . „Viena koja" jau buvo miške. Antanas par pino drabuži , suruoš maisto atsargas. Išgelb jo Antano vyresnysis brolis mokytojas: „Ž si ten! šito vaiko aš nieku gyvu neleisiu mišk !" Po keli dien b rys, kur tur jo ateiti K stutis, buvo iššaudytas. Devyniolikametis jaunuolis eil raštyje „Raudonasis maras" 1947-aisiais raš : „Pamiršau visai, kad švie ia saul . /

Žvaigžd s g so po langais. / Žvaigžd s g sta visame pasauly... / Tai ne žvaigžd s, tu apsirikai — / Žmon s ž sta visame pasauly — / Raudonasis maras siau ia po laukus... / Kam tada man žvaigžd s, kam ta saul , / Jeigu ž va žem je žmogus?"

Bet kaip tik tuo metu iš Maskvos Kaun atvyko Veronika Motilevska, busimoji Kauno dramos teatro direktor . Ji rinko lietuvi student grup teatro meno studijoms. Gyvendamas pas savo draug K. Genys lank paskaitas, ta iau saugumas jau buvo prad j s kabin tis. Jaut , kad arešto neišvengs. A. šilinio padedamas, nuvyko V. Motilevskos komisij ir išlaik egzaminus studijuoti Luna arskio teatro meno institute. „Paspruko" Maskvon. V liau, 1983-aisiais, K stutis Genys eil raštyje „Tremtiniai" rašys:

J s nebuvo vieni, vieniši tremtyje —
Kas prie Laptev j ros, o aš — Maskvoje.
Jus ten žud , kankino, marino badu;
Mane žud Maskva — mok b t artistu.

Kas išliko gyvi — tie sugr žom namo,
Sugr žau aš taip pat namus iš Maskvos,
Bet ir ia, kaip ir ten, m s lauk tremtis —
Ta pati vergija, ta pati nelemtis.

1952 m. Maskvoje baig s min t j Luna arskio teatro meno institut , tais paiais metais prad jo dirbti Kauno dramos teatro aktoriumi. Suk r ryški vaidmen teatre. Vaidino kine, režisavo spektakli . K stut Gen prisimenantiems jo vaidyba liks neužmirštama: plataus diapazono, poetiškai pakili, taigi, plastiška.

Ta iau talentas ir k rybiniai gabumai nebuvo sprendžiamasis veiksnys menininko karjerai okupacinio režimo s lygomis. Už juos svarbesnis buvo lojalumo ir ištikimyb s totalizmui pakartotinis demonstravimas. Kaip tik šito K stutis Genys gal labiausiai ir stokojo. Nepadlaižiavo režimui d l karjeros, nors jaut , kad jo talentas politiniais motyvais tapo vis labiau ribojamas — teatro scenoje nebegaudavo reikšmingesni vaidmen , liko apeinamas spaudos d mesio ir nutylimas teatro kritikos. Silpnumo valand l mis „nenusisukdavo ir nuo taurel s". Vienintel paguoda tada buvusi „ stal i " dedama literat rin k ryba:

Balti lapeliai — mano vaikeliai,
Vienuž paguod l .
J s neb t — pul iau ant keli ,
Prašy iau išmald l s.

1981

Kart „Tulp s" kavin je Kauno poetams skaitant savo „drungn ", aptaki , režimui tinkam poezij , konjako šliuksnio padr sintas, K stutis Genys neišlaik : leiskite man, aš jums paskaitysiu „gyvosios poezijos"... ir prad jo:

Prarastos naktys — naktys bemieg s.
Kur Tu, Gyvenime mano, prab g s?

Už lango gruodas, šaltis ir speigas,
Diena išaušo, o man ji baigias.

T viške mano! — Pir iupio kraujas —
R ksta ir smilksta Pir iupis naujas.
Kelias Ablinga — Tavo Golgota —
Laidoja Lietuv Kryžkalnio motina.

Stojo tylu. Poetai prarado kalbos dovan, nes daugelis suprato, skaitant ir pat K. Gen, kad reikalas tuo nepasibaigs. „Kas autorius?“ teiravosi smalsiausiai. K. Genys dar nenor jo išsuduoti: „Rodos, Kossu-Aleksandriškis“, m gino gudrauti. Kažkas atšov s, kad Kryžkalnio motina pastatyta jau po Ais io mirties...

Po keli dien K stut Gen saugumie iai išsived iš nam . Dav perskaityti svetima ranka netiksliai užrašyt an eil rašt . „Man taip pagailo to, sudarkyto eil raš io, kad aš jiems pats savo ranka teisingai j perrašiau ir palikau, paliudij s savo autoryst ", pasakodavo K stutis Genys. Taip tapo atviru ir persekiojamu režimo priešu.

Nelengva suvokti vis per 50 okupacijos met mus ištikusios katastrofos mast . Dvasin s ir medžiagin s netekties apimtys, praktiškai, yra neapskaičiuojamos. Kada nors suskaičiuosime savo žuvusiųs, kankinius ir tremtinius, sužinosime kiek nustojome gal jusiais ir tur jusiais gimti, bet negimusiais, ilgainiui atstатыsime išniekintas ir sugriautas savo šventoves, išvalysime užteršt savo žem , vandenis ir or . Ta iau jau niekas ir niekada mums nebeatlygins už nutildytus talentus, pavergt prot , parduot s žin ... šie nuostoliai — neišmatuojami.

K stutis Genys yra išskirtinis m s kult ros reiškinys. Tai didelio, neeilinio talento k r jas, nesutik s savo sitikinim aukoti d l garb s, patogum , karjeros. Daugiau kaip 40 met jis atkakliai raš „ stal i " ir nem gino taikstytis prie okupanto primest literat rinio žaidimo taisykli . Toks „literat rinio partizano" kelias, savaiame suprantama, negal jo nepalikti p dsak jo žodžio k ryboje — K stu io Genio eil raš iai neturi rafinuotiems poetams b dingo saloninio intymumo, minties mantrybi , stilistinio glotnumo. M s poezijos žem lapyje K stutis Genys stovi, many iau, kažkur tarp Bernardo Brazdžionio ir Pauliaus širvio: su Brazdžioniu b dingu heroiniu sipareigojimu ir trib no laikysena, o kartu persi m s širvio išraiškos paprastumu ir žodžio rupumu. Iš savo strof jis žvelgia, nelyginant budrus partizanas, k tik iš j s iš bunkerio — truput susiv l s, su lietuviška kario uniforma ir karabinu rankoje, bent kiek apkib s spygliais, s manomis, bet šviesi aki , giedro veido ir tiesaus žvilgsnio. Per vis okupacijos laikotarp jis stov jo m s kult ros garb s sargyboje: „Mano šautuvas — žodis, / šoviniai mano — eil s. / Aš sargyboje stoviu, / Aš — eilinis kareivis. / Dievo man sakyta, / Dievo man patik ta — / Kol išauš Laisv s rytas / Aš tur siu bud ti".

Ir bud jo jis 40 met ! Nuo pat 1947- j iki Atgimimo. Pirm j rinkin „Ugnies kryžius", pagrindžio s lygomis rengt dar 1987 m., nelegaliai išleido „grupel paprast poligrafijos darbinink " jau prasid jus Atgimimui. 1994 m. spaustuv

„ab“ išleido didesnį K. Genio knygos „Neišduokime Lietuvos“ (tiražas 2,000 egz.) dar po metų, nedideliu vos 200 egz. tiražu, pasirodė rinkinys „S.O.S.“. Kalbama „Vaga“ žadėjo išleisti K. Genio poezijos rinktinę „Po svarstyklės ženklu“. Tos knygos jis labai laukė: „Norėčiau nors viršelį pamatyti... Kad tik nebūt labai margas. Gana kad jau „genys margas“... Deja, nebesulaukiau ...“

K. Genio 40-ies metų klajonų „literatūrinė dykuma“ yra giliai prasmingos. Jos primena patirtą senąjį bibliinį žydį, kurie žygiavo Pažadą į Žemę. Keturiasdešimt metų jie klajojo, vargo, kovojo. O juk buvo patys išėję iš derlingos Egipto žemės, kurioje tada Faraonas jiems priespaudė vedelę. Iš tos žemės, kurioje jie buvo sigyvenę, Dievas juos išvedė, kad susirastų naują ir gyventi laisvi. 40 metų Viešpats juos laikė tyruose, vertė gyventi kietą klajoklio kario gyvenimą, iki leido jiems eiti Pažadą į Žemę. Mat, žydų tauta, kokia ji buvo išaugusi Egipto žemėje, netiko naujam ir laisvam gyvenimui Pažadą toje Žemėje. Ji per daug buvo išlepusi, ištižusi, aptukusi. Reikėjo išauginti naują kartą, naują žmogų naujomis sąlygomis. Ir tik toks žmogus buvo tik su Pažadą tajai Žemei laimėti ir joje sikurti.

Pažadą į Žemę, kupinas gilios tikėjimo savo žygio prasme, ištvėringai, nelyginant lietuviškasis Mozė, keliavo ir K. Genys. Tai liudija 1985-aisiais rašytas jo eilės raštinės:

Poezija — ne žodžiuose,
Ne ritmuose, ne rimuose.
Poezija — ne muzikoje
Ir ne dainoje.
Poezija — kai keliamas
Pažadinti iš mirusių,
Kai siela išsilaisvina
Ir baigias vergija.

Poezija — ne sielvartas.
Poezija — ne ašaros.
Poezija — ne kibirkštys,
Ne laužo pelenai.
Poezija — kai meldžiamas,
Kai atleidimo prašome,
Kada iš naujo gimstame
Gyventi amžinai.

Lenkiuosi prieš šio žmogaus Kelią, Ištvėrimą ir Tikėjimą, nes jo yra Pažadą toji Žemė ...

1996 gruodžio 17

Lukšos paminklo Veiveriuose atidengimo iškilm se kalba Edmundas Arbas iš JAV. Jo dešin je—min jimo organizator Rasklauskien .

Atidengtas paminklas kovotojui už Lietuvos laisv

Pra jus ruden su jo 45-ri metai nuo Juozo Lukšos-Daumanto žuvimo Pabartupio kaimo pamišk je, netoli Paž r kaimo. Tai buvo atmintina 1951 met rugs jo 4 diena, kada Juozas Lukša, išduotas savo bendražygio Jono Kukausko, krito nelygioje kovoje su KGB daliniais.

Ši sukakt ir žuvus legendarin didvyr prisimenant, 1996 m. spalio 5 dien Veiveriuose buvo iškilmingai atidengtas ir pašventintas jam skirtas paminklas. Po šv. Miši Veiveri bažny ioje, kurias aukojo kun. K. Sku as, giedojo Kauno šauli choras „Perk nas“, gausus b rys žmonė partrauk A. Ku ingio meno mokyklos sodel , kur stov jo skulptoriaus Vido

Cikanos sukurtas paminklas. Jame iškaltas Juozo Lukšos-Daumanto ba-reljefas su jo žodžiais „Ne taikiam ramumui, bet kovingai kan iai e-same žmon mis“ ir Lietuvos laisv s kovos s j džio emblema.

Paminklo atidengimo iškilm se dalyvavo J. Lukšos žmona dr. Nijol Braž nait , atvykusi iš JAV, brolis Antanas Lukša su šeima, LLKS ir LPKTs atstovai, Prien ir Kauno rajon merrai, sve ias iš JAV arch. Edmundas Arbas, paminklo statymo kv p jas prof. dr. Arimantas Dum ius ir daug kit . Savo žodyje, kalb dama apie partizanus, dr. Nijol Braž nait - Lukšien , pareišk , kad kova už laisv jiems buvo svarbiausia. Visa kita, net

Viršuje: Juozo Lukšos gimnazijos dir. Vidmantas Vitkauskas, Nijolė Bražnaitė ir grupė moksleivių – „lukšiukai“ – muziejaus patalpose.

Apačioje: minijamas gimnazijos salėje – moksleiviai su direktoriumi ir sveikiais.

ir gyvybė — neesminiai dalykai. Savo knyga „Partizanai už geležinį sūdangos“ Daumantas norjo atkreipti vakar dmes, kad Lietuvoje vyksta žtbtin kova. Deja, tos kovos vakarai tada nesuprato, neišties pagalbos rankos...

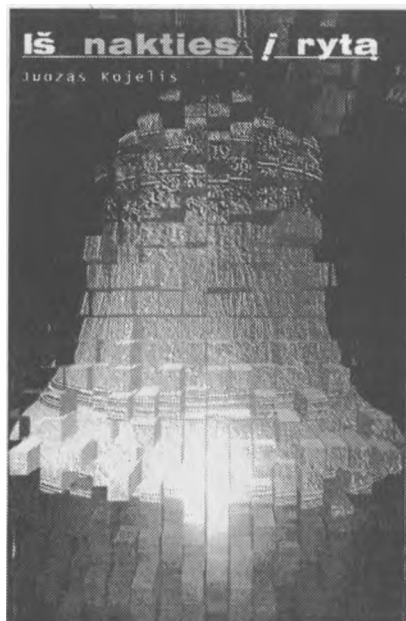
Lukšgimins vardukalbjs Algimantas Tutylis lyg ir prats ši mint, klausdamas, ar v l nepasikartos tapati situacija ir pasaulio galingieji v l

m s neišgirs. Lietuvos politini kalini ir tremtini s jungos pirmininkas Antanas Lukša, Juozo brolis, nuoširdžiai padkojo visiems dalyviams ir ypa gausiai susirinkusiam jaunimui.

Paminklo atidengimo proga laisv fondas išleido graž 4 psl. lankstinuk apie Juoz Lukš - Daumant, redaguot Antano Lukšos.

Rezistencija prieš melo dvasi

Juozo Kojelio knygos „Iš nakties ryt“ pristatymai

Kaunas

Žinomo išeivijos publicisto Juozo Kojelio knygos „Iš nakties ryt“ pristatymas vyko Kauno savivaldybės didžiojoje posėdyje 1996 spalio 26 d. knygos pristatymą ir autoriaus pagerbimą (gruodžio 2 d. jam su juo 80 metų) susirinko arti šimto dalyvių. Tarp jų — Seimo nariai, Kauno savivaldybės atstovai, žurnalistai, rašytojai, kultūrininkai, autoriaus bičiuliai ir artimieji.

Posėdžiui vadovavo šie eiliniai autoriai (jis yra ir knygos sudarytojas bei redaktorius) pristatė Juozo Kojelio asmeninį ir jo moralinįsipareigojimą Lietuvos laisvės bylai, kreipusį į žurnalistiką. Knygoje (o ji solidi — 504 psl.) sudėta J. Kojelio publicistika yra tik dalis jo žurnalistinės knygos, daugiau kaip per penkiasdešimt metų išbarstytos išeivijos ir Lietuvos spaudoje. Jis rašė ne istorijai, bet gy-

venimo einamajam momentui — visuomenės miniai suaktyvinti, jos veiksmui pažadinti, veiklai paskatinti. Tik, regis, prieš trejetą metų, iš šalies paskatintas vienon vieton surinkti bent svarbesnius savo straipsnius, Juozas Kojelis dalį jų sutelkė.

Kaip liudija ši žurnalistinė knyga, rezistencija prieš melo dvasią tapo didžiuoju J. Kojelio gyvenimo uždaviniu. Mat rezistencija prieš melą buvo kartu ir kova už laisvą. Jis ištvėringai ir su pavydintu atkaklumu beveik pusšimtmečio savo darbais stengėsi vykdyti A. Maceinos priesaką: prieš kiekvieną iškreiptą krikščioniškai tautinį vertybų pastatytą teisingumą šios vertybų atskleidimu; melo istorijoje atsakyti giliau jos pažinimu; melo kulturoje atsakyti tikrai jos atskleidimu; asmenį dergimą atsakyti jį darbui nušvietimu; religi-

Juozas Kojelis
ir
Bernardas Brazdžionis
knygos
pristatymo
iškilnėse

jos žemėnims atsakyti jos vertės kilmę.

Ir šis nusistatymas jis vykdo drąsiai, ryžtingai, giliai sitikinamas mūsų laisvės bylos teisumu ir nepamiršdamas jos baigtimi: „Okupacijos žlugimas ir Lietuvos laisvės atgavimas yra tiek pat tikras faktas, kaip rytdienos saulės patekėjimas“, rašė Juozas Kojelis 1979 m., dar tada, kai, atrodyt, jokių prošvaisi Lietuvos laisvei nesimat. Tai jau juo tamsesnė naktis, juo skaidriau ir mažas žiburėlis pašviečia — rodo keli, palaiko tik jį, drąsina žengti pirmyn. Matyt, todėl ir ši knyga autorių pavadino „Iš nakties ryt“.

Adv. Jonas Kairevičius, laisvės fondo lietuviškai kultūrai ugdyti Lietuvos filialo pirmininkas, pasveikino knygos autorių ir jubiliatų šio fondo vardu, išleido Juozo Kojelio našą puoselėjant krikščioniškas vertybes ir pilnutiną demokratiją idėjas. Seimo narys Algirdas Katkus J. Kojelį pavadino vienu nuosekliausių Lietuvos

nepriklausomybės, mūsų laisvės vilio išsipildymo puoselėtoju. Kitas Seimo narys dr. Kazimieras Kuzminskas J. Kojelį kaip idealistinę dvasios pavyzdį. Katalikiškos moters jungos vardu kalbėjo Gražina Palionienė, o Kauno miesto tarybos narys Arimantas Dragnevičius savo žodyje gražiai atsiliepė apie vieną iš brandžiausių mūsų tautos idėjų, subrandintą Vakaruose — studijų „pilnutiną demokratiją“. Lietuvos rašytojų jungos vardu kalbėjo jos atstovas Petras Palilionis. Prof. Feliksas Palubinskas nušvietė J. Kojelio asmenį Amerikoje kaip veiklų ateitininką ir visuomenininką. Dar kalbėjo ir sveikimo poetas Kostas Genys, žurn. Stasys Kašauskas, Marija Šlapikienė.

Pats jubiliatas savo žodyje sakė, kad knyga nebuvo rašoma ateitį; tai greičiau kronikininko, gyvenimybės jusio ir vykius sekusio, užrašai. „Aš rašiau kuo tik jau, ir aš esu sitikinamas, kad niekas mano straipsniuose nerasta kontradikcijų ...“

Autorius taip pat pasidalijo savo prisiminimais apie Kaune pragyventus metus, studijas Vytauto Didžiojo universitete, savo kalinim Kaune vokie i okupacijos metais.

Vidmantas Valiušaitis

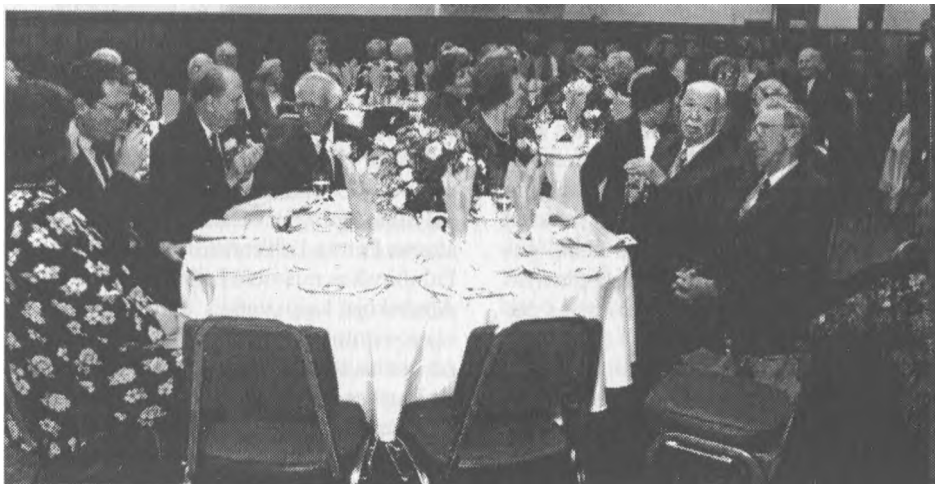
Los Angeles

Los Angeles 5v. Kazimiero parapijos sal je 1996 lapkri io 17 vyko Juozo Kojelio 80 met sukakties pamin jimas ir jo knygos „Iš nakties ryt " pristatymas, švent ruoš specialiai sudarytas komitetas. Sal je virš poros šimt žmoni s d jo prie gražiai išpuošt stal , scena buvo dekoruota g l mis, autoriaus knygos viršelio maketu bei plakatais su rašomomis mašin l mis ir skai umi „80“.

Iškilmes atidar komiteto pirminink Angel Nelsien . Apie jubiliat

ir jo veikal kaip visuomeninink kalb jo iš Venezuelos atvyk s Lietuvos konsulas Piet Amerikai dr. Vytautas Dambra. Su Juozo Kojelio knyga sve ius supažindino poetas Bernardas Brazdžionis. Po prel. Jono Ku ingio invokacijos ir po piet Juozas Pupius perskait daugyb jubiliatui atsi st sveikinim iš viso pasaulio. Buvusi jo mokini vardu Juozui Kojeliui buvo teiktos g l s, kalb jo iš Lietuvos atvyk s vienas jo mokinys. Žodžiu ir muzikos garsais sveikinimus išsak šeimos nariai. Visos iškilm s buvo baigtos jautriau paties sukaktuvinininko žodžiu.

Redaktoriaus pastaba: 1996 spalio m n. „ laisv " numerio 47 psl. Juozui Kojeliui skirtame sveikinime buvo pamin ta, kad jo knyga vadinasi „Ir šviesa ir tiesa“. Ši klaiding informacij redaktoriui prisiunt Los Angeles komitetas Juozui Kojeliui pagerbti.

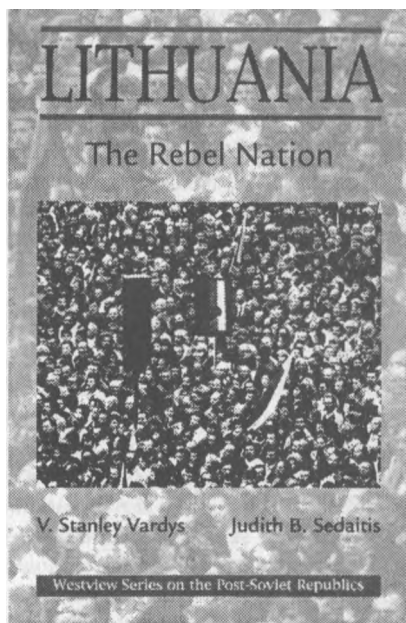
Juozo Kojelio 80-me io min jimo ir knygos „Iš nakties ryt " pristatymo švent s dalyviai Los Angeles Šv. Kazimiero par. sal je.

Lietuva dabarties s kuriuose

Lithuania: The Rebel Nation
V. Stanley Vardys and Judith B. Sedaitis.
Boulder, CO: Westview Press, 1997, 242 p.

Pastaruoju metu bibliotek nauj knyg lentynose vis dažniau pasitaiko veikal apie posovietin s Vidurio bei Ryt Europos kraštus. Džiugu, kad ši veikal tarpe dabar rikiuojasi ir nauja knyga apie Lietuv : tai V. Stanley Vardžio ir Judith B. Sedaitis — Lithuania: The Rebel Nation, išleista Westview Series on the Post-Soviet Republics apimtyje, bendradarbiaujant su The Harriman Institute, Columbia University. Ši knyga yra Vytauto Vardžio ir Judith Sedaitis darbo vaisius, ta iau V. Vardžiui nelauktai mirus, knyg spaudai baig ruošti J. Sedaitis, suteikdama jai jos galutin turin . J. Sedaitis ši knyg skiria p. Onai Vardienei, Geri Rowden ir a.a. Vytauto Kavolio atminimui.

Knyga yra labai patraukliai apipavidalinta. Iš karto akin krenta viršelio išvaizda: švelniai melsvas fonas, kurio viduryje S j džio laik žmoni minios juoda-balta nuotrauka. Knygoje išspausdinti net trys su Lietuva susij žem lapiai: bendras posovietini respublik , Lietuvos geopolitin s pad ties ir dabartin s Lietuvos respublikos. Tai ypatingai vertingas priedas, žinant kiek mažai užsienie i susivokia apie Vidurio ir Ryt Europos geografin pad t. Toliau per vis knyg nusit sia nuotrauk vaizdai. Tik gaila, kad j ryškumas, bent toje knygoje, kuri man teko skaityti, nelabai geros kokyb s.

Iš viršelio atrodyt , kad knygos turinys skiriamas aprašyti vykius, susijusius su Lietuvos nepriklausomyb s atstatymu. Ta iau, ar iau su knyga susipažinus, pasirodo, kad jos apimtis daug platesn . Nors pagrindinis d mesys yra skiriamas Lietuvos išsilaisvinimui iš sovietin s priespaudos ir nepriklausomyb s atstatymui, šie vykiai yra statomi platesnius Lietuvos istorijos r mus. Tegalima tik sveikinti autori ryžt apr pti vis Lietuvos istorijos akirat . Toks užmojis, be abejo, pareikalavo daug pastang . Ta iau žinant, jog knyga skiriama angliškai skaitan iai visuomenei, š tematin knygos išpl tim reik t laikyti vienu jos reikšmingiausi broož . Mat ne tik, kad rimtesn s literat ros apie Lietuv angl kalboje nedaug t ra, bet ir ši pati n ra lengvai prieinama. O ia

Lietuvos istorijos r mai skaitytojui iš karto atsiskleidžia.

Pirmieji trys skyriai (p. 1-79) pateikia Lietuvos istorijos apžvalgą iki sovietinio režimo vedimo. Juose skaitome apie Lietuvos istoriją iki nepriklausomybės paskelbimo (Vasario 16 d.), tarpukario nepriklausomybės laikotarpį, okupaciją met ir sovietinį režimą. Skaitant šiuos skyrius iš karto pajutau, kad tai sutrauktai atkartojama medžiaga, kuri metai iš metų tekdavo mokyti šeštadienį mokyklos suole. Apskritai šie skyriai sklandžiai parašyti. Tik kur ne kur suabejojau tekste dėl to, kad man aiškumu bei tikslumu. Pavyzdžiui, Liublino unijos pasekmes pristatomos taip, tarsi Lietuva būtų siliejusi Lenkijos valstybės sudėtyje. Tačiau iš seno anglų istoriografijoje ši unija suprantama ne kaip Lietuvos valstybingumo panaikinimas, bet kaip „commonwealth“ sudarymas. Arba štai, aprašant nepriklausomybės laikotarpį, minimi prezidentai Antanas Smetona ir Kazys Grinius, bet gaila, kad išleistas Aleksandras Stulginskis. Toliau, skyrelyje „The Insurrection and the Nazi Retrenchment“ (p. 54), kur paliejami ir žydų naikinimo klausimas, skaitome tokį išsireiškimą: „As in France and Poland, organized bands of local Lithuanians willingly participated in atrocities against the Jews“ (p. 54). Perskaičius šį sakinį, sunku suprasti, kas čia norima pasakyti: ar kad lietuvi tarpe spontaniškai susibūrusios gaujos, ar kad vokiečiai sudarė iš lietuvių tarpo gaujas žydams persekioti? Šiam sakiniui suprasti nepadeda ir skyrelio kontekstas, kur, iš vienos pusės, paaiškėja, jog vokiečių okupacija buvo tokia kieta, kad ji jokiu spontaniškai susibūrimu nebūtų leidusi, o iš kitos, jog okupacinė valdžia atėmė iš lietuvių jurisdikcinę gali-

„žydų ir vokiečių“ (p. 56) atžvilgiu. Žinant, koks jautrus žydų naikinimo klausimas — ko labiausiai pasigedau iš moksliskai parašyto veikalų — tai aiškiai šaltiniai, nurodantys, kas buvo tos „organized bands of local Lithuanians“, kieno nuožios rojės jos veikė ir kokia buvo jų veiklos apimtis. Deja, iš šaltinio nei vieno.

Beskaitant šiuos pirmus tris skyrius, protarpiais pasitaikydavo ir vienas kitas kalbos nesklandumas. Pavyzdžiui, kai skaitoma, kad „twelve parties put up candidates for the election to the seimas, of which ten were elected“ (p. 33), neaišku, apie kieno išrinkimą kalbama: ar partijų, ar kandidatų. Arba, net šyptelėjus jau paskaitant tokį sakinį: „...Suslov... could draw on his experience eradicating the anti-Soviet resistance in North Caucasus to destroy the Lithuanian rebels together with Sniekus“ (p. 60). Argi slapstomai Suslovas ir norėjo, kaip man pirmu skaitymu momentui pasirodė, sunaikinti partizanus kartu su pačiu Snieku? Bet turbūt čia buvo norima pasakyti, kad Suslovas drauge su Snieku siekė partizanų sunaikinimo. Lygiai taip pat angliškai skaitant iajam tikriausiai pasirodys nesavas ir toks išsireiškimas: „Young Sniekus was infected by Communist ideas...“ (p. 62).

Stambiausia knygos dalis (skyriai 4-6, p. 80-190) yra skiriama sovietmečio aprašymui iki nepriklausomybės atstatymo bei tvirtinimo. Nepaprastai lengvai skaitosi rezistencinio laikotarpio analizė, bet tai ir yra V. Vardžio forte. Pats glasnost ir Sąjūdžio laikotarpis yra aprašomi chronologine tvarka. Tačiau patekus į pasikeitimų kurį, kur nuo maždaug 1987 m. galvotrukiai vykiai vijosi vykius iki nepavykusio Sausio 11-13 perversmo, sunku kartais

sekti ši vis vyki bendr vaizd ir perprasti j reikšm . Gaila, kad knygoje n ra paruoštos lentel s, kurioje b t pateikti visi svarbesnieji vykiai nuo bruzd jimo pradžios iki nepriklausomyb s tvirtinimo. Tokia lentel gal knygai b t suteikusi ir bibliografin s reikšm s, nes b t atv rusi duris to laikotarpio lyginan sias studijas, o skaitytojui, be abejo, tai b t buv s tikras išganymas.

B t buvus pravarti ir kita lentel , parodanti sovietin s valstyb s valdžios strukt r . Beskaitant apie Supreme Soviet, Central Committee, Chairman of the Presidium ir t.t., dažnai pasidaro nebeaišku, kas tie organai yra ir koks j veikmuo bei atsakomyb s santykis. Kai buvusi komunistin sistema vis labiau tols praeit , manau, ne vienas skaitytojas gali patirti panaš sunkum .

Ta iau, neži rint ši kritišk pas- tab , autoriai neš aprašom vyki raid nemaža analitin s žvalgos. Ryškiai išaiškintas Laisv s Lygos vaidmuo, ir pilniau suprantama Yedinstvo jud jimo reikšm . Taip pat išryškinamos nuolatin s varžybos, kurios vyko tarp sitvirtinusi komunistini strukt r ir S j džio d l vadovujan io vaidmens.,

Tiesa, beskaitant ši vyki a- prašym , buvo domu patirti, kaip išsiskyr mano paties pergyventas ir knygoje pateiktas mokslinis žvilgsnis vykusi Lietuvos nepriklausomyb s atstatymo dram . Prisimenu, man — ir tikriausiai daugeliui kit Amerikos lietuvi — vieni iš ryškiausi mo- ment šiame laikotarpyje buvo nepriklausomyb s atstatymo paskelbi- mas Kovo 11 d., laukimas pirmo Lietuvos nepriklausomyb s pri- pažinimo iš kitos valstyb s ir nepavyk s Sausio 11-13 perversmas. Tod l beskaitant knyg , jutau tam

tikr l kest , laukdamas ši vyki a- prašymo ir tik damasis j pilnesnio nušvietimo. Ta iau to ia nebuvo. Pasirodo, tai, kas man tur jo di- džiausi reikšm , istorikui tebuvo tik prab gantys akimirksniai visos eil s kit vyki sanpinos t km je. Nelabai iš knygos buvo aišku, net kada Islan- dija Lietuv pripažino. Gal tik sausio vykiai susilauk kiek didesnio d mesio.

domu, kad min tuose vykiuose dalyvavusi asmen išryškinimas knygoje taip pat šiek tiek skiriasi nuo ia rašan iojo pergyvenim . M suose V. Landsbergis buvo iškil s kaip sau lygaus netur s nepriklausomyb s at- statymo herojus. Gali b ti, kad š ideal Landsbergio vaizd norom nenorom vis lyginau su knygos Landsbergiu, tod l, knyg per- skai ius, pastarasis Landsbergis pasiliko blankus, neišryškintas. Iki Kovo 11 d. vyki jo pavard minima vos kelet kart . Tuo tarpu A. Bra- zauskas, kuris tebuvo žinomas kaip komunist veik jas, šioje knygoje iškyla kaip labai rimtas valstybinin- kas. Jo pavard kartojasi per ištisus puslapius.

Kalbant apie šiuos du asmenis domus dar ir toks dalykas. Knygoje, kur tik paminimas Landsbergis, dažnokai kartu siejasi nelabai palan- kios — ypa dabarties psychologizmo amžiuje — užuominos (alleged) bei pastabos: nenuolaidus, išdidus, mora- listas, nelankstus, autoritaras ir kt. Nesunku sivaizduoti, kad ne vienam skaitytojui toks asmuo gali pasirodyti ne visai patrauklus. Kitu mastu, aišku, tos pa ios pastabos ženklint princip- ing nusistatym , kov už idealus. Gi A. Brazausko pavard dažniausiai pa- lydi teigiamos pastabos: nuolaidus, lankstus, nuosaikus, respublikos in- teres gyn jas, kantrus ir kt. Knygos

puslapiuose jis iškyla kaip simpatinga asmenybė. Abejoju, ar autoriai patys siek sudaryti tokį spindį; jie greičiausiai tik atkartojo, gal nepakankamai kritiškai, šaltiniuose sutiktas pastabas.

Paskutinį knygos skyrį (p. 191-225), skirtą laikotarpiui po nepriklausomybės atstatymo, laikysiu pačiu silpniausiu. Jame pateikiamas santraukinis vykių aprašymas, kur aiškiai stokoja jūsų gilesnio žvilgsnio. Bet tai nenuostabu: juk šie vykiai per daug artimi, kad būtų galima jus giliau pažvelgti. Autoriai trumpai aprašo vykusias politines varžybas dėl valdžios, ekonominę padėtį, konstitucijos priėmimą ir mažum (rusų, lenkų, žydų) reikalus. Iš šių vertingiausių pastabų yra skirtos ekonominės padėties aptarimui. Nors jos apima tik kelis puslapius, bet ir ši užtenka pamatyti su kokia ekonomine bedugne Lietuvai teko susidurti, atsiskyrus nuo Sovietų Sąjungos. Beskaitant šį skyrį, net ir anksčiau paliesti vykiai pradeda gauti kitą atspalvį.

Knygoje ne vien tai svarbu, kas joje pateikta, bet ir tai, kokius ji klausimus išryškina galimiems ateities tyrimams. Gal šio skyriaus stiprybė ir yra ta naują akiratai atskleidime. Štai kelios temos, kurios patraukia mano dėmesį. Susidarys spindis, kad reikėtų pilniau nušviesti ekonominę pervartą, kuri Lietuvai teko patirti. Atrodo, kad ji artimai siejosi, kaip knygoje pastebta, su krašto politiniais posūkiais. Smalsum žadino užuominos apie Sąjūdžio žmonius priešišku K. Prunskienei, tačiau liko neaišku, kur to priešiško šaknys. Ir apskritai, ar svarbesni veikiant tarpusavio santykiai turėjo kokios tokos politiniai vykių raidai. Sudomino ir nevienu pastaba apie spaudos — kuri, pasiro-

do, didžia dalimi buvo buvusi komunistų rankose — neigiamus nusiteikimus V. Landsbergio atžvilgiu. domu, koks buvo spaudos ir kitų žiniasklaidos priemonių vaidmuo, puoselėjant neigiamus V. Landsbergio vaizdus.

Ir paskutinėje knygos dalyje klausitų klaidų, kurie anglų kalbos žodžiai bei išsireiškimai. Pvz., neaišku, kas turėtų reikšti toks pasakymas: „neither dead nor innocent“ (p. 95). Keistai nuteiktas žurnalistinio pobūdžio išsireiškimas „ugly truth“ (p. 216) skyrelyje, kur kalbama apie dabartinį žydų padėtį Lietuvoje. Ne labai aišku, kas ten jau taip „sagacious“ (nuostabiai žvalgu) apie New York Times pastabą, esą Sąjūdis sugebėjęs net komunistus pastatyti geroje šviesoje, kai ten pat pripažįstama, kad jokia valdžia nebūtų galėjusi 1991-1992 metų ekonominio nuosmukio sulaukyti.

Apskritai V. Vardžio ir J. Sedaitis knyga didžiai praturtino istorinį-politinį raštą apie dabartinę Lietuvą. Ji pateikia labai išsamų vaizdą ir atveria visų eilės klausimų ateities tyrimams. Tačiau, kaip ir kiekvienas veikalas, taip ir šisai turi savų žymių, kurių gal pavadinimų vakarietišku žvilgsniu vykius Lietuvoje. Pvz., knyga beskaitant pajuntama, kad yra dažnai remiamasi New York Times žiniomis. V. Vardžio gerbėjams kai kur gali pasirodyti, kad knyga prasilenkia su Vardžio dvasia, ir gal kada atsiras tokių, kurie panorės pagalbą rankraštą atvesti, kurio kalba Vardys ir kur jau kas kitas.

Algis Norvilas

Algis Norvilas yra psichologijos profesorius Saint Xavier University ikagoje.

Antano Snie kaus rehabilitacija?

Lietuvos karo akademija Vilniuje 1996 m. išleido 2000 egz. knygą, kurios pavadinimas yra: „SNIE KUS 33 metai valdžioje“ (Antano Snie kaus biografiją apybraiža). Knygos puslapi skaitant ir fotografijas yra 192. Knygos autorius — humanitarini mokslų daktaras, Lietuvos karo akademijos vyr. mokslinis bendradarbis Vytautas Tininis.

Antrame knygos viršelyje skaitytų bandoma suintriguoti visai neesminiu klausimu apie A. Snie kaus, btent, kodėl jis sugebėjo išsilaikyti taip ilgai — net 33 metus valdžioje? Knygos paskirtis ir akcentai tačiau yra visai kiti. Pirmiausiai šioje biografijoje apybraižoje aiškiai neapibrėžiama tiesa, kad A. Snie kus buvo tautos išdavikas (psl. 27) pasimaujant Aleksandro Štromo pasisakymais. Iš tikrųjų gi A. Snie kus buvo išdavikas savo broliui, savo seseriai, savo motinos, savo tautai, savo tautos ir visos Lietuvos. Autorius negalėjo nežinoti Kersteno komisijai Vašingtone 1954 metais Snie kaus brolio Juozo duotų parodymų, jo motinos prieš mirtį 1948 m. pasakytą žodį: „Aš praeikiu tautai, kada pagimdžiau tautai išdaviką, kuris kankina savo šalį...“ šitie dalykai apybraižoje švelniai apeinami, matyt, tam yra priežastis.

Šitas klausimas A. Snie kaus asmenyje yra juk esminis. Juk jis, Antanas Snie kus sulaužė ištikimybės savo valstybei, dirbo Lietuvos prieš nauda. Lietuvos nepriklausomybę 33 metais už tokį išdavimą jau buvo baustas 13-kos ir 8-ni metų kalėjimo bausmėmis. Knygoje tikrai yra

kruopšiai surinkta daug domi nuotraukų ir kitos iki šiolei neskelbtos medžiagos. Dėl to apybraižai šiuo atžvilgiu galima duoti kreditus. Visuomenoje ši apybraiža labiausiai yra palanki dabartiniams Snie kaus pasekėjams, jo biuliams ir draugams, kurie yra buvę ir dar šiandienai galbūt rašo Lietuvos valdžios aparate. Skaitydami šią apybraižą, kai kuriose jos vietose, jie tikrai bus pagauti egzaltacijos, maloni prisiminimai, kur ištrinta riba tarp juoda ir balta, tarp budelio ir aukos, tarp okupacijos ir nepriklausomybės, tarp Lietuvos partizano, žuvusio už laisvę, ir nuolankaus kolaboranto, kuris net pavadintas „tyliosios rezistencijos“ atstovu.

Dar savo jaunystėje A. Snie kus tampa savo gimtinės, savo brolio ir seserų, savo tautos išdaviku, atsirišdamas nuo tautai, broliui ir seseriai. Jis kuria šeimą su komsomolka, iš pradžių viena, vėliau kita. Jo gyvenimo draugai ne geltonkasis lietuviškas mergaitės dainuojančios darželyje...

Sovietų Sąjungai ir Vokietijai pasidalijus Molotovo ir Ribentropo paktą Lietuvai, Snie kus buvo svarbiausias Maskvos rankis ir tautai dalybui uolus ir mąstantis. Jis buvo paskirtas Kompartijos centro komiteto sekretoriumi Lietuvoje, tuo pačiu pasidarydamas didžiausiu savo tautos žudiku ir savo valstybės išdaviku.

Tuo laiku jo motina, Marija Snie kuvienė, visa tai matydama, daug kentėjo, dieną ir naktį meldavosi, kad tik jos mylimiausias sūnus atsiverstų ir eit tiesios keliu. A.

Snie kui, jau seniai nutraukus bet kokius ryšius su t viške ir namiškiais, motina vis d lto ryžtasi paskutiniam, drastiškam žygiui, tai yra nuvykti tuometin 1940 met Kaun , jau „pasipuošus " raudonomis v liavomis, kad perkalb t Antan l, išbudint jo s žin . Sargybos jos neprileidžia. Tik rodžius, kad ji tikrai motina — policija leidžia. S nus pabu iuoja motinai rank . Pirmaisiais savo žodžiais motina priekaištauja s nui, kad jis, anks iau Lietuvoje buv s policijos ir kal jim prieži roje, policijos prieži roj randasi ir dabar. S nus bando aiškinti, kad taip blogai suprasti nereikia, nes, girdi, policija stovinti ne tik prie jo nam , bet stovinti ir gatv se. Snie kus aiškino motinai, kad okupantai neš Lietuvai laim , žmon ms b si daug geriau gyventi nei anks iau. Motina prikišo, kad okupantai atima žmon ms j prakitau uždirbtus turtus, pamilt žem , namus ir laisv ... — Snie kus aiškino, kad visa tai padarius, kaip tik atvirkš iai, Lietuvoj b si s rojus, tik reikia trupų iuk palaukti ir toliau tik ti „nušvitusia" Stalino saule... Motina ašarodama, su baisiu sopuliu širdyje, paliko savo s n — tai nebebuvo josios s nus ir ji tokio s naus nebenor jo tur ti, nei su juo daugiau pasimatyti... O juk laike Pirmojo pasaulinio karo, kai Snie k šeima buvo ištremta Rusij ir dar buvo gyvas t vas, jie nor jo išleisti Antan kuni-gus. Kokia šurpi paralel tarp Stalino ir Snie kaus. Stalino motina yra pasakiusi savo s nui: „O, gaila, kad Josipai netapai šventiku..."

Kod l taip yra šio pasaulio istorijoj, kad ten, kur k nors projektuoja Dievas, b tinai prisigretina ir š tonas, kad šalia Evangelijos, bujoja ir skelbiama antievangelija, kad šalia G rio gyvena ir susisuka sau g žt Blogis?...

A. Snie kaus biografin apybraiža yra aiškiai vienpusiškai paruošta, tarytum LDDP priešrinkiminiu, politiniu užsakymu. Visiškai praleista ir nepamin ta, neišryškinta, k A. Snie kus padar ne tik jo vykdyto fizi-nio Lietuvos genocido atžvilgiu, bet ypa dvasinio genocido atžvilgiu. Nepaliestos iki galo ir dabar tebesit sian ios viso to pasekm s. Juk A. Snie kus tarytum buvo Lietuvos Katalik Bažny iai ir visai Krikš ionybei savotiškas Antikristas, šiandiena jau matome lyg iš griuv si kylan i Bažny i . O kur dar sugriauti, suluošinti, sužaloti, sunaikinti Snie kaus kartos lietuvi žmon gyvenimai, j siel dvasiniai griuv siai? Kur išdraskytos, išmelioruotos m s t viški sodybos ir vienkiemiai? Koks dabartinis prasig r s, dvasiškai beveik nužudytas kolchozinis m s kaimas, kažkada buv s net visai Europai kaip moralinio pastovumo pavyzdys? Ar visa tai neturi ryšio su Antanu Snie kumi? šioje apybraižoje tik pus A. Snie kaus biografinio gyvenimo filmo. Jo antr j pus galb t tik išvysime komunizmo teismo die-noje, jei ji iš viso bus.

Labai domus šioje biografin je apybraižoje, jos išvadoje (psl. 135) tvirtinimas: „Atgavus Lietuvai nepriklausomyb , 1992 m. po demokratini rinkim valdži sugr žo buvusi LTSR administracijos tautin nomenklat ra — didesn kio tvarkymo patirt turintys žmon s, kuri 'krikštat vis' ir buvo Antanas Snie kus". Šios apybraižos pasirodymo tikslas ir buvo nusakytas anks iau ia pacituo-tu sakiniu—rehabilituoti A. Snie k . Pratsiant išvadin mint reikia dar pridurti, kad LDDP tikrai yra Komunist partijos t sa, ji tokia buvo ir yra: Didži j Lietuvos Duobkasi Partija, kurios „krikštat vis", kaip teisingai

sako autorius, ir buvo Antanas Sniekus. Lietuvos žmoniai lengvabūviškai sutelktai pasitikėjimą šiai partijai apvylė, išvogę Lietuvos turtą, o pačios valstybės materialinio ekonominio dubio ir skolas, iš kurių kažin kaip reikis išsikapstyti.

Baisu, kad rafinuotai prasilenkiantis tiesa, ši knyga skiriama Lietuvos istorijos mokytojams, studentams, moksleiviams ir visiems, kas domisi Lietuvos istorija. Sakymas puse tiesos — dar nėra tiesa. Ši knyga, kaip koks paukštis, išskrido ir į jau nepagausį. Vaizduodama A. Sniekui kaip „tylų Lietuvos rezistentą“, ji puikiausiai tinka Lietuvos istorijos klaidinimui.

Povilas Vaiškauskas

Andrius Druškus — Laukit, sugrįšim laisvę nešini. Šioje 284 psl. knygoje — partizanų kovų prisiminimai, dokumentai, kovotojai. Gausiai iliustruota. Išleido Lietuvos politini kaliniai ir tremtiniai junga kaip „Laisvės kovos“

archyvo" pried 1995 metais Kaune.

Andrius Druškus knyga „Laukit, sugrįšim laisvę nešini“ nėra koks grožinis literatūros kūrinys, o greičiau — viso autoriaus gyvenimo ir pasipriešinimo okupacijai rezultatas.

Čia surinkti ir išsaugoti Šiaurės rytų Lietuvos partizanų 3-sios Vytauto apygardos, 5-tosios Lokio rinktinės ir jos padalinio Vyčio kuopos originalūs dokumentai: partizanų vadovų

sakymai, raportai, atsišaukimai, puslapiai iš dienoraščių, laiškai, amžininkų liudijimai, paties autoriaus darytos bei iš asmeninių archyvų surinktos fotografijos; Dokumentai išdėstyti chronologine tvarka, išaiškinti, kiek buvo manoma, partizanų bei jų ryšinininkų slapvardžiai, žuvimo vietos ir aplinkybės, kilmės ir artimųjų likimai.

Tragiška ir domi dokumentų kalba: visas žuvusiojo gyvenimas išsakytas vienu dviem sakiniais, ši knyga bus tikras lobis kiekvienam skaitytojui, o taip pat ir ateities istorikams, kurie rašys Lietuvos partizanų kovų istoriją, analizuos tų kovų reikšmę bei pralaimėjimo priežastis.

J. Semaškaitis

Laisvės kovų aukos Piet Žemaitijoje. Sudarė ir spaudai parengė Vytautas Steponaitis. Laisvės fondo leidinys, 262 psl. Spausdino „Morkno ir Ko“ spaustuvė Kaune 1996 metais.

Iš šios knygos puslapių skaitytojas kalba ten suminti 1835 Lietuvos partizanai, kovoję už tautos laisvę Piet Žemaitijoje. Jie kruopščiai surašyti alfabetine tvarka: iš kur kilę, kur kovoję, kur ir kokiose aplinkybėse žuvo arba koks jų tolimesnis likimas. Beveik

kiekvienas knygos puslapis pailiustruotas ir t. jauni pasiryžę li — vyr ir moter — nuotraukomis. Tai tikra enciklopedinė informacija apie Piet Žemaitijoje vykusių kovų dalyvius. Knygos pabaigoje spausdinamuose prieduose pateikiami partizanų veiklos aprašymai, rezistencijos organizatoriai, štabai, rinktinės, aprašytos žymesnės kautynės Piet Žemaitijoje, duotas pilnas partizanų slapyvardžių sąrašas ir pluoštas nuotraukų. Už šios knygos paruošimą reikia dėkoti Vytautui Steponaičiui, buvusiam KSTU apygardos partizanui ir politiniam kaliniui. Knygą išleido ir finansavo laisvės fondas. Amerikoje ją galima gauti kreipiantis LF Iždinink Alfons Pargauskis, 8908 Butterfield Ln., Orland Park, IL 60462.

ATSIUSTA PAMINĖTI

Alfonsas Tyruolis, PAŽINTIS SU RAŠYTOJAIS IR KNYGOMIS. Tai žinomo išeivijos poeto, vertėjo ir literatologo Alfonso Šešplaukio-Tyruolio knyga, išleista 1995 metais Kaune. Knygos pirmojoje dalyje sudėti autoriaus atsiminimai ir asmeniniai pažintiniai pastabos apie keletą žymių rašytojų, su kuriais jam praeityje teko susitikti. Antroje, kiek ilgesnėje knygos dalyje, pavadintoje „Pažintis su knygomis“, telpa nemaža apžvalginė literatūrinis straipsnis apie išeivijos poetą ir rašytoją išleistas knygas. Šios knygos apžvalgos bei recenzijos daugiausia jau buvo spausdintos išeivijos spaudoje ar žurnaluose ir apima laikotarpį maždaug nuo 1945 iki 1992 metų. Šios 236 psl. kietais viršeliais knygos išleido ir spausdino „Spindulio“ leidykla Kaune.

Vincas Gurskis, LIETUVI LAISVĖS KOVOS 1940-1990 (Istorijos bruožai), šioje 100 psl. knygelėje trumpais bruožais apžvelgiama lietuvių tautos rezistencija: pirmieji sovietinės okupacijos metai, naci okupacija, Laisvės kovos 1944-1956, pagrindinio veikla, dainuojančios revoliucijos kelias nepriklausomybės atkūrimui. Pateikiami tų periodų vertinimai. Knygelė išleista kaip „Varpo“ priedas 1996 metais Vilniuje.

PRASMĖ IR PROGOS, Mykolas Naujokaitis 1940-1941 m. rezistencijoje. Nedidelė 48 psl. knygutė apie Mykolą Naujokaitį redagavo Eugenijus Vilkas, joje rašo pats M. Naujokaitis, Antanas Dundzila ir Pilypas Narutis. Išleido Akademinių skautų sąjūdis Los Angeles mieste 1996 m.

Vytaut Žilinskait , PARŠIUKO PUOTA. Politin s satyros apie buvusius kompartijos veik jus ir prisiplak lius, apie naujai atsiradusius nomenklat rin s visuomen s ydas. Išleido „Dienovidis“, spaud „Mork nas ir Ko“ spaustuv Kaune, 1996 m. Knygel 118 psl., iliustruota dail. J rat s Juoz nien s.

Peter Iron, DOMESTIC AND FOREIGN POLICY, Book II. Didel 504 psl., kietais viršeliais knyga, parašyta dr. Petro „Iron“ Jokubkos, išleista 1989 metais ikagoje American National Organization (ANO) ir autoriaus r pes iu. Joje rašoma apie JAV vidaus politikos, ekonomijos, valdžios strukt r , švietimo, nusikaltim bei moral s problemas, lie iama užsienio politika, duodamos autoriaus pastabos ir si lymai.

Lietuvos Katalik Bažny ios Kronika, prad ta leisti 1972 metais keleto kunig iniciatyva, šiemet gali paminti savo 25-tus metus. Pogrindin je Kronikoje buvo skelbiami sovietin s valdžios, jos institucij nusikaltimai prieš tikin iuosius. Informacija pasiekdavo ir išeivij . Užsienyje atskirais tomais Kronika b - davo perspausdinama lietuvi ir svetimomis kalbomis. Prasid jus Lietuvoje atgimimo dvasiai, LKB Kronika buvo uždaryta.

39-tasis politini studij savaitgalis Los Angeles mieste, rengiamas Lietuvi Fronto bi iuli , vyko 1997 m. sausio 25-26 dien , šiemet savaitgalio tema buvo „Lietuva ir išeivija“. Praneš j ir paskaitinink tarpe buvo ir iš Kauno atvyk s adv. Jonas Kairevi ius, laisv fondo Lietuvos filialo tarybos pirmininkas. Pla iau apie š

Pranas Gaida-Gaidamavi ius, RAŠ-TAI. Minties leidykla Vilniuje 1996 m. išleido didel 604 psl., kietais viršeliais rišt knyg , kurioje sud ti trys „T višk s žiburi “ savaitraš io Kanadoje kun. Prano Gaidos filosofiniai veikalai, jau anks iau buv išleisti atskiromis knygomis. Tai „Išblokštasis žmogus“ (Vokietija, 1951). „Milžinas, didvyris, šventasis“ (Brooklyn, 1954) ir „Didysis nerimas“ (Putnam, 1961). vien knyg sujungtos ši trij veikal temos skaitytojui kalb s apie tai, kaip nuo benamio ir išblokštojo žmogaus perspektyvos per bendražmogišk j kult r kuriamas dvasin is, art jantis Diev žmogaus tipas. Autoriaus per daugel met svetimuose kraštuose brandintos mintys dabar gr žta šiame vertingame tome Lietuv .

savaitgal parašysime kitame žurnalo numeryje.

Bernardui Brazdžioniui — 90 met . Poetas Bernardas Brazdžionis 1997 met vasario 2 atšvent savo 90-t j gimtadien . Ta proga Los Angeles lietuviai sureng šios garbingos sukakties pamin jim . Apie j pasistengsime skaitytojus painformuoti kitame numeryje. Tuo tarpu „ laisv “ žurnalas, jo redaktoriai ir skaitytojai nuoširdžiausiai sveikina Jubiliat ir linki tolimesnei Poeto k rybai nuolatin s Viešpaties palaimos.

LF Lietuvos filialo naujon tarybon išrinkti šie asmenys: Arimantas Drag nevi ius, K stutis Girnius, Jonas Kairevi ius, Valdemaras Katkus, Bronius Kuzmickas, Juozas Tumelis, ir Vidmantas Vališaitis.

1996 gruodžio 8 Los Angeles LF bi iuliai suorganizavo tradicin literat ros vakar ir užbaig trisdešimties literat ros vakar cikl .

Nuo 1996 met šios literat ros švent s vykdamo šeštadienio vakarais gražiai dekoruotoje Šv. Kazimiero parapijos sal je. Program atlikdavo JAV-se ir Kanadoje gyven lietuviai rašytojai, talkinant vietos aktoriams, vokalistams ir kitiems kult rininkams. Atsiv rus geležinei uždangai, t vakar scenoje pasirodydavo rašytojai ir iš Lietuvos. Prieš kelerius metus literat ros švent s buvo perkeltos sekmadien po pamald .

30-tosios literat ros popiet s program atliko Šiauli dramos teatro aktor Olita Dautartait ir rašytojas Eugenijus Ignatavi ius iš Vilniaus.

Laisv jimas per kult r

Štai, baig si 30-toji dailaus žodžio popiet . A i sve iams iš Lietuvos — aktorei Olitai Dautartaitei ir rašytojui Eugenijui Ignatavi iui; a i už abiej interpretacij ir kryb , suteikusi mums rimties, atgaivos ir džiaugsmo. Ir ankstesn se popiet se yra buv sve i iš T vyn s: Maryt Kontrimait , K stutis Genys, Edita Nazarait , Julius Keleras. Ir j žodžiai buvo gav s, nes iš T vyn s...

Pas mus literat rinė popie i pas-tovus reng jas yra Fronto bi iuli samb ris. J pagrindinis tikslas — rezistencija, kova už Lietuvos laisv . Už Lietuvos rib jie puosel jo dvasin rezistencij politikos ir kult ros srityse:

Aktor Olita Dautartait deklamavo Brazdžionio, Strielk no, Nagio, Li n s Sutemos eil raš ius, perpindama liaudies dainomis, o antroje dalyje pateik teatrinio humoro. Rašytojas Ignatavi ius paskait dvi novelės: vien lengvesnio turinio, antr — su filosofine potekste. Sve iai orginaliai pasveikino poet Bernard Brazdžion su art jan io 90-to gimtadienio sukaktimi, apjuosdami lietuviška juosta ir teikdami iš Lietuvos atvežt rugin s duonos kepal . Poetas Brazdžionis, atsid kodamas, tar sparnuot žod ir paskait vien savo eil rašt .

Trisdešimties literat ros vakar su-vestin padar rašytoja Al R ta ir program užbaig LFB Los Angeles samb rio pirmininkas dr. Zigmas Brinkis.

Juozas Kojelis

ruoš politinius seminarus ir grožin s literat ros popietes, kviesdami dalyvius iš arti ir iš toliau.

Tada visi buvome jauni, ar bent žymiai jaunesni. Bernardas Brazdžionis, visada tai veiklai pritar s ir dalyvav s pirmoje popiet je, buvo jaunas; jis ir dabar ia už mus visus jaunesnis dvasiškai, k rybiškai... Ir anuometinis (1966) Fronto bi iuli pirmininkas, pirm popiet organi-zav s ir praved s, Juozas Kojelis buvo tada jaunas, o dabar — jau „subrend s jubiliatas“...

Prisimenu t domi popiet prieš 30 met , losangelie ius pradžiuginusi . Deja, trys iš dalyvi jau Amžinyb je: Aloyzas Baronas, Jurgis Gliauda, prof. Elena Tumien . Tada dar skait savo kryb Bernardas Brazdžionis, Pranas Visvydas ir Al

R ta teb ra gyvi.

Mir keli ir kit popie i dalyviai: poetai — Jonas Aistis, Henrikas Nagys, prozos rašytojai — Antanas Vai iulaitis, eslovas Grincevi ius. J vis , o taip pat ir dažno talkininko literat ros skaitovo, aktorius Vinco Dovydai io, brang atminim dabar pagerbkime atsistojimu...

Sp ju, kad per daugel met losangelie iai b davo patenkinti gruodžio pradžioje šioje sal je gird dami skaitant ius autorius — j parinktus geriausius k rinius. Visa buvo domu; ir patiems autoriams skaitant, ir aktoriams perduodant k rini grož . Jonas Aistis buvo tylus skaitytojas ir pas mus ia vieš jo jau sirgdamas, bet mano s mon j ir dabar, rodos, tebeskamba jo skaityta „Mano žem s giesm ...“

Jei ne šios popiet s, kaip b t buv manoma pakartotinai žav tis sp dinga m s mielo Bernardo Brazdžionio poezija, ypa jam pa iam skaitant? Kaip b tume pažin daugel autori -sve i : Jon Aist , Jurg Jank , Aloyz Baron , Birut P kelevi i t , Antan Vai iulait , T v. Leonard Andriek , Juoz Kralikausk , Julij švabait , Kaz Brad n , Pauli Jurk , Anatolij Kair ir kitus? Kaip b tume iš arti susitik knyg autorius, gav j autografus? Gal tie prisiminimai atrodys vien sentimentais? Pagalvokim, ar gi tos literat rin s popiet s per 30 met netur jo ir platesn s, visuotinesn s reikšm s.

Be abejon s, tai buvo vertingos kult rin s apraiškos, palikusios ryški tautin -kult rin tak , rezistencij prieš laik ir aplink , nušveitusios ir nušvietusios m s sielas, paskatinusios tausoti sav kult r .

B dami dešimtme iais toli nuo T vyn s, per literat r , per gimt j žod mes tarp sav s susiartinom, ne-

nutolom ir nuo Lietuvos tiek priespaudos metais, tiek ir dabar — jos laisv s ir l to laisv jimo metais. Kiek lietuvišk knyg žmon s sigijo vien per tas popietes, kiek jie tur jo paguodos ir malonumo klausytis, skaityti ir neužmiršti Gimtini s, jos varg ir kov , nenutolti nuo tautos aspiracij ? Ar tai nebuvo m s laisv jimas, anot rašytojo Vyd no, pla i ja prasme? Jaunesnioji karta irgi pamažu persi m gimtuoju žodžiu, savais raštais ir lietuvišku m stymu (labiau gal nei per tautinius šokius ar koncertus...) Tik tuo b du jaunieji svetimame krašte išlieka gyvais t v ir prot vi tautos nareliais.

Taigi, žvelgiant atgal t trisdešimt met ir tiek pat literat ros popie i , d kingi esame reng jams, dalyviams, kantriems klausytojams ir taip pat atvykstantiems iš toli, net ir iš T vyn s, rašytojams.

Fronto bi iuliai, tik j laisv ir kult r , nepavarkite!

Al R ta

Atsisveikinant...

M s garbingi sve iai iš Lietuvos, dramoms aktore Olita Dautartaite, rašytojau Eugenijau Ignatavi iau, mie li losangelie iai, — trisdešimtas literat ros vakaras pasibaig . Pasi baig ne tik sukaktuvinis literat ros vakaras (dabar mes juos vadiname literat rin mis popiet mis), bet pasibaig visas literat ros vakar ciklas. T cikl prad jo m s bi iulis Juozas Kojelis, užbaigti tenka man. Tada mes svajojome apie nepriklausom Lietuv , dabar mes turime nepriklausom Lietuv . Ar mums, politikams pab g liams, gali b ti didesnis džiaugsmas?

Organizatori vardu d koju teatro aktorei Olitai Dautartaitei ir rašytojui Eugenijui Ignatavi iui, kurie atvyko pasidžiaugti m s džiaugsmu ir savo k rybiniu našu t cikl užbaigti. Prašome L. A. LF bi iuli vardu pasveikinti Lietuvos rašytojus ir Šiauli dramos teatr .

Ypatinga pad ka poetui Bernardui Brazdžioniui, kur vienas Lietuvos literat rologas pavadino Lietuvos poet kunigaikš iu. Bet tas kunigaikštis nesi-puikavo savo pranašumu, vis laik buvo kartu su mumis ir myn t pat išeivi tremties keli . Be jo pagalbos m s literat ros vakar tradicija vargu b t išsilaikiusi.

A i rašytojai Alei R tai, šiandien

padariusiai m s literat ros vakar suvestin ir vis trisdešimt met buvu-siai vienai iš m s . A i rašytojui Jurgiui Gliudai, ištikimam Fronto bi iuliui, kuris ciklo pabaigos nebesu-lauk , a i visiems teatralams, vokalistams, sve iams rašytojams ir ki-tiems talkininkams. A i ir jums, mielieji literat ros vakar ir popie i dalyviams, kad ištv r me.

Pranešu li dnok žini , kad kitais metais gruodžio m nes LF bi iuliai literat ros popiet s neberuoš. Bet pranešu ir džiugi žini , kad lite-rat ros vakarai bus jungiami su politini studij savaitgaliais. A i vi-siems ir iki pasimatymo.

Zigmas Brinkis

Jim Edgar, Illinois valstijos guber-natorius, kurio staiga yra Springfield, IL, šv. Kal d ir Nauj j met proga atsiunt „ laisv " žurnalui ir jo skaity-tojams savo sveikinimus.

Ingrida Bublien 1996 met rugs jo 16 d. buvo paskirta Lietuvos Respublikos garb s konsule Cleve-lande. Naujasis konsulatats ir naujoji konsule atstovauja Lietuvos reikalams komercin je, kult rin je, informacin je ir kitose srityse. Ingrida Bublien yra žinoma kaip aktyvi veik ja lietuvi išeivijos veikloje, priklauso Lietuvi Fronto bi iuli Clevelando samb riui.

Linus Kojelis, JAV-Baltijos fondo

prezidentas keliems m nesiams buvo išvyk s Lietuv . Ten dalyvavo Lietu-vos vyriausy b s ir tarptautini finansini organizacij konferencijoje bei kituose pasitarimuose. Buvo svar-stomos s kmingesn s užsienio investicij galimyb s ir apskritai Lietuvos fi-nansin politika.

Martyno Mažvydo „Katekizmas“, išleistas prieš 450 met Karaliau iuje buvo pirmoji lietuviška knyga. Ši kny-ga ir šis vykis bus iškilmingai šiemet minimas ne tik Lietuvoje, bet ir visuose pasaulio kraštuose, kur tik gyvena lie-tuviai.

Iškeliavo Amžinyb n

Inž. Vytautas Brizgys, uolus Clevelando LFB samb rio narys, bendruo-menininkas ir ateitininkas, Dainavos studij savai i organizatorius bei komendantas, mir 1996 lapkri io pabaigoje.

Vincas Akelaitis, irgi Clevelando LFB samb rio narys bei nuolatinis studij savai i dalyvis, mir 1997 sausio 24 d.

Dr. Jonas Reinys, ikagos LFB samb rio narys, mir t pa i 1997 sau-sio 24 d.

Mirusi j artimiesiems—nuoširdi užuojauta!

Nuoširdžiai d kojame lietuviškos spaudos r m jui
LIETUVI FONDUI
už 1996 metais laisv žurnalui
paskirt 1,000 dol. param

Garb s r m jai:

Dr. K. Ambrazaitis, V. Baleišyt , dr. J. Kazickas, D. Kojelyt , V. Maželis, J. Mikonis, E. Pakulien , B. Paulius, A. Raulinaitis, L. Reivydas, A. E. Sutkuvien , K. šakys, V. Volertas.

Garb s prenumeratoriai:

V. Akelaitis, M. Bajor nien , J. Barasas, Br. Barisas, V. Barisas, A. Barzdukas, A. Braž nas, K. Bružas, A. Bumbulis, R. Bureikien , dr. S. epas, V. ep nas, K. epien , kun. M. yvas, V. yvas, dr. A. L. epulis, prel. V. Cukuras, A. Damijonaitis, J. Damušis, J. Daug la, G. Drag nas. A.V. Dundzila, St. Džiugas, I. Eitmanien , J. Gelumauskas, A. Gleveckas, R. J. Grinius, dr. L. D. Grini t , J. Gruzd s, D. Jakien , A. Janušis, J. Kavali nas, V. Kazlauskas, A. J. Kerelis, M. Kevalaitis, kun. dr. M. Kirkilas, J. Kon ius, B. Krokys, kun. R. Krasauskas, kun. V. Krikš iunevi ius, prel. J. Ku ingis, St. Kungys, V. Kuzmickas, V. Laniauskas, dr. V. Lelis, J. Lukoševi ius, dr. V. Majauskas, I. Mališka, A. Mažiulis, J. Mikaila, D. Mikulskyt , V. Montvilas, R. Narušien , B. Neverauskas, K. Norvil , dr. A. Pacien , Br. Paliulis, J. Pažem nas, V. Petrulis, A. Pocius, Br. Polikaitis, A. Prapuolėnyt , dr. Z. Pr sas, V. Rastonis, dr. P. Rasutis, dr. A. Razma, A. Regis, V. Roci nas, St. Rudys, J. Rugelis, VI. Sinkus, G. Sirutien , St. Skerien , V. Skladaitis, St. Skripkus, S. Slavickien , dr. A. Šležas, S. Smalinskas, M. Sodonis, dr. J. Stiklorius, C. Surdokas, A. Šatas, V. šilas, V. M. Tumasonien , prel. I. Urbonas, J. Vai iulaitien , J. Vaineikis, dr. A. Valis-Labokas, dr. A. Valiuškis, J. Vasaris, J. Veblaitis, V. Vidugiris, dr. V. Vygantas, K. ir V. Volertai, kun. V. Volertas, V. Žiaugra, O. Žilionien , J. Žygas.

Aukotojai:

J. Ambrizas, D. Augien , J. Bežys, T. Blinstrubas, M. Boreišis, G. Budryt , Br. Burchikas, J. V. ernius, J. Gepneris, dr. G. Grinis, K. Kazlauskas, B. Krakaitis, J. K. Ku nas, A. Kulnys, P. Matek nas, dr. B. Mikonis, P. Narutis, A. Radžius, B. Raugas, J. Rygelis, S. Slavickas, M. šilkaitis, I. Tamoši nas, P. Vakselien , kun. J. Velutis, J. Virpša, M. Žymantien .

Gili pad ka visiems aukotojams! Lietuvos mokyklos, staigos, pavieniai žmon s nor t gauti „ laisv ". Pad kite jiems, prisį sdami po 5 dol. Lietuvos prenumeratoroms.

Leid jai ir administratorius